

Стир. 26.
1. und 5. Komp.
1916—17.

VPUS.

116 Komp. 1/26.

MAMMUT - EDEN VODILNIH SVETOVNIH PROIZVAJALCEV GORNIŠKE, OUTDOOR IN
TREKING OPREME; 130 LET INOVACIJ, KVALITETE, IZKUŠENJ, TRADICIJE IN ZAUPANJA KUPCEV

MAMMUT OPREMA USTREZA EN, CE, UIAA, ISO 9001 NORMAM

MAMMUT

Foto: Esben Hardt - North of Tinitiglag, Greenland

UVOZNIK IN DISTRIBUTER

TERRA.

GORNIŠKA OPREMA
MOUNTAINEERING EQUIPMENT
SI 2000 Maribor, I. Internacionale 22, Slovenija
Tel.: +386 62 227 613, 109 53 20
Fax: +386 62 109 53 21

NA VAŠO ŽELJO VAM POŠLJEMO BREZPLAČEN KATALOG; ZA DRUŠTVA, ORGANIZACIJE IN USTANOVE POSEBNE UGODNOSTI.

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

april 1999

4

letnik XCIX

izhaja od leta 1895

vsebina

	Plazovi so morili po Alpah	146
Marjan Raztresen	Društva s srcem in dušo	147
Tomaž Ovcak	Zgovorne priče soške fronte	151
Veronika Viltušnik	Noč	155
Vera Pipal	Savinjske pozimi	155
Pavle Kozjek	Čevlji za trekinge in drugačne pohode	156
	Rekorderji posebnih kategorij	160
	Ōtzi gre v kino	161
Jon Krakauer	Izginuli	163
Mirko Kambič	Koča pri veselem konjičku	167
Leon Vrhovšek	Bistriški vintgar	170
Mare Cestnik	Dan, ko je gorela Mrzlica	172
Vera Pipal	Štruca in Skuta	174
Peter Vovk	Prebujenja	175
Vera Pipal	Gori	177
Dario Cortese	Lisičke kažejo zanimivo pot	178
Źarko Jesenovec	Spomladansko jadrnanje po rušju Pece	179
	Odmevi	180
	Iz planinske literature	182
	Društvene novice	182
Slavica Štirn	Na Črno prst	183

Slika na naslovni strani: **Vojno obeležje mariborskega 26. črnovojniškega pehotnega polka na Lemežu (2042 m)**

Foto: Tomaž Ovcak

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelínik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - šifra valute - 3053/8. Naročnina za leto 1999 znaša 3850 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 1999, posamezna številka stane 400 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

V SNEŽNIH LAVINAH JE TO ZIMO, NAJVEČ KONEC FEBRUARJA, V ALPAH UMRLO VEČ KOT 80 LJUDI

PLAZOVI SO MORILI PO ALPAH

Zadnji letošnji februarjski teden so se v Alpah prožili snežni plazovi, kakršnih ne pomnijo. Pod njimi je umrlo več kot 80 ljudi, največ v Avstriji in Švici. Samo v avstrijskem smučarskem središču Galtür je pod snežnimi plazovi umrlo 38 ljudi, večinoma smučarjev iz Nemčije, Avstrije, Danske in Nizozemske; kot zadnjo žrtev so izpod plazu odkopali 10-letno deklico iz Nemčije, katere starši in babica so prav tako umrli v tej nesreči. Trupla žrtev so prepeljali v cerkev v Innsbrucku, kjer je bila pogrebna slovesnost. V Švici so kot zadnjo žrtev plazov našli 90-letnega moškega, ki je bil 11. žrtev snežnih plazov te zime v državi.

TRAGEDIJA V GALTÜRU

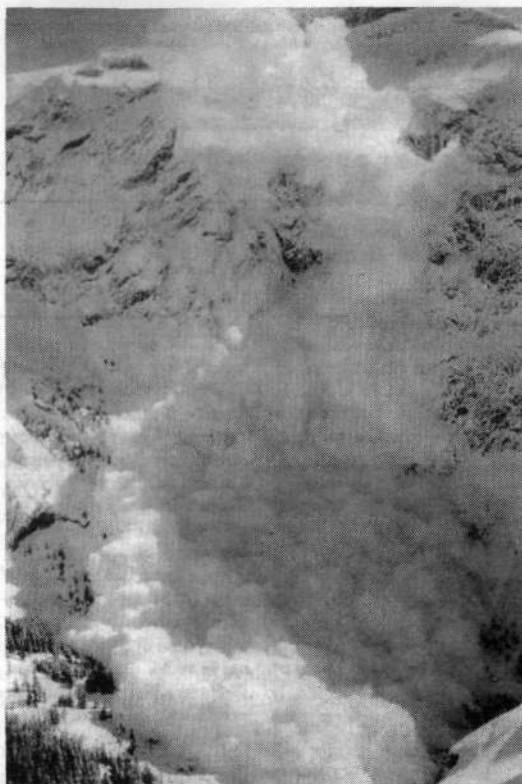
Kot so poročale tiskovne agencije, je po kratkotrajnem divjanju naravne sile in po tem, ko so velikanske snežne gmote podrle in pod seboj pokrile vse, kar se jim je postavilo na pot, legla na te predele moreča tišina. Galtür, ki je bil priljubljen smučarski kraj, se je zavil v žalost in niti sončno vreme naslednjih dni ni na njegove ulice zvalo skoraj nobenega od 200 gostov, ki se dotlej še niso vrnili domov.

»Še vedno smo v šoku,« je reporterju s solzami v očeh pripovedoval **Siegmund Wolfhard** iz Galtüra. Le nekaj metrov od sogovornikov je bil velikanski kup podrtije in delavci so z bagerji odstranjevali snežne gmote in ruševine. »Tukaj je stala trinadstropna hiša,« je dejal in pokazal na kup, ki je ostal po opustošenju 22. februarja ob 16. uri, ko je plaz ta penzion spremenil v kose, od katerih je bil komajda kateri večji od krožnika.

Opustošeni predel je v tem kraju najmanj tako velik kot sedem nogometnih igrišč, v mešanici kamenja in snega pa so bile stotine polomljenih desk, številne posteljne vzmetnice in tudi kakšna otroška igračka. »Ta predel ni veljal kot nevaren. Po naših ocenah ne bi mogel noben snežni plaz nikoli priti na to stran ceste in ogrožiti hiš,« je povedal član komisije za plazove novinarjem, potem ko si je ogledal prizorišče tragedije.

To je bila tragična zmeta za 31 ljudi v Galtüru in za sedemdeset v sosednjem Valzuru. Z 2500 metrov visokega Grieskopfa je z višine več kot tisoč metrov pribobnel 300 metrov širok plaz na priljubljeni smučarski kraj.

»Prvo, kar sem videla in kar mi je ostalo v spominu, so bile naokrog razmetane igralne karte in otroške igrače,« se prvih groznih prizorov po nesreči spominja 20-letna Nemka **Janette Schmitz**. »Veseli bomo, ko bomo prišli od tod,« je dejala njena mati. Obe sta v vasi ostali na prigovarjanje svojega očeta oziroma moža in nista kraja zapustili po zračni poti kot stotine drugih. Od tod ni takoj odšel niti Anglež **Tony Palin**, ki ga ta katastrofa ni vrgla s tira: »Prihodnje leto bomo spet prišli sem, saj tako lepe narave menda ni na tem svetu,« je poudaril 58-letni manager iz Manchestra. Sklenil je ostati tam do konca 14-dnevnega dopusta, katerega 11

Ko počni in zaborni, je že prepozno za ukrepanje, kajti pršni plaz drvi s hitrostjo do 300 kilometrov na uro.

dni je bil odrezan od sveta, dokler niso splužili ceste skozi tirolsko Paznaunsko dolino.

ZA LAS REŠENI SMRTI

Niti v dolini in še predvsem v Galtüru zdaj ne bo več tako, kot je bilo pred lavinsko katastrofo. »Zdaj so to dnevi žalovanja in časi, ko moramo pokopati mrtve,« je dejal župan **Anton Mattle**. Krajevna uprava se je odločila, da bo najprej uredila žičniške naprave, zimsko rekreacijo pa bo do nadaljnjega pustila počivati. O podrobnostih novega zagona turizma v kraju prvi človek v občini tedaj še ni premišljeval, takoj pa se je javno zahvalil tistim, ki so pomagali, in številnim gostom, ki so ob nesreči stali ob strani. Sicer pa je prve dni in tedne po nesreči vse skupaj v vasi še spominjalo na brezskrbne čase: na balkonih prenekaterega hotela in penzionu v Galtüru, ki se je spremenil v mesto duhov, so na razbitih in prevrnjenih ograjah še viseli napisi »zasedeno«. Seveda pa je bilo mogoče razumeti župana Mattleja, ko je takrat dejal, da »smo vsi zelo, zelo utrujeni«.

Ko je minil prvi val plazov, se je vreme tako spreminjalo, da so vremenoslovci opozarjali na nevarnosti novih lavin. Na nekaterih hribovitih pobočjih ob naseljenih krajih so z razstrelivom umetno sprožili plazove in se včasih tudi nekoliko ušтели: ko so tako umetno sprožili 350 metrov širok pršni plaz, se je ta sesul tik ob robu kraja Leukerbad v švicarskem Wallisu in 30 ljudi je za las ušlo smrti. – Sicer pa samo v Švici porabijo vsako zimo 70 ton razstreliva – z dinamitom, ki ga mečejo iz helikopterjev, ali s topovi sprožajo snežne plazove.

Ker je bilo vreme ugodno, so iz Wallisa s helikopterji lahko rešili 1500 dopustnikov in jih prepeljali v varne doline. V francoskih Alpah pa so po desetdnevem trepetanju za trojico turnih smučarjev med enim od helikopterskih preletov pokrajine izginule vendarle naši žive.

NAJVEČJI ZRAČNI MOST

Ko so oblasti spoznale, da v doglednem času ne bo mogoče očistiti cest, ki so jih zasuli plazovi in po katerih bi se turisti iz porušenih smučarskih središč lahko vrnili

domov, so jih iz teh krajev brez elektrike, v katere so hrano lahko dovažali edinole po zračni poti, takoj začeli voziti v doline s helikopterji, prav tako so po tej poti vozili na varno tudi domačine, ki so to želeli. Samo pri evakuaciji Paznaunske doline na avstrijskem Tirolskem je sodelovalo 54 helikopterjev iz Avstrije, ZDA, Nemčije, Francije in Švice, ki so do tega kraja zgradili zračni most, največji zračni most v zgodovini Avstrije, in na varno prepeljali 3000 ljudi. Vendar je več sto ljudi vendarle hotelo ostati v Galtüru, dokler ne bi od tod v dolino očistili ceste, kajti nekateri so se hoteli vrniti domov s svojimi avtomobili, s katerimi so se bili pripeljali na zimske počitnice, nekateri pa so preprosto hoteli biti do zadnjega dne na dopustu, ki so ga bili plačali.

Čeprav je bil helikopterski zračni most v Galtür odlično organiziran, saj so plovila pristajala in vzletela natančno po voznem redu, »kot na letališču«, kot je dejal direktor za turizem v Galtüru **Gerhard Walter**, saj so morala v razmeroma kratkem času evakuirati 2000 dopustnikov in domačinov, so občasno na kraju pristanikov nastale dolge vrste čakajočih: nekateri zaskrbljeni

namesto komentarja

DRUŠTVA S SRCEM IN DUŠO

Ve se, da je neka skupina dejavna in znana, če ima nekoga, vsaj enega, ki neprestano potiska ta voz naprej. Ko se iz kroga umakne in če za njim ne stoji drugi, ki bi bil pripravljen prevzeti njegovo delo, se skupina pogosto razide ali se vsaj tako zapre v svoje kroge, da ni o njej nobenega glasu več.

So planinska društva, ki so jih bili njega dni polni časopisi, na njihovih občnih zborih je bilo toliko članov, da je bilo treba prinesiti dodatne stole, na planinskem plesu po uradnem delu pa so kar številni vztrajali do zgodnjih jutranjih ur. Zdaj na občni zbor marsikateroga od teh društev pride le nekaj stalnih družb, ki redno hodijo na planinske izlete, ker se je prej vsestranska društvena dejavnost osula do te ravni. Odšli so ljudje, ki so društvo držali skupaj, za njimi ni bilo drugih, ki bi bili pripravljeni ali sposobni delati isto.

O nekaterih planinskih društvih najširša planinska javnost ve skoraj vse, kar se kolikor toliko pomembnega dogaja v njenih odsekih in sekcijah, o nekaterih ni leta dolgo nobenega glasu, ker jim menda popolnoma zadostuje, da se sestajajo v svojem krogu, pošljejo na skupščino PZS ali na sestanek meddruštvenega odbora svojega človeka, ki tam ne izgovori besede in stvari preprosto »vzame na znanje«, poberejo članarino ter se ob kakšnih okroglih obletnicah tako opogumijo, da katerega od svojih

članov, najpogosteje iz vodstva, predlagajo za kate-ro od priznanj krovne organizacije, ki ga seveda do-bijo.

Občasno pa ti vase zaverovani vendarle povzdignejo glas: zakaj je osrednja pozornost posvečena samo nekaterim planinskim kočam, proti politiki katerih si niti sama Planinska zveza Slovenije ne drzne izreči nobene kritične besede, zakaj časopisi (in tudi Planinski vestnik) pišejo vseskozi samo o nekaterih društvih in nekaterih planincih, čeprav so nekateri drugi enako zaslužni in nekatera druga društva enako delavna, zakaj je tako pogosto slišati o nekaterih vrhovih in nekaterih planinskih poteh, o drugih enako zanimivih in lepih pa leta dolgo ni zapisana niti besedica.

Planinsko javnost seveda nekoliko bolj zanima najvišja gora kot kucej nekje med atraktivnimi gorskimi vršički. Vendar je malo znana planinska pot za marsikoga zanimivejša od še tako razvpite visokogorske steze, na kateri se je zaradi navala komajda mogoče srečevati. Zanesljivo je opisana v katerem od številnih slovenskih planinskih vodnikov in zarisana na karti, doživljajskega opisa v javnih glasilih pa že ni; večja verjetnost je, da bo kdo opisal doživetje s Triglava kot z Goteniškega Snežnika, Pršivca ali Mire gore.

O vsakem planinskem društvu, še tako majhnem, bi radi kaj prebrali, če bi nam seveda kdo kaj napisal, o vsaki planinski koči in poti ne glede na to, ali skrbi zanjo veliko ali majhno društvo, iz mesta ali s podeželja, akademsko ali delavsko. In tudi preberemo, če društvo le ima človeka, ki je pripravljen o tem kaj napisati. Žal imajo take ljudi le nekatera društva – in potem se brajci sprašujejo, zakaj je tako in ne drugače.

Marjan Raztresen

Strašne posledice snežnega plazov – švicarski vojaki skušajo rešiti, kar se še da rešiti.

turisti so hoteli za vsako ceno dobiti sedež na prvem možnem poletu, čeprav so vsakemu človeku v kraju sporočili, ob katerem času je zanj rezerviran sedež in nikomur sploh ne bi bilo treba čakati. Tako je morala na pristajališču delati red gorska žandarmerija. Pri prevozu so imeli prednost predvsem starejši ljudje in dopustniki, ki so zboleli zaradi nekajdnevnega mraza – približno 6000 stalnih in začasnih prebivalcev je namreč ob pomanjkanju elektrike kar precej zmrzovalo. V vasi so ostali le tisti (predvsem domačini), ki so to izrecno želeli, in seveda tisti, ki so bili zaradi svojih posebnih znanj pri reševanju nujno potrebni.

SREČE IN NESREČE

Dramatično se je razvila situacija v Valzurju na Tirolskem. Majhno naselje, ki leži med Galtürrom in Ischglom, naj bi v celoti evakuirali neke srede, vendar so akcijo zaradi neurja prekinili. Le nekoliko pozneje je snežni plaz zasul enajst hiš tega zaselka.

Ko je krizni štab v Galtürrom in okolici delal bilanco te naravne nesreče, ki je bila največja taka katastrofa v novejši zgodovini Avstrije, je ugotovil, da sta dva plazova, ki sta tisti terek in sredo pridvela z gore, zasula 64 ljudi. Devet od teh oseb so poškodovane prepeljali v bližnje bolnišnice, 17 so nepoškodovanih rešili iz objema snežnih gnot.

Srečo so imeli tudi v kraju Einödsbach v Allgäuju v nemški zvezni deželi Bavarski, kjer je velik snežni plaz zdrvel z gorskega pobočja skoraj dobesedno mimo neke gostilne, hkrati pa zasul edino cesto v dolino. Nekaj dni je gostilničarjeva družina trepetala, kaj se bo zgodilo, posebno še, ker je še kar močno snežilo, naposled je gostilničarjeve rešil negotovosti helikopter, ki jih je odpeljal v dolino.

Prav dramatična je bila še nekaj dni po morilskih plazovih situacija v Švici, kjer je bilo več kot 100.000 ljudi odrezanih od sveta in vklenjenih v snežni objem. Med drugim je velik pršni plaz zdrvel ob robu počitniškega kraja Leukerbad v švicarskem Wallisu in poškodoval šest večdružinskih hiš (nekaj dni pozneje pa so, kot že

omenjeno, prebivalci te vasi komajda ušli novi nesreči, ko z eksplozijo sprožen plaz ni šel natančno po načrtovani poti). Reševalne ekipe so 30 nepoškodovanih ljudi rešile iz hiš, ki jih je močno razmajal zračni pritisk, nastal zaradi plazov.

PROTESTI NEKATERIH HOTELIRJEV

V lepem vremenu so reševalci več kot 1500 dopustnikov iz počitniških krajev v Wallisu, ki so bili zaradi plazov odrezani od sveta, rešili s helikopterji. Največjo prednost so takrat imeli poleti v visokogorsko dolino Goms, kjer ljudje več dni niso imeli električnega toka. V mesto Brig v Wallisu so morali evakuirati 120 družin iz predela na nadmorski višini 800 do 1000 metrov, kjer je velik plaz z Glishorna grozil, da se bo zrušil na kraj. Prejšnje zime, ko je zapadlo veliko snega, se je namreč snežni plaz vedno ustavil le nekaj sto metrov nad hišami.

Posebno napeta je bila lavinska situacija tudi v Graubündnu in v kantonu Glarus v Švici. V tem kantonu je namreč po prvih plazovih na novo zapadlo 50 do 70 centimetrov snega, kar bi lahko povzročilo nove plazove. Strokovnjaki za plazove, ki so prišli na pomoč, so kmalu po prvem valu plazov poročali o protestih hotelirjev: ker še niso očiščene ceste do njihovih krajev, imajo v tamkajšnjih počitniških objektih velik izpad dohodkov. »Vendar so človeška življenja seveda pred možnjiki,« je to komentiral predstavnik policije.

V francoskih Alpah pa je posadka helikopterja, ki je bil na poizvedovalnem poletu, odkrila tri pred dnevi zablokade planince, ki jih je močno sneženje s plazovi odrezalo od sveta in jim preprečilo vrnitev v dolino. Postavili so si iglu, ki jih je zavaroval pred mrazom. Reševalci so poudarili, da so preživeli zaradi izredne volje in dobre organiziranosti, pa tudi zaradi izvrstne opreme.

V švicarskem kraju Evolene, ki ga je prizadel snežni plaz, so reševalne ekipe med drugim iskale tudi pogrešan par nemških turistov, ki sta imela namen preživeti zimske počitnice v tem smučarskem kraju v Wallisu. »Svoje počitnice sta nameravala preživeti v

Evoleneju, vendar nihče ne ve, ali sta sploh prišla v Wallis,« je povedal predstavnik kantonske policije v Sionu v Wallisu. Policisti in vojaki so z detektorjem kovin iskali avto obeh Nemcev, starih 30 let. Prav tako so intenzivno iskali v hotelih, penzionih in turističnih pisarnah celotne regije ta par, ki so ga bili zadnjič videli 17. februarja v neki občestni okrepčevalnici v Freiburgu v pokrajini Baden-Württemberg. V Evoleneju so reševalci dolgo iskali tudi neko 49-letno Francozinjo, ki naj bi bila pokopana pod plazom in o kateri so sprva napačno poročali, da naj bi to bila 12-letna deklica.

REŠILNA TOVARIŠKA POMOČ

Kot so poročali gorski reševalci iz Briancona, so v francoskih Alpah ta čas opazili vsaj dva plazova, v enem od njih pa je umrl en alpinist, medtem ko sta bila dva poškodovana. Smrtonosni plaz se je sprožil zgodaj popoldne, ko je 12 alpinistov, opremljenih z napravami za iskanje zasutih pod snegom, sestopalo ob vnožju Saint-Verana. Na prelazu Noire na nadmorski višini 2800 metrov se je sprožil 250 metrov širok in 400 metrov dolg plaz, visok preko štiri metre. Odnesele je dva alpinista, nekaj pa se jih je rešilo, ker so bili le malo zasuti. Deseterica se je nemudoma lotila iskanja zasutih dveh tovarišev. Enega so pol ure pozneje našli mrtvega, drugi pa jo je odnesel s hudimi poškodbami prsnega koša. Po radijski zvezi so poklicali helikopter in ranjenca takoj odpeljali v bolnišnico.

V Allgäu u nemški zvezni deželi Bavarski so imeli več sreče. Tam se je sicer pri kraju Steibis sprožil šest metrov debel in sto metrov širok snežni plaz, zaradi katerega so sprožili obsežno iskalno in reševalno akcijo, na kateri je več kot 200 reševalcev z lavinskimi psi in

štirimi helikopterji iskalo morebitne žrtve. Toda kot je sporočila policija, pod snegom ni bilo nobene žrtve.

V švicarskem smučarskem območju Ovronnaz v kantonu Wallis je velik plaz zajel turnega smučarja. Z lastnimi močmi se je rešil in do smrti prestrašen odšel, od koder je bil prišel. Kot je pozneje sporočila policija, ki si je iz helikopterja ogledala to zasneženo pobočje, je bil plaz v zgornjem delu širok med 500 in 800 metri.

Letošnji februarski plazovi so zaprli tudi nekatere najpomembnejše prometne žile v Alpah. Tako so se švicarske oblasti šele po tednu dni odločile, da bodo spet odprle cestni predor na Gotthardu in avtomobilsko cesto A 2. Kolikšna je natančno škoda zaradi katastrofalnih februarskih plazov, še zdaj ni čisto natančno znano; kmalu po prvih izračunih je prvi mož Tirolske, deželni glavar **Wendelin Weingartner**, gospodarsko škodo samo v Paznaunski dolini ocenil na 150 milijonov šilingov na teden.

REŠENA IZ LEDENEGA OBJEMA

V Franciji je bilo najhujše v Chamonixu, paradnem kraju francoskega zimskega turizma. Deset metrov visok in 200 metrov širok snežni plaz se je spustil s 1967 metrov visokega Mont Peclereta. V sekundi je nekaj sto ton snega z velikansko hitrostjo zgrmelo 700 metrov globoko v dolino. Že zračni val pred plazom ruva dreve, snežna masa, ki mu sledi, pa je trda kot beton in pride v vsako spranjo.

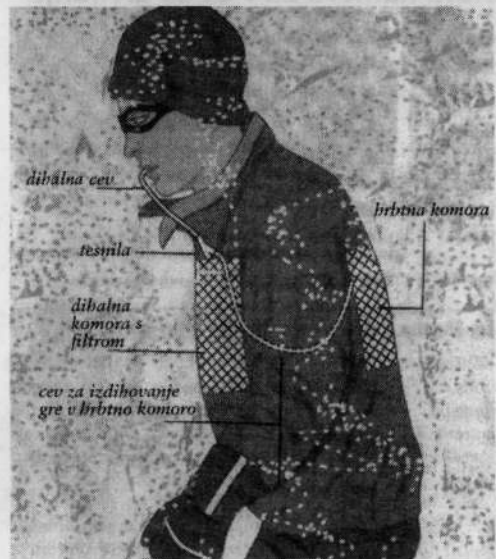
Osemletni Raphael je poskušal zjutraj priti v šolo v Argentierju, vendar je bila cesta v dolino zaradi nevarnosti plazov zaprta. Njegov oče je sicer vedel za snežno gmoto, ki je nevarno visela pod vrhom gore, vendar ga ni skrbelo. Ostal je doma, zakuril v kaminu in name-

Preživetje z lavinskim jopičem?

Ali bo izum, imenovan »lavinska pljuča«, rešil v snežnem plazju zasute turne smučarje, alpiniste in druge obiskovalce zimske gorske narave? Poseben jopič si je izmislil ameriški pustolovec in profesor psihatrije **Thomas Crowley**. V navadno smučarsko bundo je vžil zračne komore in ko obiskovalec zimske gorske narave opazi, da se mu približuje snežni plaz, ki mu ne bo mogel uiti, potegne cev, ki je vgrajena v bundi, in vdihava kisik iz snega preko prsne komore.

Običajno imajo, kot kažejo statistike, žrtve snežnih plazov 90 odstotkov možnosti za preživetje, če jih iz plazju odkopljejo v 15 minutah, po 35 minutah, ki jih preživijo v plazju, pa jih 70 odstotkov umre. Vzrok za smrt je najpogosteje ta, da površina ust in nosu ni dovolj velika, da bi vsrkavala dovolj kisika iz snega.

Z »lavinskim jopičem« naj bi žrtve plazov preživele v snegu dobro uro. Zračna komora na trebuhu namreč s posebnimi ventili vsrkava kisik iz snega, ogljikov monoksid, ki ga človek izdihuje, pa odteka v komoro na hrbtu.

Lavinski sneg vsebuje 40 do 60 odstotkov zraka, pršič pa celo 90 odstotkov.

raval preživetu prijeten dan z družino. Opoldne jih je obiskal prijatelj in z njimi spil čaj, potem pa se je odpravil k ženi.

Zgodilo se je 15 minut pozneje, malo po 14. uri. Snežna gmota se je prevesila in se začela valiti v dolino. Najprej je bilo slišati bobnenje, drevesa so pokala, zapihal je veter, potem se je vsul snežni prah. V petih sekundah je bilo vse mimo, zavladala je tišina.

Najprej so začeli pomagati hotelski gostje in hotelirji, ki jim je bilo prizaneseno. Počasi so na kraj nesreče prihajali reševalci iz Argentierja – na smučeh, ratrakih, pripeljali so tudi lavinske pse. Mrzlično so kopali, kjer so nekoč stale hiše. Nekatere so bile še vidne, kje so stale druge, so samo slutili. Bilo je že temno, ko so zagledali kos lesa, za katerega so vedeli, da je del verande Raphaelovega očeta **Daniela Lagardesa**. Prijatelj, ki je zapustil družino nekaj minut pred plazom, je slutil, da sta oče in sin obsedela pred televizorjem. Toda kje naj bi bila dnevna soba? Bila je tekma s časom, tekma s smrtjo. Okrog osmih zvečer je pes zalajal, nekaj minut pozneje so našli v kavbojke in majico oblečenega Daniela. Ležal je na trebuhu tam, kjer je bila nekoč dnevna soba. Zdravnik ga je pol ure oživljal, vendar ni pomagala niti topla infuzija, niti srčna masaža, niti umetno dihanje.

Uro pozneje še niso našli sledov za Raphaelom in njegovo materjo. Daljinski upravljalca televizorja, ki so ga našli, jih je vendarle navdal z novim upanjem, kajti v njegovi bližini naj bi bil tudi Raphael. Spet so se vrgli na delo, minile so še tri ure, od katastrofe pa je preteklo že deset ur, ko so naleteli na roko, ki se je premikala, potem na glavo, otrok je odprl oči in vzdihnil. Na nogah

mu je ležal debel tram in ga prikoval v belo snežno odejo. Ležal je ob mrtvi materi z obrazom v snegu, prsti so bili skrčeni, noge neobčutljive. Pol ure so se reševalci mučili s tramom, potem je zdravnik lahko izvlekel Raphaela. Zavili so ga v tople odeje in folijo ter ga odpeljali v hotel Les Becs Rouges, kjer je bila urejena postaja prve pomoči.

Ob 2.45 ponoči je zdravnik položil Raphaela v svoj avto in ga kljub grozeči nevarnosti po zaprti cesti odpeljal na kliniko v Chamonix. Vedel je, da tvega življenje in da gre za življenje ali smrt. Malo pred ciljem je ustavil in Raphaela vprašal, kdaj se je rodil – hotel se je prepričati, ali je fant še pri zavesti, kajti dečkova telesna temperatura je padla na komaj 28 stopinj.

Sošolci so za Raphaela zbrali denar, kajti fant ni izgubil samo očeta in mame, ampak tudi dom in vse stvari, ki so mu kaj pomenile. Na pogreb so ga pripeljali njegovi rešitelji v invalidskem vozičku, kajti ni se še mogel postaviti na noge, ker so bili živci predolgo ukleščeni. Med pogrebom so nad svežim dvojnim grobom letali helikopterji, ki so v dolino prevažali umrle. Dvanajst jih je bilo...

TUDI PLAZOVI POSLEDICA TOPLE GREDE?

Katastrofalni snežni plazovi predvsem v Avstriji in Švici so po oceni nemškega raziskovalca podnebja **Christiana Schönwieseja** »navidez redke ekstremni pojav«. Zadnji primerljivi primer, ki je zabeležen v zapiskih, je bil v 16. stoletju, kot je dejal profesor za meteorološka raziskovanja okolja na univerzi v Frankfurtu ob Maini. Učinek tople grede naj bi bil po mnenju tega strokovnjaka pomemben vzrok za povečano število snežnih

Zlata kamera za Pot za življenje

Na 10. mednarodnem filmskem festivalu gornjskih in pustolovskih filmov v Avstriji, ki je bil lanskega novembra, je v močni konkurenci 160 filmov z vsega sveta zmagal 54-minutni dokumentarni film TV Slovenija Pot za življenje. Režirala ga je **Hana Kastelečeva**, scenarij zanj je napisala **Marjeta Keršič Svetel**, prikazuje pa smučarsko alpinistični dosežek **Urbana Goloba**, pravzaprav njegovo (ki je tudi nasploh prvo) zimsko prečenje slovenskih Alp od Tolmina do Maribora, ki je trajalo 13 dni.

Ta vrhunski športni uspeh je še toliko pomembnejši zato, ker ga je dosegel 28-letni Urban Golob, svobodni novinar, geograf in glasbenik, predvsem pa alpinist in alpinistični smučar, ki je kot osemletni otrok zbolel za eno od najhujših oblik malignega raka v ustih. Z njim se je bojeval štiri leta in ga premagal, morda tudi zato, ker je imel poleg dobre medicinske pomoči ob sebi pogumno mamo, ki mu je dajala duševno moč, in očeta, ki ga je med zdravljenjem vodil v gore, z njim plezal in smučal in mu tudi tako krepil zdravje.

Prečenje slovenskih Alp lansko zimo je Urban Golob

posvetil otrokom, ki se zdravijo na hematološkem oddelku Pediatrične klinike v Ljubljani, kjer je bil dolgo tudi njegov drugi dom. S tem podvigom je hotel slovensko javnost opozoriti na ta oddelek Kliničnega centra, ki mu vedno primanjkuje denarja in katerega del bi lahko prispevali Slovenci, ki bi darovali v poseben sklad za pomoč otrokom z rakom in krvnimi boleznimi.

Urban Golob je lansko poletje skupaj s prijatelji alpinisti peljal na tabor v Trento male bolnike z rakom. To je storil zato, ker ve, da sta narava in športna dejavnost njega dni koristili tudi njemu. Vsi mali bolniki so v Trentu plezali, hodili na izlete, se vozili s splavi itd. Ves čas tabora nihče ni niti omenil utrujenosti, čeprav so bili pogosto mokri, se nihče ni niti prehladil.

Nagrada za prvo mesto na festivalu v Avstriji ni bila samo zlata kamera, ampak tudi 20.000 avstrijskih šilingov, ki jih je filmska ekipa s soglasno odločitvijo darovala v sklad za pomoč otrokom z rakom in krvnimi boleznimi. Denar bo v celoti namenjen drugemu taborjenju otrok, ki se zdravijo na hematološkem oddelku Pediatrične klinike v Ljubljani, tabor pa bo spet v Trentu.

Neva Železnik

plazov. – Sicer pa v Galtüru v zadnjih 400 letih, odkar so tam začeli beležiti plazove, ni podatkov o snežnem plazu z uničujočimi posledicami. Najhujša nesreča s snežnimi plazovi v Avstriji po drugi svetovni vojni se je zgodila leta 1954 v vasi Blons, ko je življenje izgubilo 56 ljudi.

Precej nenavadno je, da je bil naslednji konec tedna, ko se v turističnih krajih navadno menjajo gostje, velikanski naval v kraje, ki so jih plazovi najhujše prizadeli. Radovedneži so hoteli videti kljub opozorilom meteo-

rologov, da bi novi plazovi glede na vremensko situacijo lahko znova zaprli cesto, kakšne so posledice velikih plazov. Tako je na cestah do teh nesrečnih krajev prihajalo do zastojev.

Ali nas letošnji katastrofalni plazovi v Alpah lahko kaj naučijo? Morda to, da so še bolj nepredvidljivi, kot smo vedeli doslej, saj so največjo škodo naredili tam, kjer jih ni nihče pričakoval, ker jih doslej tam kljub še tako sneženim zimam ni bilo še nikoli.

VOJNA OBELEŽJA, VELIK DEL VISOKO V GORAH, URADNO SPLOH NE OBSTAJAJO

ZGOVORNE PRIČE SOŠKE FRONTE

TOMAŽ OVČAK

11. novembra lani je minilo natanko 80 let od konca prve svetovne vojne. V tujini in tudi doma se je takrat zvrstilo kar nekaj slovesnosti in prireditev, ki so nas spomnile na krvava najstniška leta 20. stoletja in okroglo obletnico datuma, ko je bila vojna s podpisom kapitulacije Nemčije tudi uradno končana.

V zavest Slovencev se je prva svetovna vojna najbolj zasedla z bojiščem, ki je bilo na slovenskem narodnostnem ozemlju, ob reki Soči, kjer sta si stali nasproti vojski Italije in Avstro-Ogrske, in ki ga poznamo pod imenom soška fronta.

PRAVLJICE O MILIJONU MRTVIH

Do konca osemdesetih let je bilo to obdobje zgodovine pri nas odrinjeno v pozabo, zadnjih deset let pa se je zanimanje zanj izredno povečalo. Ko počasi prestopamo v novo tisočletje, se nam neohote vsiljuje vprašanje, kaj so nam prinesla ta zadnja leta, ko smo očitno hoteli nadoknaditi zamujeno in popraviti krivico, ki smo jo sedemdeset let delali temu času. Minilo je osem let od otvoritve Kobariskega muzeja, izšlo je več knjig, ki so nam predstavile in približale dogodke tistih dni, končno smo se spomnili tudi na kulturno dediščino, ki nam jo je zapustila vojna, začeli smo bolj skrbeti zanjo. Po drugi strani pa ne moremo mimo spoznanja, da ta tematika ni bila deležna znanstvene obravnave, da so se kot plevel razširili številni miti in da še danes iz ust ljudi, ki si tega nikakor ne bi smeli privoščiti, lahko poslušamo pravljice o milijonu mrtvih na soški fronti (dejansko okoli 300.000 smrtnih žrtev), o **Hemingwayu** kot njenem udeležencu (stric Ernest je še kot ne devetnajstleten fanté prišel v Italijo šele sredi leta 1918, pol leta po koncu soške fronte), o različnih blitzkriegih (brez uporabe oklepni enot in bombnikov blitzkrieg kot taktika napada ne obstaja; veste po ključju za kakšen tank, uporabljen med »prebojem pri Kobaridu«!), o tem, kako so se ob eksplozijah min za metre in metre nižali vrhovi (če se, se nižajo sedaj, ker jih je sram ob teh neumnostih).

Za vojaki na soški fronti je ostala do današnjih dni ohranjena tudi izredno številčna in bogata nepremična

dediščina. Najbolj opazna so vojaška pokopališča, kostnice ter spomeniki, ki stoje v urbanih okoljih. Kdor pa se odpravi na teren, v zakotja nekdanje frontne črte, ta bo tam prej ali slej naletel tudi na številna skrita vojna obeležja: znamenja, napisne kamne, spominske plošče, vojne grafite... Verjetno najprimernejši izraz zanje, vojna obeležja, nam pove, da gre za likovne izdelke ali manjše arhitekture, ki jih povezuje skupen namen: opozarjati, ohranjati spomin na vojne dogodke in njihove udeležence. Večinoma ne gre za kakšne posebne umetnine, njihova vrednost in pričevalnost sta drugje, v njihovi številčnosti in izvoru. Gledati jih moramo kot celoto.

Vojna obeležja prve svetovne vojne do danes pri nas niso bila deležna še nikakršne celovite znanstvene obdelave. Žal. Do danes niso še niti ustrezno popisana, predstavljena in ovrednotena. Varovanja pa nima smisla niti omenjati, ker ga dejansko ni. Sicer pa: kako varovati nekaj, česar niti ne poznamo? Vzrokov za takšno stanje je več: nepoznavanje tematike, težka zaznavnost objektov, že samo njihovo popisovanje je težko terensko delo, ki se ga ne da narediti kar tako, čez noč in z levo roko. Pravilno interpretiranje besedil, zapisanih na njih, pa je problem prav posebne vrste. Dostikrat minejo meseci, celo leta brskanja po zgodovinskih dokumentih, preden so rešene tudi uganke njihovih sporočil. Sposobnosti, znanja in, najpomembnejše, interes, potreben za to delo, sedaj premore le nekaj laikov, ki pa bi jih lahko vse skupaj prešteli na prste ene roke.

250 OHRANJENIH SPOMENIKOV S SOŠKE FRONTE

Potrebo po popisu vseh teh obeležij sta prva resno, sistematično in z oprijemljivimi rezultati začela udeležati Tržačana **Antonio** in **Furio Scrimali**, ki že od leta 1993 načrtno dopolnjujeta svoj »kataster napisov«. (Vse, ki bi se zaradi kakršnihkoli razlogov utegnili spokniti ob to trditev, bi v izogib nesporazumom in morebitnim manipulacijam želel opozoriti na ključne uporabljene besede »... resno, sistematično in z oprijemljivimi rezultati...« Enako velja za trditev z začetka prejšnjega odstavka, kjer sta ključni besedi »... celovite znanstve-

ne...«) Med Karnijskimi Alpami in Tržaškim zalivom sta doslej popisala že več kot 500 vojnih obeležij prve svetovne vojne, več kot polovica jih je v Sloveniji. Istega dela smo se pred nekaj leti lotili tudi člani novogoriškega Društva soška fronta. Po podatkih, ki smo jih zbrali doslej, je teh vojnih obeležij več, kot bi si upali pričakovati v najbolj drznih sanjah. Samo v treh občinah Zgornjega Posočja (Bovec, Kobarid, Tolmin) jih je zaznanih in večinoma tudi že pregledanih več kot 200. Številke pa vsakodnevno naraščajo, tako da s terenskimi ogledi sploh ne moremo več slediti pritoču informacij. V teh številkah namreč skoraj ni vojaških pokopališč in obeležij, do katerih se lahko pripeljemo po cesti! Do nekaterih, velike večine njih, nas ločijo ure hoje in več kot 1000 ali 1500 metrov višinske razlike.

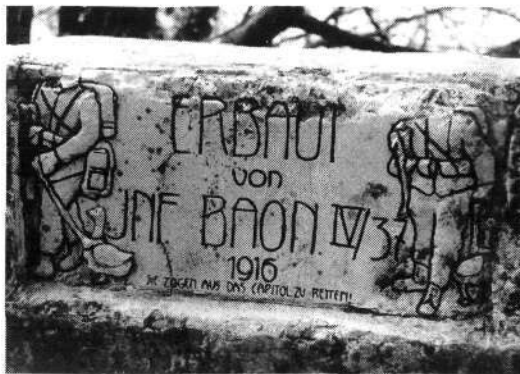
Pričakovano končno število ohranjenih vojnih obeležij soške fronte v omenjenih občinah Zgornjega Posočja bi znalo doseči celo 250 primerov, skupno število vseh na ozemlju Slovenije pa preseči 500 (brez upoštevanja vojaških pokopališč). Pa uradno sploh ne obstajajo! Včasih se zdi, kot da ne bi smela. Da se nam pred očmi skriva tako številčna, povsem neznana in izredno ogrožena dediščina soške fronte (ogrožajo jo dejavniki visokogorske klime, potresi, pa tudi pripadniki vrste homo sapiens vandalis), se zdi skoraj neverjetno. Takšno stanje bi prej pričakovali v kateri od držav Latinske Amerike! Še pred nekaj leti, natančneje leta 1994, smo tako lahko prebrali, da je spomenik na Peskih edini ohranjeni spomenik soške fronte v Krnskem pogorju. Sedaj vemo, da se okoli Krna skriva najmanj 130 (vsaj delno) ohranjenih vojnih obeležij soške fronte (vsa res niso videti kot monumentalni spomeniki, tako kot tisti na Peskih). Za povrh omenjeno število ohranjenih obeležij sploh ni dokončno, saj se vedno znova na najbolj neverjetnih lokacijah najdejo nova, doslej neznana!

Ker slika pogosto pove več kot tisoč besed, tako vsaj pravi stara modrost, bom tu uvod zaključil in v nadaljevanju rajši predstavil šest pričevalnejših vojnih obeležij soške fronte, ki so še ohranjena v naših Julijskih Alpah. Posebej bi rad poudaril, da je teh šest le dober odstotek vseh, ki so skrita na slovenskem ozemlju med Rombonom na severu in kraško Grmado na jugu! Kaj pravite, so res takšna, da bi jih lahko mirne vesti prepustili nadaljnji pozabi in propadanju?

ANGELI VARUHI NA POVODCIH

Gos je že od antike dalje simbol budnosti in previdnosti. Neke noči leta 390 pr. n. š. so namreč svete gosi, ki so jih redili v templju boginje Junone, s svojim gaganjem opozorile speče Rimljane na nenaden napad Galcev in tako obvarovale rimski Kapitol.

Podobna zgodba, le da tokrat brez gosi in zato z drugačnim koncem, se je ponovila 23 stoletij kasneje na vrhu Krna (2244 m). V noči s 15. na 16. junij 1915 so se vojaki italijanskih gorskih enot (alpini bataljona Exilles) pritajeno povzpeli po njegovih južnih pobočjih in ga ob svitu po kratkem boju tudi zlahka zavzeli. Z avstro-ogrskimi branilci, ki so le dan prej, 15. junija, na Krnu za-

Včasih je bila gos boljši varuh kot pes.

menjali neko drugo avstro-ogrsko enoto ter bili popolnoma izčrpani od dolgega in napornega vzpona, niso imeli težkega dela, saj jih je večina brezskrbno spala. Na nenaden napad niso bili pripravljeni, na vrhu Krna pa tudi ni bilo gosi rešiteljic, ki bi jih lahko opozorile na nevarnost. Eden od kapitolov avstro-ogrške obrambe ob Soči je tako za dve leti in pol padel v roke Italijanom – do znamenitega preboja oktobra 1917, ki je končal soško fronto.

Enoto, ki je izgubila Krn – IV. bataljon cesarskega in kraljevega 37. pehotnega polka – so sestavljali vojaki madžarske narodnosti iz okolice Nagy Varada (danes Oradee v Romuniji). Goram niso bili dorasli, zato je bilo za padec Krna še najbolj krivo poveljstvo, ki jih je sploh poslalo nanj. Nesrečni bataljon so premestili v nižino in leta 1916 ga lahko v zgodovinskih dokumentih zopet zasledimo na položajih v bližini Tolmina: pri vasi Dolje in na južnih pobočjih Vodel vrha (1053 m).

Še danes lahko tam brez težav najdemo célo mrežo strelskih jarkov in kopico napol zasutih kavern, v gošči, ki prerašča te položaje, pa se skriva še nekaj: vojno obeležje, ki mu ne boste našli para. Levo in desno od napisu, ki govori, da so dotični položaj leta 1916 zgradili naši znanci s Krna, sta upodobljeni figuri dveh avstro-ogrskih vojakov v popolnih bojnih opravah, na povodcih pa imata gosi. Neznani umetnik v uniformi je bil mojster svojega poklica; da ne bi bili v dvornih, ali je res imel v mislih kapitolске gos, jim je pripisal še primerno geslo (Sie zogen aus das Capitol zu retten!), vojaka pa je simbolično upodobil kar brez glav – da ne bi kdo morda pomislil, da ona vodita gosi. Žal ne bomo nikoli zagotovo izvedeli le tega, ali je imel pri izdelavi obeležja v mislih tudi padec Krna.

KAKO POSVETITI V TEMO VOJNE NOROSTI

Pozicijska vojna med sovražnikoma, ponekod vkopanimi le nekaj deset metrov drug od drugega, je zahtevala stalno budnost. Fronta tudi ponoči ni spala. Da jih v zavetju teme ne bi presenetili z nenadnim napadom, so vojaki obeh strani z močnimi žarometi vsako noč osvetljevali sovražnikove položaje in medpolje. Električni ali acetilenski reflektorji so prej ali slej stali na

vseh vrhovih vzdolž fronte in ponoči s svojimi svetlobnimi snopi »tipali« vsak kvadratni meter bojišča.

Odpravimo se na enega od teh vrhov, na Pleče (1299 m) nad planino Kuhninja! Italijanskega žarometa, ki je od tam med vojno svetil v temno noč in v avstro-ogrsko strelske jarke na Mrzlem vrhu (1359 m), danes seveda ne bomo več našli, zato pa nas bosta v sončnem vremenu na vrhu čakala lep razgled in kača. Se bojite kač? Te se ne boste ustrašili, čeprav je velika, dobro rejena in bruha ogenj. Zvija se namreč upodobljena na vojnem obeležju, ki so ga izdelali italijanski vojaki žarometnega oddelka.

Pa si ga oglejmo! Je nad prekržižanima sekirama krilato kolo? Mar ni to simbol železničarjev? Kaj za vraga pa so počeli tukaj, tisoč metrov nad dolino? Razlaga je preprosta: italijanske žarometne enote so bile del 6. in-

V gorah lahko najdemo tudi prav posebne kače.

ženirskega polka (reggimento genio) – železničarjev. »Tetovaža« na kači pravi, da je na tem vrhu stal električni 75-centimetrski žaromet 168. stotnije, desno spodaj pa lahko tako kot na vsakem umetniškem delu preberemo datum (6. 9. 1917) s podpisom avtorja (**A. Pecora**). Le-ta ga je polomil le v eni stvari: kača bi morala bruhati ogenj na desno stran, v tisti smeri je bil namreč avstro-ogrski sovražnik. Ali pa so morda avtorjeve preroške roke nehote upodobile s hitrimi koraki bližajočo se temno italijansko usodo? Le poldrugi mesec zatem, ko se je podpisal, je namreč prišel znameniti 24. oktober 1917 in z njim katastrofalni poraz italijanske vojske.

Vojaška banja kot kulturni spomenik

KOPALNICA PREDRZNIH

Osebna higiena je bila na fronti slaba, kar se je seveda kazalo tudi v množičnem obolevanju vojakov. Na avstro-ogrski strani so bili tuširanje, dezinficiranje (ušil) in menjava umazanih uniform s čistimi le enkrat mesečno. Pa ne vedno! Na italijanski strani je bilo podobno. Če so le imeli možnost, so zato vojaki na soški fronti izkoristili vsako priložnost, da so lahko slekli svoje prašne, blatne, smrdljive in ušive uniforme ter se umili ali celo skopali v katerem od Sočinih pritokov.

Gledano s higiensko-umivalniške plati je danes najbolj zanimiv in poučen potok Sopotnica, ki teče skozi vas Gabrje pri Tolminu. Iz vojnih časov sta se ob njem ohranili dve betonski kopalni kadi, v katerih so se kopali italijanski vojaki. Prva, večja, še sedaj kot vodno korito stoji v vasi, drugo, manjšo, pa lahko poiščemo visoko v hribu, ob izviru Sopotnice. Ta druga je vredna vse pozornosti; stoji namreč pod skalnim previsom, ki je le kakšnih 200 metrov oddaljen od nekdanjih prvih avstro-ogrskih položajev. Italijanski vojaki so se med vojno kopali prav pred nosovi Avstrijcev! Oziroma bolje rečeno pod njihovimi nosovi, saj je kad v soteski globoko pod nekdanjimi avstro-ogorskimi jarki.

Kot je bila v tistem času navada za vse objekte, se proizvajalec (graditelj?) tega unikatnega kosa vojaške sanitarne opreme tudi tu seveda ni pozabil ovekovečiti na napisni plošči; to je bil 1. gradbeni oddelek 156. italijanskega pehotnega polka.

Kad je preverjeno ergonomična ter zelo zanimive starinske skodelične oblike, ki pa bi jo bilo brez fotografije kar težko opisati. Prijatelj, ki se je vsedel vanjo, je pronicljivo pripomnil, da ga spominja na bordel-ske banje, kakršne lahko vedno znova vidimo v ameriških ali špageti vesternih.

JAMSKI LJUDJE – JUNAKI 20. STOLETJA

Nekatere besede v miru skoraj ne dobe priložnosti za uporabo, iz svojega mirnodobnega spanja se prebude šele, ko izbruhne vojna. Takrat jih v svoj voz vpreže vojna propaganda, ki jih z vsakodnevnim ponavljanjem povsem razvrednoti. Na nemški in avstro-ogrski strani bojišč prve svetovne vojne je bila ena od takšnih be-

Za junaki je ostala le nepospravljena klet.

sed, ki je nešteto krat izrečena ali zapisana spremljala življenje in smrt v jarkih, nemška beseda Helden – junaki. Vse, kar so počeli vojaki, mobilizirani možje in fantje, ki niso hoteli biti junaki, temveč so si želeli le živi dočakati konec vojne, je bilo junaško.

Če bi s takratnim propagandnim »junaškim« izrazoslovjem opisali zadnjo pot katerega od padlih nesrečnežev, bi bila videti nekako takole: junak (Held), ki ga je v borbi na krvavem bojišču, polju junakov (Heldenfeld), med opravljanjem junaškega dejanja (Heldentat), za katerega je bil potreben junaški pogum (Heldenmut), doletela junaška smrt (Heldentod), je končal na pokopališču junakov (Heldenfriedhof), kjer so njegovo truplo skupaj s trupli padlih sotrpinov pokopali v grob junakov (Heldengrab).

Kdor se vsaj malo zanima za zgodovino prve svetovne vojne, se besedama Held (junak) in Helden (junaki) ne more izogniti niti danes. Tako pogosto se pojavljata zapisani v literaturi, na vojaških pokopališčih in spomenikih, da skoraj ne bi smeli biti presenečeni, če bomo na zahodnih pobočjih Javorščka (1557 m) kdaj po naključju zatavali pred kaverno, na vhodu katere bo pisalo Heldenkeller – klet junakov. Stvar je namreč jasna kot beli dan: kaverna, v kateri so prebivali vojaki-junaki, je bila lahko po takratni vojnopropagandni logiki le klet junakov! Pa naj še kdo reče, da v vojski ni nobene logike!

V tej usmiljenja vredni vlažni luknji, ki nosi visokozvoneče ime klet junakov, so bili med vojno junaki

beljaškega 3. polka gorskega topništva (vojaška oznaka enote G.A.R. 3 – Gebirgsartillerieregiment Nr. 3).

SKALA KOT MERILO ZVESTOBE

Predzadnje vojno obeležje naj bo predstavljeno zaradi zgodbe, ki se ga drži. Ko smo se s prijatelji pred leti odločili za raziskovanje takšne dediščine soške fronte, smo vedeli, da so imeli prav vsi med vojno zgrajeni objekti svoja vojna imena. Največkrat so jih dobili kar po častnikih, ki so poveljevali uniformiranim graditeljem. Med poimenovanimi objekti so bile tudi vse pomembnejše vojaške poti. Na terenu smo ugotovili, da nekatere od njih niso imele svojih imen označenih le na starih vojaških kartah, temveč tudi na vojnih obeležjih, napisnih ploščah, po pravilu postavljenih na začetkih teh poti.

V dolini Lepene je bilo označevanje poti z napisnimi ploščami pravilo (primeri: Georgi Weg, Unger Weg, Majewski Weg), ki pa je imelo le eno motečo izjemo. Od vseh pomembnih poti ni imela oznake le tista, ki vodi na planino Duplje. Lansko leto pa je **Egon Valantič** na skali na začetku poti le opazil napisno ploščo, mimo katere smo hodili leta in leta. In glej, tudi ta pot se je očitno imenovala Majewski Weg – pot Majewskega, tako kot tista na planino Zagreben! Najbolj presenetljivo je bilo dejstvo, da te napisne plošče očitno ni poznal nihče, niti domačini ne. Pa je mimo nje vsako leto hodilo h Krnskemu jezeru tisoče ljudi.

Lov za identiteto skrivnostnega Majewskega se je končal pri polkovniku **Stephanu Majewskem**, poveljniku 44. strelske brigade, ki je od jeseni 1915 do pomladi 1916 branila avstro-ogrsko položaje na območju planin Duplje in Zagreben. Pod njegovim poveljstvom je bil takrat na planini Duplje tudi najbolj slovenski od vseh avstro-ogrskih polkov, ljubljanski 2. gorski strelski polk. Poleg znamenite kinodvorane je ta naš polk takrat, pred koncem leta 1915, zgradil na planino Duplje tudi pot polkovnika Majewskega, pot, po kateri hodimo še danes.

Da bi bil šok še večji, se je izkazalo, da imamo že ves čas v rokah tudi vojno fotografijo z barako brigadne komande, ki je stala v zatrepu Lepene, pred barako pa prav polkovnika Majewskega. Napis, ki se je na stari fotografiji videl nad barako, je govoril, da so »z zvestobo cesarju trdni kot skala« (Felsenhart durch Kaiserstreue). Je bilo to geslo našega polka ali pa omenjene brigade?

Egon je po odkritju napisne plošče še omenil, da je nad napisom Majewski Weg plitvo vklesana še ena vrstica besedila, ki pa je ni mogel prebrati. Nič čudnega, saj je napisna plošča na previsni skali tri metre nad potjo. Nekega ledeno hladnega dne novembra 1998 se je zato poleg alpinistične opreme v prtlijažniku na strehi avtomobila v Lepeno odpeljala tudi nekajmeterska aluminijasta lestev. Na lokaciji se je izkazala za dosti bolj razumno in učinkovito rešitev kot urejanje sidrišča in bingljanje na vrvi. S prijateljem sva si lahko z njeno pomočjo od blizu ogledala in otipala tudi to skrivnostno vrstico. Črke je voda v teh letih res dobro sprala in zasi-gala, polovico sva jih lahko le še slutila. Ko pa naju je že povsem trda od mraza končno le preblisnilo, da bi

Enigmatični podpis graditeljev poti na planino Duplje.

lahko bile dobro vidne prve črke »Felse...« in zadnje »...reue« del gesla s stare vojne fotografije, je bila uganka kaj hitro rešena.

Ko boste šli naslednjic na planino Duplje, se spomnite ljudi, ki so pred več kot osemdesetimi leti zgradili to pot in ki so zase ponosno trdili, da so trdni kot skala. Naj vas ne zavede uradni nemški napis, govorili so tako kot vi in jaz, slovensko.

P.S. ALI ŠE EN »POSEBEN SPOMENIK«

Istega dne lanskega novembra, ko sva se s prijateljem v Lepeni ubadala z uganko napisne plošče na začetku poti na planino Duplje, so gradbeni delavci popravljali v velikonočnem potresu poškodovan objekt, ki stoji tik za domom dr. Klementa Juga in ki očitno PD Nova Gorica služi kot nekakšno skladišče. V enem od njegovih vogalov je bilo desetletja dolgo vzdano avstro-ogrsko vojno obeležje v obliki polmetrske betonske kocke s štirimi napisnimi ploskvami. Dokler je bilo vzdano, sta se videli le dve, pri obnovi novembra lani pa so ga gradbeniki izbili, tako da si ga lahko sedaj ogledamo z vseh štirih strani.

Z enega od napisov je razvidno, da je med vojno obeležje stalo pred barako 1. baterije gorskih havbic iz sestave avstro-ogrškega 3. polka gorskega topništva (glej tudi »klet junakov«). Bateriji je poveljeval nadporočnik baron **von Engerth**. Na dveh ploskvah sta v nemščini zapisani domoljubni gesli: »Bog varuj Avstri-

Z združenimi močmi ga lahko obvarujemo.

jo« (Gott schütze Österreich) in »Z združenimi močmi« (Mit vereinten Kräften). V večnacionalni Avstro-Ogrski je bilo drugo geslo zelo pogosto v uporabi. Morda še bolj kot v nemščini je poznano v latinščini – viribus unitis. Tako je bilo ime tudi eni od štirih največjih avstro-ogrskih bojnih ladij. Uporaba pojmov, kot sta bratstvo in enotnost, ki se ju spomnimo iz Jugoslavije, je torej že stara propagandna pogrutavščina, namenjena hlajenju pregetih večnacionalnih državnih kotlov.

Na četrti, takrat hrbtni strani, nas čaka ovekovcečen še datum izgradnje (postavitve), februar 1916, in ime častniškega namestnika **F. Pirkerja**, ki takrat verjetno ni imel pametnejšega vojaškega dela, pa se je rajši lotil domoljubno naravnane umetnosti.

Kakšna bo prihodnja usoda tega pomnika, še ni znano. Ker je med vojno stal prav v zatrepu Lepene, bi bilo verjetno najbolj prav, da tam tudi ostane. Očiščen, obnovljen, postavljen na primeren podstavek in opremljen z ustrezno pojasnjevalno tabl(ic)o. Kot spomenik in čovar spomina na tiste davne vojne dni...

Noč

VERONIKA VILTUŽNIK

*Že mrak se spušča nad vasjo,
v tišini vse bo utonilo,
sonce že zdavnaj za goro
zaspalo je –
se pogreznilo.*

*Na sivem nebu se prižgalo
bo tisoč zvezdic z lunico
in sanje sladke bo poslalo
nam vsem, ki tukaj sanjamo.*

*Ko vsa narava v mir potone,
se sliši le še črčkov glas,
ko gode nam prav mile pesmi
zamé-zaté in za vse nas.*

Savinjske pozimi

VERA PIPAL

*Lepše pravljice ni
kot ste vi –
beli vrhovi
Savinjskih gora.
Škoda, kdor pravljice
te ne pozna.*

*Pomlad bo prišla
in vas ogrela.
Bela odeja
počasi skopnela,
tančica cvetja
vas spet bo odela.*

IZPOSOJENI TEST OBUVAL ZA VSAKRŠNO GORNIŠKO RABO

ČEVLJI ZA TREKINGE IN DRUGAČNE POHODE

PAVLE KOZJEK

Trekinški ali pohodniški čevlji doživljajo pri nas pravo pomlad šele v zadnjem desetletju ali dveh. Še nedolgo tega smo pred pohodom v naravo ali gore imeli na voljo le dve možnosti: športne copate ali težke gozdarje, in pogosto ni bila nobena odločitev tista zares prava. Danes je na srečo drugače, saj je na voljo mnogo, včasih celo preveč različnih modelov čevljev, ki so primerni za široko področje pohodov v naravo, od kratkih popoldanskih sprehodov in izletov do zahtevnih gornjskih tur, ki se včasih že spogledujejo z alpinizmom. Po drugi strani so taki čevlji pravi modni hit in, zagotovo zahvaljujoč se svoji funkcionalnosti, po svetu vse bolj osvajajo tudi mestne ulice. To so čevlji, ki vsaj pri odraslih iz vsakdana izrivajo športne copate.

Izbira takih čevljev nikakor ni lahka in glavni namen tega testa je pomoč pri odločitvi, kakšen tip čevlja kupiti za svoje potrebe. Pri tem smo pohodniško obutev razdelili v tri osnovne razrede.

Prvi razred: Čevlji za lažje, označene in uhojene poti so navadno izdelani iz lahkih, zračnih materialov – najlonskih vlaken, semiša ali nubuka. Le redki modeli so vodotesni, zgornji del čevlja pa stopalu pri hoji običajno ne nudi posebne opore. Njihova osnovna odlika je udobje, tako da jih pogosto lahko nosimo tudi za vsakdanjo rabo. Nekateri modeli so bolj kot pohodnim čevljem podobni tekaškim copatom.

Drugi razred: Čevlji za zahtevnejše poti in lažja brezpotja so zaradi vedno boljših materialov in načinov izdelave vse bolj podobni najlažjim. Pomembna razlika med njimi je v tem, da so bolj togi, manj se prilagajajo terenu in bolje držijo nogo. Seveda gre to deloma tudi na račun lahkotnosti in udobja. Takšni čevlji so priporočljivi tudi za manj izkušene pohodnike na najlažjih poteh.

Tretji razred: Čevlji za zahtevne razmere. Eden od najučinkovitejših testov čevlja za zahtevne razmere je prečenje strmega pobočja: če ni mogoče kontrolirati stopinje, če se čevlel obrača po svoje in ne uboga noge, potem le težko govorimo o primernosti za zahtevne razmere. Kvaliteten čevlel te kategorije ne sme dopuščati prevelike vodoravne in navpične torzije, ki je za lažje modele običajna, večina (če gre za višje modele) pa zagotavlja tudi zaščito gležnja.

NASVETI PRED NAKUPOM

V splošnem velja pravilo, da se sorazmerno z večjo zahtevnostjo terena veča tudi teža in robustnost obutve, večji postaja tudi pomen profila podplata. Čevljev za najbolj ekstremne razmere (zahtevno visokogorje, dolgotrajna hoja po snegu, uporaba derez) v našem testu nismo zajeli, ker po karakteristikah že spadajo med tehnična gorska obuvala. Test skuša opozoriti na ka-

Čevlji, primerni tudi za manj zahtevno brezpotje; Pavle Kozjek jih je obremenil tako, da je ugotovil njihovo pravo uporabnost.

rakteristike posameznih skupin čevljev in določene posebnosti različnih modelov, na katere je potrebno biti posebej pozoren. Vsak takšen test je seveda precej subjektiven, odvisen tudi od občutkov in okusa ocenjevalca.

Predlagamo vam, da glede na svoje želje poiščete kategorijo obuval, ki vam ustreza in nato poskusite nekaj modelov, ki so vam všeč. Pri tem je treba biti pozoren zlasti na prostornost čevlja. To pomeni: če potisnete prste do konca čevlja, mora na peti ostati nekaj prostora. Poleg tega je predvsem na sestopih pomembno, da so čevlji dovolj trdno zavezani, da noga ne zdrsi povsem naprej in da si ne »nabijamo« prstov. Čevlje vedno poskušajte z nogavicami, podobnimi tistim, ki jih boste kasneje uporabljali na pohodih. Petni del čevlja se mora lepo prilagati nogi, sicer se kaj hitro pojavijo žulji. Konica čevlja ne sme stiskati prstov. Širino preostalega dela čevljev lahko reguliramo z vezalkami, medtem ko se konica (posebno pri močnejših modelih, ki so dodatno zaščiteni) praktično nikoli ne raztegne.

Test smo v nekoliko večji meri posvetili lažjim modelom

čevljev, ki jih boste uporabljali na pohodih in naravo in morda tudi za vsak dan. Preizkusili pa smo tudi nekaj modelov za zahtevnejše terene, ki jih je v trgovinah prav tako dovolj na izbiro. Pomembno je, da najdete čevlje, ki bodo ustrezali tako vaši nogi kot tudi terenu in razmeram, kjer jih boste uporabljali. Upamo, da vam bo naš test olajšal izbiro in odločitev pri nakupu obutve.

Bralcem v pomoč še legenda:

Zaporedni številki testiranega čevlja sledi ime proizvajalca (z velikimi črkami), nato ime (z majhnimi črkami) modela. V oklepaju je oznaka terena, ki mu je čevljev namenjen: 1 – lahek, 2 – srednje zahteven, 3 – zahteven.

1. HI TEC Alta (2,3)

Kakovosten in cenovno izredno ugoden model trekinškega čevlja, primeren za širok spekter pohodov v naravo, od lažjih do precej zahtevnih. Če cenite udobno počutje svojih nog, je to dobra izbira, saj sprednji del nudi dovolj prostora tudi za široko stopalo ali visok nart. Za tiste z izrazito ozko nogo bo prostora morda celo preveč, saj je začetek vezalk pomaknjen precej nazaj in je zato kontrola nad širino sprednjega dela čevlja nekoliko omejena. Peta in zgornji del čevlja lepo oprijemata nogo in ji dajejo oporo, zato bodo z modelom zadovoljni tudi pohodniki, ki so sicer vajeni višjih čevljev. Močno usnje in ojačani najbolj izpostavljeni deli čevlja zagotavljajo, da v trgovini ne bo treba pregledati iskati nove obutve. Profil podplata je oblikovan tako, da opravi tudi z zahtevnejšimi razmerami, napis waterproof pa nas opozori na sympatex membrano, ki bo pokazala svoje odlike tako v aprilskem deževju kot tudi v zadnjem pomladanskem snegu. Končna izdelava je v angleškem slogu: precizna in kakovostna.

Cena: 13.600 tolarjev.

2. LOWA Tempest Mid (2,3)

Čevljev drugega priznanega izdelovalca trekinške obutve ima podobne značilnosti kot model Hi Tec Alta, le da spodnji del (predvsem razmeroma grobo profiliran podplat) deluje nekoliko bolj robustno; če so vaši cilji predvsem manj zahtevni tereni, boste morda izbrali kaj bolj sprehajalnega. Čevljev pa je kljub resnemu in kompaktnemu videzu presenetljivo lahek in tudi zelo udoben. Zgornji del sicer ni nepremočljiv, kljub temu pa na mokrih terenih zlepa ne bo težav; za to poskrbi precej visoka gumirana zaščita spodnjega dela čevlja. Takšna zaščita pa ima, žal, tudi drugo plat: precej slabše dihanje, zato bi v toplih dneh utegnili pogrešati kaj bolj zračnega. Izdelava je kakovostna, večji del čevlja je narejen iz usnja in tudi šivanje je zelo kvalitetno. V skladu s tem je tudi cena modela, ki spada med višje v skupini testiranih čevljev; glede na kakovost je še vedno ustrežna.

Cena: 17.990 tolarjev.

3. SALOMON Exit 2 Mid (2)

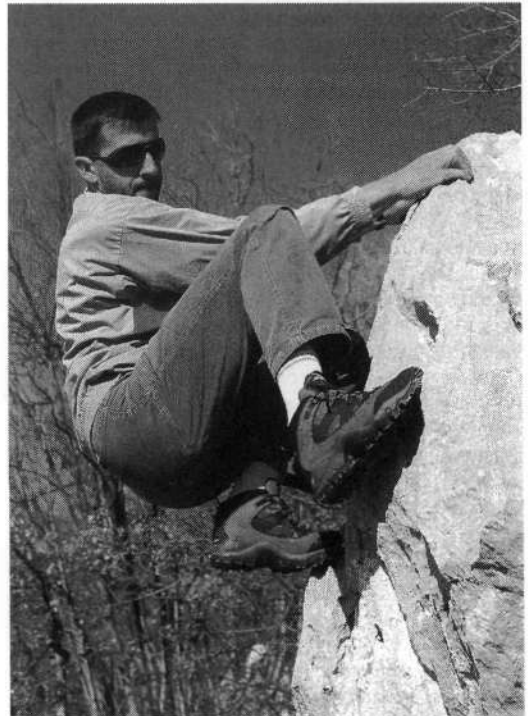
Salomon je s svojo serijo X-Hiking že dolgo prisoten in uveljavljen tudi v svetu trekinške obutve. Exit 2 Mid je

srednje visok čevljev za srednje zahtevne pohode, ki bo všeč predvsem tistim z ožjo nogo. Na pogled je lepo in tudi anatomsko oblikovan, le petni del je morda nekoliko odprt, tako da je vezalke priporočljivo zavezati do vrha. Kovinski neti za vezalke so značilnost Salomonovih modelov: sicer dobro opravljajo svojo funkcijo, pri močnejšem zategovanju pa jih lahko tudi začutimo na nogi. Kot že rečeno, je konica čevlja precej ozka (kar je, kot kaže, tudi skupno modelom iz serije X-Hiking), podplat Contagrip pa zelo dobro amortizira udarce na trdem terenu. In če nadaljujemo z naštevanjem značilnosti: čevlji tega proizvajalca so med estetsko najbolj privlačnimi, kar tudi ni zanemarljivo, še zlasti, če je naš življenjski stil tak, da gremo s takim obuvalom tudi v službo ali po nakupih.

Cena: 15.990 tolarjev.

4. SALOMON Exit 2 Low (1, 2)

Pravzaprav bi karakteristike modela Exit 2 Mid kar lahko prepisali tudi pod ta model, saj so čevlji razen tega, da so malenkost nižji, skoraj povsem identični. Nekaj malenkosti pa ju vseeno ločuje. Prva je oprijemanje pete, ki je pri nižjem modelu – presenetljivo – celo nekoliko boljše. Druga pa so nekoliko drugačne barvne kombinacije materialov, ki se tudi tukaj dopolnjujejo v skladno celoto. Konica čevlja je, tako kot pri modelu Mid, poleg gumijaste prevleke dodatno zaščiten z nazaj privihano gumo s podplata, tako da močnejša brca

Čevlji, primerni tudi za tiste, ki se vsaj občasno spogledujejo z alpinizmom; Peter Podgornik jih je preizkusil tako, da lahko brez nadaljnega popolnoma zaupamo njegovim ugotovitvam.

Vedeti je treba, v kakšne namene bomo potrebovali čevlje, potem bo nakup bistveno lažji.

v skalo ali korenino (vsaj na čevlju, verjetno pa tudi na nogi) ne bo povzročila večje škode. Sicer pa tudi ne bo nič narobe, če boste čevlje uporabljali le za manj zahtevne sprehode – tako bodo dalj časa ostali lepi. Usnje pri Salomonovih modelih Exit 2 je namreč nekoliko bolj občutljivo glede vzdrževanja.

Cena: 14.990 tolarjev.

5. SALOMON Excentric (1,2)

Izrazito nizek trekinški čevlj, ki bi ga brez večjih pomislekov lahko izbrali tudi kot običajno vsakodnevno obutev. Le nekoliko močnejši in težji podplat nas opozori, da imamo opravka s pravim trekinškim čevljem. Precej ozek in z gumo dodatno zaščiten prednji del se zlepa ne bo oblikoval po nogi, zato ga odsvetujemo ljudem s širokim stopalom. Zavezovanje je odlično, pohvalno zasluži tudi petni del čevlja. Najšibkejša točka tega modela? Predvsem pri uporabi na zahtevnejšem terenu so verjetno stranski vložki iz mrežičaste tkanine, ki sicer omogočajo boljše zračenje, vendar se po vzdržljivosti še zdaleč ne morejo primerjati z usnjem. Čevlj je sicer stabilen, omogoča kontrolo terena in če nimate težav z gležnji, se bo dobro obnesel tudi na zahtevnejših poteh in brezpotjih, pa čeprav bi za takšne razmere bolj ustrežal nekoliko bolj izrazit profil podplata. Cenovno je ta model zelo ugoden.

Cena: 8990 tolarjev.

6. TECNICA Cyclone 2 (1)

Še en zelo nizek model čevlja, ki se odlikuje predvsem z neverjetnim udobjem. Primeren je predvsem za lahke terene, saj je čevlj mehak tako v podplatu (ki sicer premore izrazit profil, je pa preveč popustljiv pri torzijskih obremenitvah) kot tudi v zgornjem delu. Vežalke se začnejo razmeroma visoko, kar je pri trekinških čevljih praviloma slabo, saj je s tem zmanjšana možnost regulacije širine sprednjega dela čevlja, ki je izredno

pomembna za kontrolo stika s podlago. Tudi v mokrem ne boste kaj dosti na boljšem kot v teniških copatah. Usnja je razmeroma malo; zanimiva je dodatna stranska zaščita iz mehkega materiala, katere kvaliteta se verjetno pokaže šele po daljšem nošenju. Za te čevlje torej velja: ne na Triglav po Bambergovi, zato pa po hribočkih in dolincah, pa tudi po mestu, če vam je tako všeč, lahko tudi vsak dan. Noge bodo resnično uživale, pa še opaženi boste!

Cena: 12.990 tolarjev.

7. HI TEC Killington (1,2)

To je naslednik lanskoletnega modela ATR Mid, ki se je predvsem zaradi izredne udobnosti in praktičnosti že priljubil številnim nogam (ne nazadnje moramo pri nakupu najbolj poslušati svoje noge – no, pogosto tudi denarnico). Hi Tec Killington v glavnem ohranja značilnosti predhodnika, le zgornji del je morda za odtenek bolj kompakten. Model spada med polvisoke čevlje, po teži in udobju pa ga lahko primerjamo s športnimi copati. Čevlj odlikuje odlična ergonomija, saj se prilagodi praktično vsaki obliki stopala, obenem pa zagotavlja nogi dovolj močno oporo tudi v nekoliko težjih razmerah. Zavezovanje je zelo dobro, jezik je pri novem modelu še dodatno vpet v vežalke in tako ne beži vstran. Sistem blazinjenja Bootlogic dodatno poskrbi, da je hoja zares udobna in kljub izrazitemu trekinškemu profilu podplata bo marsikdo postopoma opazil, da ga ti čevlji nosijo tudi po običajnih vsakodnevnih opravkih. Ni pa ga potrebno preverjati v najtežjih pogojih, ker jim ni namenjen. Za takšne razmere je na voljo dovolj drugih modelov.

Cena: 14.069 tolarjev.

8. LOWA Tempest Low (2)

Nizka različica čevlja Lowa Tempest Mid. Čeprav ne presega višine teniških copat, je ta model vse prej kot

le sprehajalna različica in o tem nas pouči že močan in narezan profil podplata, ki se bo uspešno spoprijel tudi s kakim bolj strmim brezpotjem. Seveda pa ni opore za gležnje, kar je vsekakor potrebno upoštevati. Čevljev je dovolj lahek in tudi udoben, spredaj dovolj prostoren tudi za širša stopala. Precej visoka gumirana zaščita po celotni dolžini sicer nekoliko poslabša zračenje, vendar pri nizkih modelih to ni ključnega pomena. Kakovostna izdelava in usnje kot glavni material odtehtata nekoliko višjo ceno modela, ki se vam bo gotovo odločil tudi z dolgim rokom trajanja. In to si velja zapomniti.

Cena: 16.990 tolarjev.

9. MERRELL Blade (1,2)

Podobno kot lani, ko nas je osupnila ponudba dotlej neznanega Hi teca, pa letos presenečenje prihaja od (vsaj pri nas) razmeroma neznanega ameriškega proizvajalca. Kaj boljšega bi si med najnižjimi modeli težko zaželeli: lahek in obenem trden, kompakten čevljev, z odličnim profilom, trdnim, a udobnim oprijemanjem noge, dobro zaščito in zares lepo izdelan. Posebna pozornost je posvečena petnemu delu čevlja, ki s plastičnim nastavkom nudi nogi dodatno oporo in stabilnost. Zelo lepo je izdelana tudi dodatna zaščita konice čevlja, ki bo nekoliko neudobna le v primeru, če imate izrazito široko nogo. Edina manjša pomanjkljivost je morda to, da jezik ni nikjer vpet v vezalke, vendar je tako oblikovan, da kljub temu ne bo preveč uhajal v stran. Da bo hoja zares udobna, poskrbi še vgrajena zračna blazina, ki je varno skrita v podplatu. Cena je glede na karakteristike in kvaliteto modela več kot ugodna. Če potrebujete takšen tip čevlja, je nasvet enostaven: zelo priporočamo. Najobuvalo testa!

Cena: 12.990 tolarjev.

10. ALPINA Walker (2)

Alpina kot najvidnejši domači proizvajalec trekinške obutve dokazuje, da vsaj na področju nekoliko višjih klasičnih trekinških čevljev lahko držimo korak s prodorno tujo konkurenco. Walker je udoben klasičen polvisok do visok čevljev za srednje zahtevne terene, katerega osnovna odlika je univerzalnost. Pohvalo zasluži zlasti oprijemanje in zaščita gležnjev, ki je trdna in hkrati udobna, kakovostni so tudi materiali in izdelava. Za prste je (kot tudi pri drugih modelih Alpine) prostora dovolj, sprednji del (zlasti okrog začetka vezalk) pa je precej nizek, kar bo morda moteče za izrazito visoka ali široka stopala. Podplata deluje nekoliko masivno, vendar zato zagotavlja dober oprijem in stabilnost tudi v nekoliko zahtevnejših terenih. Zaščita pred vlago je izboljšana z membrano W-tex. Čevljev kot celota deluje trdno in zanesljivo, in pohodnikov, ki prisegajo na klasična trekinška obuvala, zagotovo ne bo razočaral.

Cena: 11.990 tolarjev.

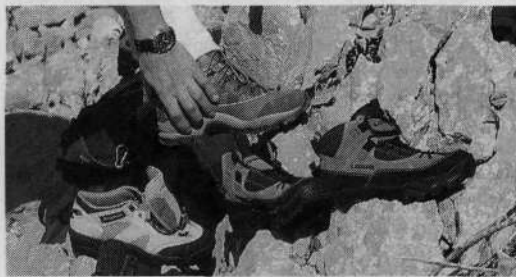
11. ALPINA Hiker (2,3)

Visok model trekinškega čevlja, ki meri tudi na nekoliko zahtevnejše terene. Čevljev povsem pokriva gleženj, žal

pa so linije čevlja predvsem v zgornjem delu nekoliko toge in oprijemanje noge je slabše kot pri modelu Walker. Tudi vložek, ki podpira stopalni lok, je morda nekoliko nizek. Čevljev torej ni najbolj po nogi, nudi pa ji dobro zaščito in z njim se lahko brez skrbi zapodite navzdol po kakih strmih sodrih. Pri tem bodo prispevali svoje poliuretanski vložki v podplatih, ki poskrbijo za blaženje udarcev, imajo pa tudi pomanjkljivost: v zahtevnejših razmerah (posebno pri stranskih obremenitvah – prečenju) se preveč deformirajo in ne dajejo dovolj trdnega stika s podlago. Dobre strani čevlja so kvaliteten material zgornjega dela, zaščita noge in sympatex membrana, ki poskrbi, da nas vlaga ne bo motila. Modelu pa bi nedvomno koristila kakšna manjša posodobitev, predvsem na področju ergonomije in zunanje videza.

Cena 19.030 tolarjev.

***

Nekaj modelov čevljev, ki sta jih testirala Pavle Kozjek in Peter Podgornik.

Foto: Rafael Marn

Op. ur. Test sta v organizaciji časopisa Slovenske novice in v sodelovanju s Tomas Sport 2 27. in 28. februarja letos na Lijaku pri Novi Gorici opravila alpinista Pavle Kozjek in Peter Podgornik. Preskuševalca obutvi nista priznala in to je zagotovo porok, da lahko napišanemu verjamete.

Pavle Kozjek je zmagovalac Mount Everesta brez dodatnega kisika, poleg tega je opravil dolgo vrsto plezalnih vzponov v Centralnih Alpah, Patagoniji in v Andih (in seveda v slovenskih gorah); zadnji od njegovih najbolj odmevnih je bil prvenstveni solo vzpon v skoraj kilometer visoki severni steni 6345 metrov visokega Chopticalquija v perujski Cordillera Blanca.

Peter Podgornik se je s svojimi dosežki v zadnjih dveh desetletjih vpisal med velika imena slovenskega alpinizma. S pokojnim bratom **Pavlom** (zanj je bila usodna nevihta v steni Mangarta) sta imela največ zasluga za vzpon alpinizma na Primorskem. Med njegovimi zgodnejšimi vzponi velja omeniti zlasti izredno smer v južni steni Aconcague, kasneje pa se je udeležil tudi številnih drugih odprav (Lotse, Jalung Kang itd). S Pavletom Kozjekom sta poleg številnih lepih in zahtevnih prvenstvenih smeri v naših stenah kot trdna in uigrana naveza preplezala tudi steni Half Doma in El Capitana v Kaliforniji (smer North America Wall), skupaj z **Janezom Jegličem, Silvom Karom, Frančkom Knezom in Slavkom Svetičičem** pa sta v Patagoniji opravila z enim od svetovnih alpinističnih problemov, vzhodno steno Cerro Torreja.

REKORDERJI POSEBNIH KATEGORIJ

Skupina ameriških plezalcev se je sredi minulega leta odpravila na Mount Everest, da bi počistila njegova pobočja. »Nabrali smo toliko smeti in odpadkov, da jih nismo mogli spraviti v en helikopter,« je povedal vodja odprave, 55-letni **Robert Hoffman**, in razložil, da so med tako imenovano »ameriško okoljevarstveno odpravo 1998« nabrali 1484 kilogramov smeti, 243 kilogramov gospodinjstskih odpadkov, 157 pločevink, 211 pločevinastih skatel za gorivo in 546 baterij. Hoffman, ki se je lanskega 20. maja skupaj s štirimi Američani in sedmimi Šerpami povzpел na najvišjo goro sveta, je povedal, da so bili nekateri odpadki stari že več kot tri desetletja.

Kljub veliki nesnagi so ameriški alpinisti ugotovili, da se odnos do okolja zadnji čas tudi na Himalaji izboljšuje. Člani odprav morajo namreč pred vzponom na najvišjo goro sveta plačati 4000 ameriških dolarjev depozita, ki ga dobijo nazaj, če se z odprave vrnejo z odpadki. – Američani so nekaj teh smeti odpeljali v nepalske doline, kjer so jih sežgali, nekaj pa v Združene države Amerike, kjer so jih reciklirali.

Od leta 1953, ko sta Novozelanec sir **Edmund Hillary** in šerpa **Tensing Norgay** kot prva na svetu dokazano osvojila 8848 metrov visoki Mount Everest, je na najvišjo goro sveta priplezalo že okrog 750 alpinistov. Med vzponom se jih je smrtno ponesrečilo več kot 150.

Skoraj istočasno, ko so bili na pobočjih Everesta ameriški okoljevarstveniki, je bil na njegovih pobočjih tudi 49-letni britanski invalid **Tom Whittaker**, doma iz Prescottta v ameriški zvezni državi Arizoni. Po vrnitvi v nepalsko glavno mesto Katmandu je novinarjem povedal, da si je močno oddahnil, potem ko je ves prevzet stopil na vrh 8848 metrov visoke najvišje gore sveta. To se je zgodilo lanskega 27. maja, dva dni pred 45. obletnico prvega vzpona na najvišjo točko sveta.

Whittaker je izgubil nogo v avtomobilski nesreči in ima zdaj do kolena umetno. Novinarjem je povedal, da se je odločil postati prvi invalid na vrhu Everesta in dokazati, kaj lahko doseže invalid. Izračunal je, da potrebuje za tak vzpon 30 do 35 odstotkov več energije kot zdrav alpinist. Na vrh so ga spremljali štirje nepalski šerpe in Američan **Jeffrey Rhoads**, fotograf in gorski vodnik iz Pocatella v Idaho, ki je bil na vrhu gore že teden dni prej, potem pa je nanj pospremil še invalidnega prijatelja.

Možje so se na vrhu »tretjega zemeljskega tečaja« zadrževali 20 minut. Whittaker je povedal, da je zadnja dva dni vzpona uporabljal kisik iz jeklenke. Na vrh Everesta je skušal priti že leta 1995 s severne, tibetanske strani, kjer je brez dodatnega kisika prišel do višine 8230 metrov, z dihanjem dodatnega kisika iz jeklenke pa je potem prišel le še 50 višinskih metrov višje, od koder je moral zaradi izčrpanosti sestopiti v bazni tabor pod goro.

Američan Tom Whittaker, invalid brez noge, je bil na vrhu Mount Everesta...

... Slovenec Mirko Lebar, ki ima amputirani obe nogi do kolkov, pa je samo po rokah prišel na vrh Triglava.

Primerljiv podvig je konec lanske jeseni v slovenskih gorah uspel invalidu brez nog **Mirku Lebarju**. K svojim dosedanjim športnim, predvsem planinskim uspehom je dodal novega: samo po rokah se je povzpel na vrh Triglava, pri tem podvigu pa sta mu pomagala prijatelja **Miran Cesar** in **Andrej Pušnik**, s katerima je plezal v

navezi, in 15. Letalska brigada Slovenske vojske, ki ga je po vzponu in sestopu pod Kredarico naložila v helikopter in ga odpeljala do Aljaževega doma v Vratih. Nad Vratih je neumorni Savinjec načrtoval skok s padalom, vendar mu je neugoden veter prekrizal načrte.

AVSTRIJCI SNEMAJO FILM O KAMENODOBNEM OZ. BRONASTODOBNEM ČLOVEKU IZ LEDENIKA

ÖTZI GRE V KINO

Po gorskih dolinah in gozdovih med Vrbskim jezerom in slovensko mejo se je od lanskega poletja do jeseni plazila nenavadna pojava, letošnjo pomlad in del poletja pa se bo spet. To je bil dolgolasec v kuštravem kožuhu, noge je imel povite v kože, v roki je imel lok, čez ramo pa obešeno malho. Divjak je bil Ötzi, mož iz prazgodovine, tisti, katerega mumificirano truplo so pred dobrimi sedmimi leti našli v Alpah. Ali natančneje: ta kuštravec je njegov dvojnik. Znani avstrijski režiser **Kurt Mündl** namreč ob slovensko-avstrijski meji snema dokumentarni film o zadnjih dvanajstih mesecih Ötzijevega življenja. Junaka igra dunajski biolog **Arthur Bürger**, suhljat in molčec tip, ki si je šest mesecev pustil rasti lase in jih ta čas umival samo z vodo, treniral v streljanju z lokom in se naučil prižigati ogenj brez vžigalic ali vžigalnika. Vse to je delal zato, da bi bilo na filmu vse tako, kot je menda v resnici bilo.

Niti arheologi ne morejo rekonstruirati zadnjih mesecev Ötzijevega življenja, zato je Mündl zapolnil znanstvene vrzeli s predvidevanji. Ötzi je nosil kapo iz medvedje kože, to je dejstvo – torej je moral uloviti medveda, kar pa je domneva. In tako filmski divjak s puščico ustrelil medveda, s kopjem lovil postrvi v potoku in z dimom odganjal čebele iz čebelnjaka, da se lahko posladka z medom.

Od kod so pravzaprav prišli praljudje, ki so naselili dokaj neprimerne predele pod Alpami? Arheologi zdaj vedo, da so na območjih sedanje Grčije, Bolgarije in Romunije lovci in zbiralci že postali živinorejci in kmetovalci, medtem ko je drugje v Evropi še trajala kamena doba. Pred 7550 leti naj bi po dosedanjih arheoloških odkritjih ob Bosporju prišlo do vesoljnega potopa, ko naj bi v 500-kilometrskem pasu voda pridrla od vsepovsod, po pobočjih najbližjih gora naj bi drvelo komaj predstavljivih 50 milijard kubikov vode na dan, kar ustreza 200 Niagarskim slapovom, in odtekalo v 150 metrov nižje ležeče sladkovodno jezero, ki je zdaj slano Črno morje. Tisoče ljudi je zbežalo na višja območja in na koncu tega neurja je iz tihega sladkovodnega jezera nastalo 100.000 kvadratnih kilometrov veliko morje.

Ta vesoljni potop, ki se je začel s taljenjem ledu na severni polobli, je ogromno beguncev, verjetno je šlo za tisoče ljudi, ki so izgubili rodovitno zemljo, nagnal ob Donavi proti zahodu vse do srednje Evrope. S seboj so

Filmski človek iz kamene dobe

prinesli znanje o obdelovanju zemlje, ovce in koze ter prispevali k razvoju.

To ni domneva, to je dejstvo: ko je innsbruški botanik **Klaus Ögg** tista leta, ko je bil »človek iz ledenika« še v Innsbrucku, pregledoval vsebino želodca moža z Hauslabjocha, imenovanega Ötzi, je strokovna javnost ostmela, kajti popotnik v visokem pogorju je ob koncu kamene dobe v srednji Evropi očitno jedel kruh iz nekakšnega steptanega enozrničnega žita. Enozrnica pa po Ögglovem zatrjevanju izvira iz Male Azije in je bila poleg ječmena najpomembnejša žitarica med vesoljnim potopom pregnanih kmetovalcev na črnomorski obali.

Režiser Mündl je priučen tropski ekolog, ki po svojih dokumentarjih o muhah, skorpionih, metuljih in drugih prebivalcih pragozda slovi po vsem svetu. Zdaj ga skrbi 161

Po najdeni opremi sedeč je bil Ōtzi takole oblečen, ko se je znašel v visokih gorah, kjer ga je ledenik ohranil današnji civilizaciji.

le to, da njegov film o človeku iz kamene dobe ne bi bil preveč podoben Disneyevemu kiču.

V tem filmu se mora vse ujemati: od umazanih in zlomljenih nohtov na nogah do tetoviranja na hrbtenici. Če se zdi režiserju igralčeva glava preveč čista, takoj pre-

kine snemanje in prosi za malo blata iz lonca, ki je sestavni del rekvizitov snemanja. Tudi obleka ni kar tako. Kože zanjo so prispevale koze in jelen, sešite so ročno iz obdelanih kit, lok je narejen iz lesa tise, konice puščic so po načinu iz kamene dobe oblikovane iz posebno trde trave in utrjene z brezovo smolo. Samo junakovo rojstno vas je režiser premaknil nekoliko na Koroško. V okolici Borovelj je dal postaviti kočje iz slame in blata.

Pri arheologih se je režiser pozanimal, kakšen je bil človek tistega obdobja: majhen, žilav, temne polti, dolgolas, z visokimi ličnicami. Dvanajst takih moških, žensk in otrok od lanske pozne pomladi sledi Ōtziju na lovu, z njim čuva pračrede, opazuje bizone in se igra z udomačenimi volčjimi mladiči. Med praznovanji se moški omamljajo s pivom iz mušnic, dokler se ne bo Ōtzi po preživetem idiličnem letu na zelenih travnikih in po sporu s člani plemena s strtim rebrom zatekel v gore, kjer bo umrl.

Letošnjo jesen naj bi bil dokumentarec *The Living World of Ōtzi* gotov. Vendar si lahko tisti, ki ne morejo tako dolgo čakati, Ōtzijevo originalno truplo ogledajo v muzeju v Bolzanu (Boznu), kjer je pred krsto iz pleksi stekla že od marca neprekinjena vrsta.

V kronologiji pračloveka pa se pojavljata tudi imeni hišniškega para, **Erike** in **Helmuta Simona** iz Nürnberga, ki sta 19. septembra 1991 med planinsko turo po tamkajšnjih gorah odkrila truplo, potem ko ga je kratek čas pred tem »izpljunil«
ledenik Ōtzalskih Alp. Na svoj del dobička in na slavo potrpežljivo čakata že več kot sedem let. Južnotirolsko vlado sta že nekajkrat opozorila, kaj jima po zakonu pripada. Ponudili so jima deset milijonov lir (kar je 10.000 mark) pod pogojem, da se odredeta vsem drugim zahtevam. Tega pa zakonca nočeta storiti. Približno se zavedata, koliko je Ōtzi vreden: »Ali bi mu sicer postavili muzej za 17 milijonov mark?«

Prepovedan lov na jetija

Kitajska je razglasila, da nasprotuje turističnemu lovu na jetija, legendarnega snežnega človeka, ki naj bi blodil nekje po podhimalajskem gorovju in še kje. Kot pravi zoolog **Feng Zouquin** iz kitajske akademije znanosti, je že takšna ideja napačna in nezdružljiva z nujno ohraniti okolje. Tamkajšnji lokalni podjetniki so namreč premišljevali, da bi lahko kar lepe denarje zaslužili z organiziranjem lova na jetija. Upravitelji naravnega rezervata Shenongja v osrednji provinci Hubei, kjer so menda večkrat videli Veliko nogo, so namreč predlagali, da bi izdali kakšnih 10.000 turističnih dovoljenj in razpisali nagrado pol milijona juanov, kar je približno 60.000 ameriških dolarjev, za tistega, ki bi ujel jetija.

Državna gozdna uprava pa odločno nasprotuje turističnim safarijem, ker da počitniški direndaj nima

nič skupnega z znanstvenimi odpravami, ki jih vodijo strokovnjaki. Sploh pa je pekinška vlada lanskega decembra »za vselej«
končala več let trajajoči konflikt v kitajskem znanstvenem svetu med tistimi, ki trdijo, da jeti obstaja, in onimi, ki to zanikajo. Odločila je »enkrat za vselej«, da jetija ni, da znanstveniki nikoli niso potrdili njegovega obstoja in da najdena lobanja in pramen las nista dovolj trden dokaz. V Shenongjo so namreč pred tem sporočilom poslali več znanstvenih odprav in zbrali opazovanja kmetov o tem domnevnem dvometrašu. Pred kratkim so našli 40-centimetreške stopinje in gosto rdečo grivo, kakršne nima nobena znana žival.

Pravzaprav nasprotno ni nič čudnega, da zagovorniki jetija niso prepričani, da ga ni. Kot pravi antropolog **Zhou Gouxing**, sicer ni mogoče verjeti kar 95 odstotkom poročil o obstoju divjega moža, vendar je preostalih pet odstotkov dovolj, da se bodo znanstveniki še naprej ukvarjali z njim.

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

IZGINULI

JON KRAKAUER

V založbi Učila iz Tržiča je prve dni letošnjega leta izšla vse pozornosti vredna knjiga, ki je že mesece dolgo uspešnica zahodnega sveta, in sicer ne samo v gorniških, ampak tudi v drugih bralskih krogih. Ameriški novinar **Jon Krakauer** v obsežnem literarnem delu opisuje tragična dogajanja meseca maja leta 1996 na pobočjih in okoli vrha Mount Everesta, ko so v snežnem neurju umirali tako planinci – člani komercialnih odprav kot njihovi vodniki, izkušeni alpinisti.

Knjiga *Izginuli* je osebna izpoved avtorja, ki se je leta 1996 udeležil komercialne alpinistične odprave na Mount Everest. Tisto pomlad je v izredno kratkem času zaradi skrajno neugodnih vremenskih razmer, neizkušenosti udeležencev mnogih odprav in tudi zaradi spleta nesrečnih naključij na Everestu umrlo 12 ljudi. Avtor v delu opisuje pretresljive trenutke gornikov v srečanju z goro in njenimi nemilostmi.

Da bi izdali knjigo, v kateri ima glavno besedo najvišja gora na svetu, pred katero lahko kloni še tako izkušen alpinist, so se v založbi Učila odločili predvsem zato, ker smo Slovenci če že ne narod alpinistov pa vsaj narod planincev oziroma ljubiteljev gorskega sveta. Osvojiti Everest so (največkrat neizpolnjene) sanje marsikaterega alpinista in zadnji čas tudi planinca z napol alpinističnimi ambicijami.

Knjiga »*Into Thin Air*«, ki ima v odličnem slovenskem prevodu **Marcella Potocca** naslov »*Izginuli*« (kar je sicer nemara manj posrečena rešitev, ki pa verjetno ni stvar prevajalca), je že od svojega izida leta 1997 na vrhu prodajnih lestvic v praktično vseh zahodnih deželah z razvitim knjižnim trgom. Od tod seveda tudi velika pričakovanja slovenskega založnika po dobrih prodajnih rezultatih. O nesrečnih vzponih na najvišjo goro sveta je bilo posnetih nemalo dokumentarnih filmov, žalosten izid vzponov leta 1996 pa je verjetno najbolj prizadel svet alpinizma, zato pripravljajo tudi film, ki ga bodo posneli po tej knjigi.

Poleg te knjige v založbi Učila v sodelovanju z založbo National Geographic pripravljajo zdaj še monografijo z naslovom »*Everest, gora brez milosti*«. Knjiga je izjemen portret največjačnejše gore na Zemlji, hkrati pa privlačna pripoved iz prve roke. Napisali so jo možje in ženske, ki so si drznili soočiti se z Everestom.

Z dovoljenjem slovenskega založnika objavljamo nekaj zaključnih odlomkov iz zares izvrstne knjige *Izginuli*, ki napeto in dramatično v sočnem jeziku popisuje vzroke, okoliščine in dogajanja maja leta 1996 na Everestu in okoli njega. Ti odlomki bodo marsikoga zanesljivo spodbudili k branju celotne več kot 300 strani debele knjige. (Op. ur.)

Knjiga *Izginuli* je v izvorniku in v slovenskem prevodu ilustrirana z grafikami Randyja Rackliffa, ki prepričljivo upodabljajo neizmerno trpljenje na pobočjih najvišje gore sveta.

***

Okobal na vrhu sveta, z eno nogo na Kitajskem in z drugo v Nepalju, sem izčistil led z dihalne maske, ukrivil ramena pod močjo vetra in se odsotno zazrl po širjavih Tibeta. Nejasno sem se zavedal, da je to prostranstvo zemlje, ki sem jo videl pod seboj, redek in veličasten prizor, ki ga vidi in doživi le malo ljudi. O tem trenutku sem sanjaril že dolgo in vsakič se je v meni prebudil pravi plaz čustev. Toda zdaj, ko sem bil končno tu, ko sem zares stal na vrhu Mount Everesta, preprosto nisem mogel zbrati zadosti energije, da bi mi to kaj dosti pomenilo.

Bilo je 10. maja 1996, zgodaj popoldne. Že sedemindeset ur nisem spal. Edino, kar sem uspel, kar sem se prisilil pogoltniti, je bil krožnik juhe z mesnimi drobljenci ter pest arašidov. Po več tednih močnega kašljanja se mi je zdelo, kot da imam dve polovici pljuč, ki dihatata vsaka po svoje; vsak poskus, da bi dihal normalno, pa je bil neznansko boleč. Na 8848 metrih višine, v troposferi, je v moje možgane prihajalo tako

malo kisika, da sem lahko razmišljal še manj trezno in počasneje kot otroci. In v takem stanju seveda nisem mogel čutiti in občutiti ničesar drugega razen mraza in utrujenosti.

Na vrh sem stopil nekaj minut za **Anatolijem Bukrijem**, ruskim alpinistom ter gorskim vodnikom v ameriški komercialni odpravi, in tik pred **Andyjem Harrisom**, vodnikom v novozelandski ekipi, ki sem ji pripadal tudi sam. Bukrijeva nisem prav dobro poznal, zato pa sem se v preteklih šestih tednih toliko bolj tesno spoprijateljil z Andyjem. Na hitro sem pritisnil štiri slike Bukrijeva in Harrisa, ki sta mi pozirala pred aparatom, potem sem se obrnil in se začel spuščati. Ura je bila ena in sedemnajst minut. Vsega skupaj sem na strehi sveta prebil manj kot pet minut. Trenutek kasneje sem se ustavil, da bi naredil še eno fotografijo, tokrat s pogledom na jugovzhodni greben, na pot, po kateri smo se vzpenjali. Ko sem naravnal zaslonko in skušal izostriti alpinista, ki sta se približevala vrhu, sem nenadoma opazil nekaj, kar sem prej brezskrbno spregledal. Na jugu, kjer je bilo še pred eno uro nebo povsem jasno, je debela plast oblakov zakrivala Pumori. Ama Dablam in druge manjše vrhove, ki obdajajo Everest. Kasneje, potem ko so iskali in našli šest trupel, ko so opustili iskanje še dveh drugih, ko so morali kirurgi odrezati gangrenozno roko tovariša iz naše ekipe **Becka Weathersa**, potem so se mnogi spraševali, zakaj plezalci nismo bili pozorni na ta znamenja, ki so napovedovala poslabšanje vremena. Zakaj sta se dva iz-

med najbolj izkušenih himalajskih vodnikov še naprej vzpenjala in potisnila v očitno smrtno zanko trop bolj ali manj neizkušenih amaterjev, ki so plačali tudi do petinšestdeset tisoč dolarjev, da bi lahko varno prišli na Everest?

Nikoli ne bomo mogli izvedeti, kaj se je dogajalo z vodjema obeh odprav, ki sta ob sestopu tudi sama umrla. Lahko pa zatrdim, da nič, kar sem videl sam v tistem zgodnjem popoldnevu, ni kazalo, da bi se pripravljala ta morilska nevihta. Misli so mi bile zmedene od pomanjkanja kisika in oblaki, ki so se kopičili nad veliko dolino ledu, imenovano Zahodna globel, so se mi zdeli neškodljivi, krhki, majhni. Ko so se bleščali v svetlem opoldanskem soncu, se niso prav nič razlikovali od nedolžnih soparnih meglic, ki so se dvigovale iz doline skoraj vsako popoldne. Med sestopom z vrha sem bil sicer precej nemiren, a skrbelo me ni zaradi vremena, marveč zato, ker me je pogled na regulator kisika opozarjal, da je moja jeklenka že skoraj prazna. Čimprej sem se moral spustiti.

***

Malo zatem, ko se je znočilo in se je nevihta razbesnela v pravi orkan, je Bukrijem v četrtem višinskem taboru na Južnem sedlu postalo jasno, da morajo biti plezalci v hudih težavah, saj se še nihče ni vrnil z grebena. Pogumno je krenil navzgor, da bi jim dostavil kisik. Toda njegova strategija je imela eno hudo pomanjkljivost. Ne on in ne **Beidleman** nista imela radia, tako da nikakor ni mogel vedeti, zakaj so se izgubljeni plezalci zadržali tako dolgo, niti tega, kje natančno naj jih išče.

Kljub temu je okrog pol osmih zvečer krenil iz tabora in jih skušal najti. Spominja se: »Vidljivost se je takrat zmanjšala na kak meter. Vse skupaj je izginjalo. Imel sem svetilko, uporabljal sem dodatni kisik, da bi se hitreje vzpenjal. V nahrbtniku sem nosil še tri jeklenke s kisikom. Skušal sem se vzpenjati hitreje, ampak vidljivost je bila preslaba... To je bilo, kot da bi bil brez oči, kot da ne bi mogel nič gledati. Popolnoma ničesar ni bilo mogoče videti. To je zelo nevarno, kajti padeš lahko v razpoko, padeš lahko proti južni strani Lotseja 3000 metrov navpično dol. Hotel sem iti gor, bilo je temno. Nisem mogel najti pritrjenih vrvi.«

Kakih sto osemdeset metrov nad sedlom je spoznal, da je njegov trud zaman in je začel sestopati nazaj proti šotorom. Potem je še sam skorajda zašel. Tudi tako je bilo popolnoma vseeno, če je opustil svoj reševalni poskus, kajti ob tisti uri njegovi tovariši niso bili več na gornjih pobočjih, kamor se je bil namenil, ampak so brezmočno tavalj po Južnem sedlu, sto osemdeset metrov pod njim.

Anatolij je bil vse prej kot miren, ko se je ob devetih vrnil v tabor, pa še vedno ni bilo nobenega sledu o devetnajstih plezalcih. Vendar ni mogel narediti ničesar več, ker nikomur ni bilo jasno, kje so običalji. Lahko je le bedel in nestrpno čakal. Končno so ponoči, petnajst minut pred eno, v tabor prikrevsali Biedleman, **Groom**, **Schoening** in **Gammelgaardova**.

»Klev in Neal sta bila čisto brez moči,« se spominja. »Komaj sta govorila. Rekla sta mi, da Charlotte, Sandy

in Tim potrebujejo pomoč. Sandy je bila baje čisto na tem, da umre. Potem sta mi dala približna navodila, kje jih lahko najdem.«

Tudi **Stuart Hutchinson** je zaslišal izčrpano skupino, ki se je vrnila v tabor. Še enkrat se je splazil iz šotora, da bi pomagal Groomu.

»Spravil sem ga v njegov šotor,« mi je pravil. »Videl sem, da je hudo, hudo utrujen. Govoril je razumljivo, vendar se je zelo naprezal. Skoraj tako kot umirajoči človek, ki izgovarja svoje zadnje besede. 'Moraš zbuditi šerpe,' mi je rekel. 'Pošlji jih ven po Becka in Yasuko.' In je pokazal proti kangšungski strani sedla.«

Hutchinsonov poskus, da bi zbral reševalno ekipo, je bil jalov. **Čuldrum in Arita**, visokogorska nosača, ki sta ostala na sedlu posebej zato, da bi bila pripravljena v primeru nepričakovanih težav, sta bila popolnoma izčrpana. Čez dan sta se v slabo prezračenenem šotoru zastupila z ogljikovim monoksidom, tako da se nista bila zmožna niti splaziti iz šotora. Čuldrum je celo bruhal kri. Drugi štirje nosači iz naše ekipe pa so tudi sami prišli z Everestovih pobočij preveč onemogli in premrženi, da bi zmogli še ta napor.

Po koncu odprave sem mnogo razmišljal o tem, da bi lahko Stuart takrat spravil pokonci **Fischbecka, Kasiškerja, Johna Taska** ali pa mene. Morda bi vendarle zbrali zadosti moči, da bi šli pomagat svojim tovarišem. Večkrat sem ga vprašal, zakaj nas ni skušal zbuditi.

»Moral bi se videti,« mi je odgovoril. »Bilo je tako prekleto jasno, da ste popolnoma na koncu. Niti pomislil nisem na to, da bi vas vprašal. Videl sem, da ste prešli mejo normalne utrujenosti. Izpili ste dobesedno še zadnje moči, kar vam jih je ostalo. Če bi skušali iti na reševalno akcijo v tem stanju, bi bilo vse samo še slabše. Nazadnje bi morali reševati še vas.«

Stuart se je še enkrat poskušal prebiti skozi vihar, vendar se je ponovno obrnil že nekaj metrov za zadnjimi šotori. Če bi se še bolj oddaljil, ga je skrbelo, bi v teh nemogočih razmerah lahko zašel tudi sam.

Medtem je Bukrijev v Fischerjevem taboru skušal organizirati lastno reševalno ekipo, a se ni obrnil niti na Hutchinsona niti ni prišel v moj šotor, da bi me spravil pokonci. Ker se tudi Hutchinson ni domislil, da bi poiskal Anatolija, so njihuni napori ostali neusklajeni. Tako nisem izvedel ne za en ne za drug reševalni načrt, Bukrijev in Hutchinson pa vsak zase tudi nista uspela zbrati reševalne ekipe. Tako kot Stuart je tudi Anatolij kmalu ugotovil, da so vsi, ki jih je uspel zbuditi, preveč utrujeni, preveč bolni ali pa preveč prestrašeni, da bi pomagali. Odlučil se je, da bo nemočne plezalce skušal pripeljati v tabor sam. Pogumno se je pognal v krepplje orkana, skoraj eno uro iskal po celem sedlu, a našel ni nikogar.

Vztrajni Rus kljub temu ni hotel obupati. Vrnil se je v tabor. Zbudil je Schoeninga in Beidlemana ter iz njiju izvlekel natančnejša navodila; potem se je spet pognal v vihar. V drugem poskusu je na vzhodnem robu vendarle zaznal brlečo čelno svetilko in se usmeril proti njej. Bila je Madsenova, ob njem pa so bili nagnetenjeni še drugi štirje plezalci.

»Ležali so na ledu, sploh se niso premikali,« mi je Anatolij pripovedoval kasneje. »Niti govoriti niso mogli.«

Madsen je bil še pri zavesti; bolj ali manj je še lahko poskrbel zase. **Pittmanova, Foxova in Weathers** pa so bili do konca izčrpani. **Yasuko**, vsaj tako se je zdelo, je bila že mrtva.

Potem ko se je Beidleman s svojo skupinico odpravil proti taboru, je Madsen ostal sam s štirimi plezalci, ki so onemoglo ležali ob balvanu. Zbral jih je skupaj in jih vztrajno priganjal, naj se ves čas gibljejo, da bi ohranili svojo telesno toploto...

»Yasuko sem posadil Becku v naročje,« se spominja.

»Ampak Beck se takrat ni prav dosti odzival, Yasuko pa se sploh ni več premikala. Nekoliko kasneje sem videl, da se je ulegla s hrptom na tla. Sneg se je kar nabiral v njeni kapuci. Nekako je izgubila rokavico; njena desna roka je bila odkrita, njeni prsti so bili tako močno stisnjeni, da jih ni bilo več mogoče premikati. Zdi se mi, da so bili pomrzneni do kosti.«

»Mislim sem, da je mrtva,« pravi. »Potem pa se je nekaj trenutkov kasneje nenadoma premaknila. Ustrašil sem se kot sam hudič. Nekako je upognila vrat, kakor da bi se poskušala uesti, in dvignila je desno roko, to je bilo vse. Potem se je ulegla nazaj in se ni več premaknila.«

Ko jih je našel Bukrijev, mu je bilo že na prvi pogled jasno, da bo lahko spravil v tabor le po enega hkrati. V nahrbtniku je imel kisikovo jeklenko – to je bila začasna rešitev za Pittmanovo. Skupaj z Madsenom sta na jek-

lenko privila Sandyjin reducirni ventil in ji naravnala dihhalno masko. Potem je Anatolij zakričal v veter, da se bo vrnil takoj, ko bo mogoče. Zgrabil je Foxovo in jo povlekel za seboj.

»Takoj ko sta odšla,« se spominja Madsen, »se je Beck zvil vase kakor embrio. Ni se veliko premikal. Tudi Sandy je bila zvrta v mojem naročju in se ni mogla premikati. Vpil sem nanjo: 'Daj, pomigaj že z rokami! Daj, daj! Naj vidim tvoje roke!' In potem se usede in izvleče ven roke. In kaj vidim? Nima rokavic, visijo ji dol z zapetja.«

»In tako sem poskušal spraviti njene prste nazaj v rokavice, ko kar naenkrat zaslišim Becka, kako zamrmra: 'Ha, zdaj mi je pa vse postalo jasno.' Potem se je na nek čuden način odvalil malo stran, se splazil na visoko skalo, vstal in se postavil proti vetru. Iztegnil je roke, vsako na svojo stran, kolikor je mogel od telesa. Naslednji trenutek ga je sunek vetra odpihnil nekam v noč. Nekam daleč nazaj, kamor moja svetilka ni več segla. In potem ga nisem več videl.«

Kmalu se je vrnil Bukrijev.

»Toni je zgrabil Sandy, tako da sem jaz samo pobral svoje stvari in se začel vleči za njima. Poskušal sem slediti njunima čelnima svetilkama. Bil sem prepričan, da je Yasuko mrtva. In Beck... Beck je bil izgubljen.

Ob pol petih zjutraj so prišli v tabor. Na vzhodu se je nebo nad njimi postopoma začelo svetliti. Beidleman je bil že buden. Ko mu je Madsen povedal, da je Yasuko

umrla, se je zgrudil v šotor. Neutolažljivo je jokal še skoraj celo uro.

***

Desetega maja ob štirih popoldne so trije alpinisti iz severne indijske pokrajine Ladak vzeli v roke radijsko postajo in sporočili vodji svoje odprave, da tudi oni stojijo na vrhu Everesta. To je bilo približno ob istem času, ko je s Hallovo pomočjo na vrh prisopihal izčrpani **Doug Hansen**. **Cevang Smanla**, **Cevang Paljor** in **Dorje Morup** so pripadali 39-članski odpravi, ki jo je organizirala indijska mejna policija. Vsi trije so se vzpenjali po tibetanski strani gore, preko severovzhodnega grebena; po tisti smeri, kjer sta leta 1924 tako skrivnostno izginila **George Leigh Mallory** in **Andrew Irvine**.

Zadnji tabor so postavili na višini 8300 metrov. Od tam se je šestčlanska naveza odpravila šele zjutraj, ob petih in petintrideset minut. Sredi popoldneva, tristo višinskih metrov pod vrhom, so jih zagnili nevihtni oblaki, prav tisti, ki so otežili tudi naš sestop na drugi strani gore. Trije člani skupine so se odpovedali vrhu in se okrog dveh popoldne obrnili proti taboru, Smanla, Paljor in Morup pa so se kljub grozečim vremenskim razmeram prebijali še naprej. »Preveč jih je zaslepila bližina vrha,« razlaga **Harbhajan Singh**, eden od tistih treh, ki so se pravočasno obrnili.

Ob četrti uri so dosegli vrh grebena, ki so ga zmotno imeli za vrh Everesta. Ob tej uri so bili oblaki že tako gosti, da se je vidljivost zmanjšala na slabih trideset metrov. Smanla, Paljor in Morup so v bazni tabor na ledeniku Rongbuk sporočili, da so osvojili Everest. Vodja odprave **Mohindor Singh** je nato preko satelitskega telefona poklical v New Delhi in novico zmagoslavno naznanil predsedniku indijske vlade. Trije plezalci pa so počastili svoj prihod na vrh tako, da so v znak daritve na tem mestu pustili molilne zastavice in kate; potem so hitro začeli sestopati v čedalje hujsi snežni vihar.

V resnici so trije Ladaki prišli le 8700 metrov visoko. Obrnili so se kar dve uri pred vrhom, ki je ob tistem času še vedno štrlel nad najvišjimi oblaki. Ker so se nevede ustavili celih sto petdeset metrov pod svojim ciljem, tudi niso mogli videti **Hansna**, **Halla** ali **Lopsanga**, ki so bili v tistem trenutku še vedno na vrhu.

Ko se je že stemnilo, so njihovi tovariši iz višinskega tabora na severovzhodnem grebenu opazili svetlobo dveh čelnih svetilk. Premikali sta se nekje na višini 8625 metrov, tik nad slavnim in težavnim skokom, ki ga ponavadi imenujejo druga stopnja. A tisto noč se nobeden od treh Ladakov ni vrnil nazaj v tabor, pa tudi po radiu se niso več oglasili.

Približno ob istem času, ko je Anatolij Bukrijev divje begal po Južnem sedlu in iskal Pittmanovo, Foxovo in Madsena, ob enih in petinštirideset minut, pa sta se kljub grozečemu vetru proti vrhu Everesta odpravila še dva japonska plezalca. Krenila sta iz istega tabora kot Ladaki, spremljali pa so ju trije visokogorski nosači. Ob šestih zjutraj, ko sta obšla skalo štrlino, imenovano prva stopnja, sta se enaindvajsetletni **Eisuke Shigeka-**

wa in šestintridesetletni **Hiroši Hanada** za trenutek osuplo ustavila pred enim od Ladakov. Verjetno je bil to Paljor; ležal je v snegu, hudo pomrznjen, a še vedno živ. Po prestani noči na prostem in brez kisika je lahko samo še nerazumljivo stokal. Vendar Japonca nista hotela ogroziti svojega vzpona; namesto da bi mu pomagala, sta krenila naprej proti vrhu, za njima pa tudi vsi trije nosači.

Ob sedmih in petnajst minut sta dosegla vznožje druge stopnje, navpičnega skalnega skoka sredi skrilavcev, preko katerega se alpinisti običajno vzpenjajo s pomočjo pritrjene aluminijaste lestve. Toda japonska plezalca je tukaj čakalo novo presenečenje. Lestev, ki jo je kitajska odprava pridrila že daljnega leta 1975, je razpadla; en konec se je celo iztaknil iz skale. Takoj jima je bilo jasno, da bi bilo vzpenjanje po njej preveč nevarno, in tako sta se morala s šestmetersko stopnjo spopasti kar samā, v klasični navezi. S precejšnjim naporom sta jo po devetdesetih minutah vendarle premagala. Tik nad vrhom druge stopnje sta naletela še na druga dva Ladaka, Smanlo in Morupa.

Kasneje je to srečanje v članku za britanski Financial Times opisal novinar **Richard Cowper**, ki si je že nad ledenikom Rongbuk izbral intervju z obema plezalce-ma:

»Eden od Ladakov se je plazil po snegu nad stopnjo, drugi je očitno umiral. Med seboj niso spregovorili niti besede. Voda, hrana in jeklenka s kisikom so ostale v nahrbtnikih japonske ekipe. Šli so naprej. Po petinštiridesetih metrih sta se Japonca ustavila, si odpočila in premenjala ventila na polni jeklenki s kisikom...«

Hanada je skušal opravičiti svojo odločitev: »Nisva jih poznala,« je povedal Cowperju. »Ne, nisva jima dala

vode. Nisva spregovorila z njima. Hudo ju je zdelovala višinska bolezen. Zdela sta se nama nevarna.« Shigekawa pa je razlagal: »Preveč sva bila utrujena, da bi jima pomagala. Ko si nad 8000 metri, to ni ravno prostor in čas, kjer si lahko privoščiš moraliziranje.« Japonska ekipa se ni zmenila za Smanlo in Morupa, ampak je nadaljevala z vzponom. Prešli so molilne zastavice in kate, ki so jih Ladaki pustili na 8700 metrih, ter ob enajstih in petinštirideset minut sredi rohnečega viharja dosegli vrh. Neverjeten prikaz trme... **Rob Hall** se je v tistem trenutku stiskal na Južnem vrhu in se boril za življenje. To je bilo le sto metrov nižje, za pol ure plezanja...

Japonca sta se v tabor vračala po isti smeri, preko severovzhodnega grebena. Nad drugo stopnjo sta se morala še enkrat soočiti s Smanlo in Morupom. Morup je bil že mrtev, Smanla, ki mu je uspelo priti do zgornjega roba stopnje, pa se je brezupno zapletel v pritrjene vrvi. **Pasang Kami**, visokogorski nosač iz japonske odprave, je Smanlo osvobodil iz vrvi, nato pa so odhiteli navzdol po grebenu. Ko so sestopali mimo prve stopnje, kjer so zjutraj v snegu naleteli na blodečega Paljorja, ni bilo o njem nobenega sledu več.

Sedem dni kasneje se je proti vrhu odpravila druga naveza indijske mejne policije. 17. maja zjutraj, ob enih in petnajst minut, sta iz višinskega tabora krenila dva Ladaka v spremstvu treh šerp. Kmalu so naleteli na zmrznjena trupla svojih tovarišev. Pripovedovali so, da si je eden od njih v smrtnih krčih s sebe strgal skoraj vsa oblačila, preden je končno podlegel krutim silam narave. Smanlo, Morupa in Paljora so pustili na gori, tam, kjer so umrli. Plezali so naprej proti vrhu, ki so ga dosegli zjutraj ob sedmih in štirideset minut.

SPOMINSKA KNJIGA, KI JE TUDI DELČEK NEKE PLANINSKE ZGODOVINE

KOČA PRI VESELEM KONJIČKU

MIRKO KAMBIČ

Za deset minut bom postal planinski čarovnik. S paličico spominov bom zamahnil proti obširni gozdnati planoti Pokljuki, ki leži kot temnozelena preproga pred mogočnim Triglavom. Ta tepih je tkan iz vitkih smrek, vmes so planinske jase, kot sta Javornik in še bolj znani Goreljek s svojim Šport hotelom. Prav na teh valovitih tleh vzhodno od hotela so ob senikih začele rasti tudi počitniške kočice. Že leta 1939 se je kot goba po dežju prikazala hišica, zgrajena iz brun in pokrita s skodlami, last ljubljanske učiteljice, gospodične **Slavice**, kot so jo klicali znanci. Živahna, nasmejana in gostoljubna je vendarle ostala samska. Za svojo številno družino je štela svoje učence, sorodnike, prijatelje in naključne izletnike ter planinski drobiž vseh starosti. Njena hišica v zavetju smrek je bila vsako poletje središče planinske družabnosti. Slavica ji je dala ime »Koča pri veselem konjičku«. Med skromno notranjo opremo je bila na vidnem mestu dragocenost – spo-

minska knjiga z naslovom »Moji obiski«. Vanjo so se vpisovali gostje med letoma 1939 in 1964. Izjema je le nekaj vojnih in povojnih let, ko je koča samevala.

Po mnogih letih se mi je obudila živa želja, da bi znova pogledal v knjigo obiskovalcev, pregledal njihova imena, datume, kratke zapise v prozi in v nagajivih verzih. Rad bi si znova ogledal risbe in nalepljene fotografije in si obnovil znane kraje in obraze. Toda koča je prešla v meni neznan roke, sled za spominsko knjigo se je izgubila. Postal sem svoj lastni detektiv – in končno se mi je sreča nasmehnila. Zahvalo sem dolžan gospodu inženirju **Gregorju Jegliču** iz Ljubljane, ki mi je dal na ogled odlično ohranjen unikatni izvod spominske knjige gospodične Slavice. Dovolil mi je tudi, da smem vsebino objaviti.

Knjiga je na zunaj kot trdo vezan album, v katerem je dvajset listov formata 23 x 30 centimetrov. Na platnici je v štirih barvah izvezen konjiček na kolescih s piščalko namesto repa in z jezdecem na hrbtu. In seveda naslov »Moji obiski«.

Koča pri veselem konjičku leta 1953

Podrobnosti bi nas speljale predaleč. Izgubili bi se lahko kot izletnik v obširnih pokljskih gozdovih. Izberimo si le nekaj zanimivosti!

Slavica si je z besedo, imeni in s fotografijami dobro dokumentirala gradnjo svoje koče. Prvi obiskovalci iz leta 1939 so se le podpisovali. V knjigi najdemo nekoč znana imena: **dr. Ravnihar** z družino, **dr. Perušek**, profesor **dr. Janez Fabijan**, zdravnik **dr. Anton Breclj**, **Mira Pintarjeva** in še več drugih. Eden od njih je zapisal: »Se duša stara pomladí – v dobrotah gorskih poživí.«

7. avgusta 1940 so kočo obiskali odlični predstavniki slovenske glasbe. Skladatelj **prof. Stanko Premrl**, sedaj dobro znan po napevu naše državne himne z besedilom Prešernove Zdravljice, je v spominsko knjigo narisal notne črte in jih obogatil z notami, spodaj pa je napisal: »Bog živi gospodično / in njeno hišo lično!« Le malo nižje je narisal notne črte in note skladatelj **Vilko Ukmar**, ki je dostavil besede: »To želja nas je gostov, s tem se zahvalimo«. Pod obema sledi besedilo: »Oboje zapel **Anton Dermota**, tenor Dunajske državne opere.« Pevec se je podpisal lastnoročno, ob njem najdemo tudi ime **Hilde Dermota**.

Le malo pozneje, 12. avgusta 1940, se je v knjigo obiskov vpisal pesnik **Tone Vodnik**. S krepko pisavo si je privoščil nagajive verze: »Ko nov družabni red / bo zabrisal starih časov sled, / vsak poet z dobro pevsko žilo / bo dobil v plačilo / morda kako miniaturno vilo / in vsega drugega obilo...«

168 V maju 1940 je obiskal Pokljuko profesor **Janez Logar**.

Slavici je napisal v knjigo dolgo pesem, kar šest kitic, z nagajivim koncem: »Rad bi z rimo revanširal / se profesor na Vencajz, / končno sem jo le zrežiral – / srbska rima: ajeršpajz.« Izobražena in dobrohotna gospodična Slavica se je namreč pisala **Vencajz** po očetu **Ivanu P. Vencajzu** (1844–1913), ki je bil deželni sodni svetnik in odvetnik.

Bolj duhovit je bil mnogo pozneje obiskovalec, ki je prav tako iskal rimo. Laskavo je zapisal: »Vencajz se rima / na first prize.« Rima se seveda ujame s pravilno izgovorjavo »prajz«, kar pomeni nagrada.

V letu 1940 so se kot planinski obiskovalci vpisali slikar **p. Gabrijel Humek**, arhitekta **Ivan** in **Helena Vurnik**, **ing. Bleiweisovi** ter nekaj gostov iz Beograda in Pančeva.

Po drugi svetovni vojni so začeli prihajati v Kočo pri veselem konjičku prvi gostje šele avgusta leta 1949. Prav ta letnica je zame zelo pomembna vse do danes. V začetku tega leta mi je gospodična Slavica, ki je imela stalno prebivališče v Ljubljani, podarila nove športne trenirke. Sama jih je prejela od prijateljev iz tujine. Takrat je bila pri nas še velika stiska za obleko. Prav v trenirkah, v katerih sem se tisto jutro peljal na vožnjo s kolesom, me je 13. junija 1949 aretirala Udba in me zaprla v temačno, ozko kletno celico v Centralnih zaporih na Poljanskem nasipu. Mesece dolgo sem ležal na golih deskah, pozneje v drugih celicah, drgetal od mraza in hvalil Slavico za trenirke. Izkustveno sem ugotovil, da gre za odlično oblačilo v času pripora, vse do sodbe, ko dobiš od države pristno arestantovsko obleko.

Obsojen sem bil na tri leta zaradi knjig in odslužil sem celoten rok, vse do 13. junija 1952. Že naslednje leto pa sem bil gost gospodične Slavice v njeni koči na Pokljuki. Potreben sem bil dolgotrajne obnove, ki jo na najboljši način ponuja gibanje v gorski naravi. Koča na Pokljuki je bila le izhodišče za številne izlete in pohode vse do vrha Triglava.

Julija 1953 sem zapisal v spominsko knjigo: »Nov dokaz in nova priča, / da Vencajzova je Slavi / pri konjičku vrhu grička / zvesta v dobroti pravi.« Narisal sem njenega konjička, postavil jezdeca na tla, v sedlo pa Slavico. Sebe sem upodobil s težkim nahrbtnikom, oprijetega za piščalko, s katero piskam skovane verze. Žal ni bilo pri roki tenorista Dermote, da bi moj umotvor spremenil v operni spev.

V začetku avgusta 1953 sem bil ponovno na Pokljuki. V ta gorski raj sem ob lepem vremenu pripeljal dve ameriški Slovenki iz Clevelanda. Bili smo gostje gospodične Slavice, ki je imela v hišici še tri mlade obiskovalce iz Ljubljane. V knjigo so se vpisali kot Miška, Miro in Bratec. Miro je bil **Kazimir Tarman**, pozneje univerzitetni profesor, biolog in ekolog. **Miška Černe** je bila njegova izvoljenka, bratec **Franci** pa njen spremljevalec.

Privoščili smo si skupen izlet na Lipanco in na vrh Debele peči ter uživali krasen razgled, predvsem po dolini Krme, na Rjavino, Triglav, Vernar in Tosc. Obe Američanki, **Ana Stariha** in **Ivanka Severjeva**, sta prvič v

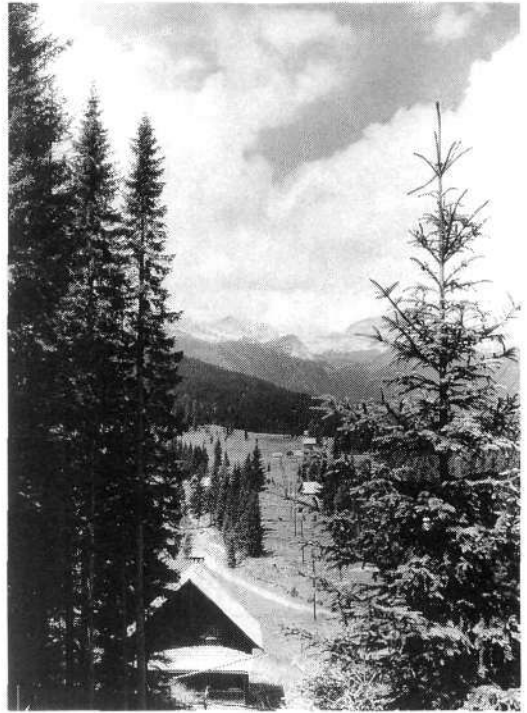
življenju stopili na goro, visoko dva tisoč metrov. Slavica jima je z veseljem pripravila planinski krst. Obe sta morali na kolena, z glavo navzdol. S planinsko palico jima je, seveda rahlo, Slavica naložila nekaj udarcev, sam pa sem dogodek ovekovečil s fotografiranjem. Obe dami sta imeli na nogah nizke čevljičke s kar visoko peto. Na povratku ni odletela nobena peta in v spominsko knjigo smo se podpisali vsi. Dodal sem še skovane verze: »Dve sta prišli iz Clevelanda, / a iz Ljubljane druga banda. / Šli smo na Debelo peč, / kar ni majhna reč, zares, / eni v gozderjih debelih, / druge v čevljičkih za ples.« Miro je k podpisom dorisal še podobo elegantnega gada, ki ga je z golo roko spretno ujel na vrhu Debele peči. Kot uvideven biolog je pustil živalico pri življenju.

Moje fotografije z izleta na Debelo peč je Slavica pozneje nalepila v knjigo »Moji obiski«. Ob sliki planinskega krsta je zapisala verze, ki si jih je rada tudi prepevala: »Bog ne gleda na peršone, / On ne gleda na svetle kro- ne, / naj bo star al' mlad / vsakdo mora rajtengo dajat.«

Na vrhu Debele peči leta 1954

V letu 1954 štejem Pokljuko za svojo zlato kljuko v planinski raj. Spominsko knjigo gospodične Slavice sem kar dvakrat popisal, porisal in okrasil s fotografijami. Iz Amerike sta prišla na obisk sestrična moje mame **Agnes Bukovec** in njen 18-letni sin **Karel**, rojen v Clevelandu. Prijetnih dogodivščin s Pokljuke, ponovno z Lipance in Debele peči, Vodnikove kočice in z vrha Triglava meseca septembra, v mladostni družbi **Ercigojevih** deklet **Majde**, **Staše** in **Nade**, študenta **Janeza** in drugih, vseh teh zgodbic bi bilo za celo knjigo. Agnes mi je iz Amerike prinesla lahek aparat z odlično optiko color scopar, pa nekaj dragocenih diafilmov Kodachrome I. Takrat se je začela moja barvna fotografska pot. Leto pozneje, leta 1955, sem bil že v Ameriki, na obisku pri sorodnikih, od New Yorka do San Francisca. Vse skupaj, zgodbe in slike, so se pozneje pretopile v moja nešteta predavanja z barvnimi diapozitivi. V posebni časti imam še vedno svoje nastope v okviru slovenskih planinskih društev. In tisti posnetki s Pokljuke in Triglava so po toliko letih in projekcijah še vedno sočni in barviti.

Goreljek – Pokljuka, leta 1953

Foto: Mirko Kambič

Vrnimo se k zadnjemu delu spominske knjige »Moji obiski«! Dne 28. avgusta 1954 je Pokljuko obiskal **Janez Gradišnik**, znan kot pisatelj in prevajalec. Slavici v čast je napisal v njeno knjigo dolgo pesem. Navajam le četrto kitico: »Zato vendar zaupam Muzi svoji, / čeprav ta streha me nikdar ni krila, / je vendar izpod nje družini moji / velikokrat prišla pomoč obila.«

Avgusta 1955 se je v kočjo gospodične Slavice zatekel moj znanec, študent **Janez Šerjak** iz Ljubljane. V knjigo je napisal, da se je končno vendar enkrat naspal, da je vlek dreto po 14 ur dnevno. Prav ta Janez si je malo pozneje privoščil nevaren izlet iz Ljubljane v Avstrijo, kar ilegalno, po prepadnih stenah Karavank. Zatekel se je k teti, potem pa čez morje v Kanado, kjer si je ustvaril številno družinico. Ta njegov izlet v knjigi na Pokljuki seveda ni zapisan.

Ko sem se 20. julija 1958 mimogrede znova znašel v Koči pri veselem konjicku, sem kratko zapisal: »Danes se je vrnila iz bolnice gospodična Slavica in našel sem jo polno gostoljubne prijaznosti. Trdnejšega zdravja ji želi Mirko Kambič.«

Izjemen obisk je dočakala Slavica 29. avgusta 1958. V njeno kočjo je stopil škof **Anton Volk**, takrat še škofijski administrator, kot je zapisano. V spremstvu sta bila tajnik **Franci Vrhunc** in župnik **Melchior Golob** iz Škofje Loke. Pripisane so le besede: »Ko so nageljni na oknih še cveteli.«

Posebne pozornosti je vreden obisk z datumom 20. av- 169

Planinski krst na Debeli peči leta 1953

gust 1962. Gospodično Slavico je počastil s svojim obiskom 85-letni **dr. Josip Demšar**, sprva katehet, pozneje profesor Teološke fakultete. V knjigo je zapi-

sal: »V hvaležnem spominu na nekdanje skupno delo v šoli se pridružujem lepoti in dobroti, ki jo vsebuje bogata spominska knjiga.« – Gospod Demšar je bil priljubljen in dobro znan v javnosti. Dočakal je kar sto tri leta starosti.

Lastnici Koče pri veselem konjičku na Pokljuki pa tako dolgo življenje ni bilo darovano. Zadnji zapis v njeni knjigi obiskov je datiran z 20. septembrom 1964. Slavica Vencajzova se je za vedno poslovila 15. julija 1967 in našla svoj končni počitek ob očetu na ljubljanskih Žalah. Dočkala je 79 let starosti. Delček njene priljubljenosti in navezanosti na gorski svet ter na vesele družine planincev je ohranjen v spominski knjigi s Pokljuke. Posreduje nam nekaj svetlih in toplih, iskrih in vabljivih sončnih žarkov naše planinske preteklosti.

Toda s prihodi mladih in vedno novih planincev se pomlaja tudi skrivnostna Pokljuka.

TAKO BLIZU JE, A VENDAR ZNAN PRAV MALOŠTEVILNIM LJUBITELJEM NARAVE

BISTRŠKI VINTGAR

LEON VRHOVŠEK

Tako je, prav ste prebrali, Bistriški vintgar!

V tem primeru namreč ne gre za kakšno Bohinjsko Bistrico ali kakšno drugo Bistrico v osrčju Alp, ampak za nam Štajercem dobro znano Slovensko Bistrico, kjer sem tudi sam preživel tri mesece v tamkajšnji vojašnici in ob tem prvič odkril prečudovito bogastvo Bistriškega vintgarja. V svojem zimskem dremežu pod debelim ledom me je tako navdušil, da sem se ga spomladi odločil spet obiskati, in to takrat, ko bo njegovega bogastva, vode, na pretek.

Tako sva se neke nič dobrega obetajoče majske sobote z Alešem podala odkrivati skrite zaklade v tej pohorski soteski. Za razliko od Blejskega vintgarja, ki ga pozna v glavnem vsa Slovenija, je Bistriški dosti manj obljuden. Čeprav nam leži pred nosom, dobre tri kilometre iz Slovenske Bistrice, ga pozna le malo ljudi. Ti se raje vozijo daleč na Gorenjsko, čeprav se lahko Bistriški vintgar postavi v isto vrsto z Blejskim, po svoji naravnosti in ohranjeni prvobitnosti pa ga celo prekaša. To lahko presodim, saj sem imel priložnost obiskati obe soteski, bistriška pa se mi je dosti bolj vtisnila v spomin. Če malo logično premislimo: soteska, skozi katero vsako poletje deró trume tako ali drugače vzgojenih turistov, teže ohrani svoje lepote kot druga bolj ali manj skrita deber. In prav je tako. Le tako lahko pravi planinci, pravi ljubitelji narave, ki jim ni žal dve ali tri ure hoje po gozdu, ki je na nekaterih krajih že podoben pravemu pragozdu, še občudujejo čudeže in umetnine narave, kakršne nam ponuja Bistriški vintgar, pa tudi druge manj obljudene soteske in tesni na Slovenskem.

170 Kot sem že omenil, je vstop v sotesko tri do štiri kilome-

tre iz Slovenske Bistrice pri vodnem zajetju oziroma čistilni napravi. Pot je najprej široka in dokaj položna, vendar se kasneje zoži. Po 10 do 15 minutah pridemo do Rimskega kamnoloma. Naj povem, da to ime ni

Bistriški vintgar

Maroltova jelka

Ostanki vodne žage v Vintgarju

umetno; ta kraj je čisto upravičeno nosilec svojega imena, saj so od tod že v davnih antičnih časih vozili beli pohorski marmor daleč tja v Rim in druga mesta takratnega rimskega imperija. Težke muke so tedaj trpeli sužnji, ko so kopali marmor, daleč od doma v pohorskih gozdovih.

Pri Rimskem kamnolomu vintgar že prične odkrivati svoje zaklade, ki jih je oblikoval potok Bistrica, ko se v nešteti tolmunih in tolmunčkih preliva v dolino, kjer že na drugi strani Slovenske Bistrice izgubi vso svojo lepoto in je po prihodu na Ptujsko polje le še temna senca neprijetnega vonja, svoje zaklade hudournika, ki tako mogočno kraljuje sredi pohorskih gozdov. Po Rimskem kamnolomu se pot zoži in se prične strmo vzpenjati. Po slabi tritetrtni hoji pridemo do Bistriškega slapa. Sicer nima ogromne višine, vendar se po svoji lepoti lahko primerja z marsikaterim velikanom. Ogladati si ga je mogoče z dokaj široke police, ki poteka nad njim in je tudi primerno varovana. Spomladi, ko je vode v izobilju, je slap še posebno lep.

Ob pogledu nanj sem se spomnil še na en slap, za katerega ve oziroma ga obišče le malo ljudi. To je Framski slap pod Mariborsko kočo. Moram priznati, da tudi sam nisem vedel zanj vse do tistega leta, ko mi ga je pokazal Aleš, pa čeprav sem že ničkolikokrat hodil mimo njega na Pohorje. Najdemo ga namreč le dobrih pet minut hoje pod križiščem cest proti Arehu in Mariborski koči, okoli njega pa je speljana tudi prijetna sprehajalna potka. Mi smo ga obiskali ravno v času, ko

je bilo pod slapom in okoli njega vse belo od razcvetelih noric. Prizor je bil kakor v pravljici.

Naš vintgar se po slapu malo razširi in že naletimo na prve mlina oziroma njihove ostanke, iz katerih je še pred pol stoletja prihajala prava domača pohorska moka. Teh mlinov je bilo v Bistriškem vintgarju kar precej in nekateri so še danes dokaj dobro ohranjeni. Potrebna bi bila le izkušena mojstrova roka ter obilo dobre volje in spet bi lahko zapela tista enakomerna pesem mlinskega kamna. Morda pa je le bolje tako, da samevajo in pričajo o nekem minulemu času, saj bi v nasprotnem primeru z njihovo ponovno usposobitvijo soteska izgubila del svojega čara.

Soteska se nato še enkrat zoži in nam ponudi čudovit

Ostanki mlina v Bistriškem vintgarju

svet majhnih slapov, tolmunov, tufov, skal, štrlečih iz vode, in ostrih navpičnih sten nad potokom. Naletela pa sva z Alešem tudi na ostanke žage na vodi. Takšno žago je včasih imela skoraj vsaka pohorska kmetija, a so jih s prihodom elektrike zamenjale drage električne žage, tako da ne vem, če danes še kje na Pohorju deluje prava »pohorska žaga«, ki jo poganja vodno kolo. Tudi to, na katero sva midva naletela, je že načel zob časa, tako da sva morala paziti, kje sva hodila, da se ne bi proti svoji volji znašla nadstropje nižje, kajti nekatere deske so bile že precej preperele.

Proti koncu Bistriškega vintgarja se svet položi in naletimo na precej moker svet z vsemi značilnostmi močvirja. Najdemo pa tudi naravno znamenitost, Maroltovo jelko. Kar nekaj krepkih fantov je potrebno, da jo objamejo. Njen obseg je namreč skoraj šest metrov. Slabih trinštirideset kubikov je bilo včasih lesa v njej, danes pa je le še votlo deblo, napolnjeno z betonom, vendar je zaradi svoje ogromnosti še vedno mogočen čuvaj nad potokom Bistrica in nad vintgarjem.

Še dvajset minut hoje in smo pri kmetu **Močniku**, kjer se Bistriški vintgar konča, pa tudi najina pot se je tu obrnila nazaj skozi vintgar v dolino. Pri Maroltovi jelki sva še pomalicala in pri tem skoraj povzročila veliko

katastrofo. V hladni Bistrici sva si namreč hotela ohladiti konzerve piva, ki sva jih imela za popotnico, vendar so dobile svojo voljo in začele plavati po potoku v dolino. Zdaj si pa zamislite katastrofo, ko bi Bistričanom po potoku priplavale konzerve laškega piva! Bistričani kot pravi pohorski pivci bi nemudoma začeli v trumah dreti v vintgar in iskati skriti izvir konzerv laškega piva. Na srečo do najhujšega ni prišlo, saj sem nemudoma stekel za njimi in kakor gams po ozkih policah skakal s kamna na kamen, ki so se jemali kdo ve od kod, dokler nazadnje nisem prestregel plavajočih konzerv. Vendar bi si bil v tistem trenutku pripravljen tudi zmočiti čevlje, kajti za laško pivo bi pravi Štajerc še dušo prodal. Tako sva lahko ob pivu zaključila najin sprehod po Bistriškem vintgarju.

Opravičujem se, če sem se v navedbi porabljenega časa kje uštel, saj se doživetje gorá po mojem ne more meriti s časom, porabljenim za prehojeno pot, ali kot je zapisal **France Avčín** v knjigi »Kjer tišina šepeta«: »Zaletel osvoji samo stene in greben, duša gore pa mu ostane zaprta s sedmimi pečati. Človek z uro v roki je ne bo nikoli doumel.«

Toliko o Bistriškem vintgarju, vendar je podobnih v Sloveniji še nekaj, tudi tam, kjer bi jih najmanj pričakovali.

PRIPOVED O GORI IN PRIJATELJSTVU

DAN, KO JE GORELA MRZLICA

MARE CESTNIK

Niti koraka navzdol, le navzgor tipajo stopala v premočenih čevljih. Če bi ta stavek spremenila v prisposodbo, bi najino prijateljstvo lagalo ali se medlo sprenevedalo – ker sva drsela, ker sva padala, ker sva segala po trilih in poroznih oprimkih. Zdaj pa je pred nama deviško nenačet sneg; še koritaste sledi divjih prašičev, kracarije srmjadi in smešne udorine pijanega zajčjega kobacanja so zalizane s prčcem, ki ga je malo z vetrom in malo brez njega nanašalo celo noč. Velika senožet je v belini še večja, nekeje visoko zgoraj pripeta na mlade smreke in listnato grmovje, ki nato zraste v drevesa. Same in tihe hiše se utaplajo pod zasneženimi strehami; od zgoraj so res videti le kot del zasnežene senožeti ali njive, iz katere tu in tam še pogleduje visoko odbito steblo koruze.

»Je to Mrzlica?« vpraša s poudarkom na prvi besedi.

»Prekleta Mrzlica!« odgovorim in oba se zasmijeva.

Ko bova na vrhu, bo vse pod nama, zaenkrat pa so videti mogočnejši celo vsi okoliški hribi: Kamnik, Gozdnik, Homič, celo Hom in Goljava. Še vedno ni povsem prepričan, tudi zato gleda po dolini, ki se zvija v meglo in po kateri sva se bila pripeljala z mojim starim oplom. Njegov nahrbtnik je res morda za kakšen gram težji, toda, bratec, prelaganje knjig ne nasiti mišic tvojih nog in ljubljanski dimi ne razširjajo mešičkov tvojih pljuč!

»Če boš tako počasen, te pustim volkovom in medvedu,« se šalim.

»Počakaj, šent!« odgovori ter že sega po rjavo prisrčnico z blagim in dišečim hruševim žganjem. Psi so potihnil, sneg molči, najina gaz se seli z enega na drugi rob čistine. Po toliko letih še vedno čutiva, da sva na začetku in da so vse pomembnejše postaje pravzaprav še pred nama. Žal je bil to včasih tudi izgovor za nedejavnost. A kakorkoli jo obračaš, kamorkoli jo posajaš, danes je pred nama Mrzlica. Sredi prave ostre zime v novemburu, sredi nedelje, ko se najina država ukvarja s pluzenjem cest.

Mrzlo je. Upava, da bo snežilo.

***

Pas gozda, gozdna cesta z repom v grapi, nato pa še en dolg, bel travnik. Pobočje je neravno, z robov udorin štrlijo skozi sneg rjave travne bilke. Gledava se in se smejiva, mahava s palicama prek robov gazi. Hej, tako ali tako sva že preveč dragocenega časa prespala, ga pometla pod preprogo, namesto da bi si ga kot živ očiitek prilepila na steno nad pisalno mizo in ga v kaj pametnega prebrusila na papir! Preveč sva gledala gore od spodaj, vodovja z obal, knjige od zunaj – zdaj pa le pijača to omamno in žgočo belino.

Majhna drevesca, pokrita z belimi klobuki, so kot velike smetanaste gobe. Tu in tam se iz snega rešujejo prozorni rumeni lističi, tenki kot plavalna kožica. Vsaka veja, ki jo otreseva bremena, nama hvaležno pomaha.

Stopil je na gladek odpadel les in vrže ga na kljun, da še zakričati nima časa; kaj kmalu se zgodi to tudi meni. Mokrota je po hlačah prilezla že čez kolena; tudi volnenih rokavic se prijemlje sneg in se topi na njih.

»Malo naju jaše, kaj!« reče.

Otresem mu uvito drevo naravnost na glavo. Do napol meščana sem čisto malo škodoželjen, no, ne škodoželjen, morda kanček grobo pokroviteljski. Kot da ne morem skriti, da sem telesno isker kot konj, spočit, kot da moram brez prestanka potrjevati, kako sem z lestvijo po južnotiroolskih jablanah pred kratkim preplezal najmanj dve Čomolungmi in s težkimi gojzarji pocmokal blata za najmanj deset krosov. On pa se ob to niti ne obregne: sape mu manjka, drugače je žilav kot volovsko meso, nikoli ni bolan, spanja potrebuje pol toliko kot jaz. Vsekakor pa ne tekmujeva med sabo.

Kamnik se že skriva v meglo in oblake, Goljave že dolgo ni več videti. Razvajata naju mrzaz in tišina, druge grelce imava v sebi.

***

Ko naju pusti na cedilu še tretja, če ne celo že četrta gozdna cesta, imava na voljo le še skoraj prepadno strmino, na srečo bogato poraslo z drevjem. Hlače so mokre že do mednožij, toda nebo se čisti. Res, svetleje postaja, skozi krošnje naju radovedno pogleda celó razcefrano oko sinjine. Vsak korak se dvigne skoraj do pasu, čakajo naju pasti zmrznjenega listja. A pobočje gore postaja pokrajina iz pravljice. Drevesa so se oblekla v duhove in bele coprnice; ivje je prilepljeno na skorje bukev, na vsako vejo in vejico, na izrute korenine. In zimske gozdne sladice, osivele smreke, polne kot natlačena brenta! Valovi zametov nepremično bežijo v dolino, ko jih šiba veter z vrha; človek bi skočil na glavo v kakšnega.

Ko pobočje spet ukrivi svoj hrbet, se ustaviva ob obledenem orjaku in v belo povrhnjico odtaliva podobi vsak svoje dlani. Podobe takoj zamrznejo. Iz njegovega nahrbtnika prileze vrečka rozin, mečeva si jih v usta. Vedno sva znala noreti, kričati kot paglavca, si izmišljati otročarije, biti nagajiva kot lačni žuželki. Tako se vrževa po tleh: pod kapo mi spešta cel kup trdega snega; primem ga za stopalo in ga vlečem do naslednje bukve tako, da me ne more doseči s svojo palico. Seveda, imava vsak svojo hišo, vsak svoj avto, vsak svoj status, vsak svoj žiro račun, vsak svojo ženo, vsak svoj družabni krog, vsak svoje najljubše vino in najljubšo jed; toda še vedno sva otroka, ki se poživigata na to, kaj bodo rekli učitelji, še vedno znava zidati trdnjavske stolpe iz rečnih kamnov ter si v goščavi postaviti kolibo iz smrekovih krajcev, se gola namakati v plitve tolmune ravninskega potoka, raziskovati podstrešja zvonikov. »Boš nehal!« mi žuga s sneto rokavico. »Tako te bom ubrisal, da boš sneg lizal!« Lepo je, kako najin smeh odmeva med belimi bukvami, kako je drugače vse tiho in se nebo zlagoma jasni.

Sneg, beli sneg, opojni in v svoji slepeči belini barviti sneg! Pokriva grehe tehokratske pameti, jezi voznike, se spopada s kidačami, zanohta prste, zmrzne hlače. Zapira vrata in me tam ujame z mojo rdečelaso dekllico,

naju potisne v prostore s toploto in naju napravi bolj zasanjana. Zasanjana naju pelje okrog jezera, ki ledeni in iz robov iztiska trstičevje, v večerno mesto, ki premore na ulicah samo odrasle otroke, naju spet zapre k postelji ob spušenih roletah. In naju zvablja v omotico, ko samo še iščeva, kako bi si bila čim bolj blizu. Za skoraj vse je kriv ta novembrski sneg.

V glavo mi prileti kepa, spet sem na gozdnati planjavi. Znova si naloživa nahrbtnika; seveda me spusti naprej, delat gaz. »Prekleta Mrzlica!« ljubkujeva najin pohodniški paradiz in se smejiva kot skoraj celo pot.

***

Tudi na vrhu gledajo iz snega samo stopinje živali. Dvoje globokih sledi, kot bi merjasec jahal na svinji –

Jakob Aljaž v občinski stavbi

V predverju občinske stavbe v Medvodah stoji od začetka lanskega julija doprnski kip **Jakoba Aljaža**, »triglavskega župnika«, ki se je rodil leta 1845 v vasi Zavrh pod Šmarno goro v medvoški občini. Kip so odkrili na Aljažev rojstni dan, 6. julija, ki je od predlanskega leta medvoški občinski praznik, kot so se odločili prebivalci Medvod. Aljažev doprnski kip je delo akademskega kiparja **Jurija Smoleta**.

kar se potem izkaže kot kolesnici avtomobila, ki se je bil potrudil sem gor pred zadnjim sneženjem. Parkirišče, nogometno igrišče, velika lesena hribolazniška kočica, stranišče malo ob strani. Nekateri se pač pripeljejo sem z avtom spit pivo, se malo zapodit za žogo, požgečkat frajtonarico, šlatat vesele planinke. Tu, kjer utrujeni in majhni počivajo sledovi samozadostne tehnološke civiliziranosti, nama je tišina še bolj dragocena, še bolj prava in milozvočna. Sonce se zadriča po zmrznjenem celcu in preliva bleščeča morja, vrhovi dreves pa so kot srebrni otoki najinih gimnazijskih fantazij. Tudi če sva šele zdaj odkrila, da je najlepša in najmanj znana eksotika ponavadi najbližje za vogalom hmeljarske Doline, odmaknjene Vrh ali samovšečne Prestolnice, ko še ni prepozno. Ne, nikoli nisva sanjala zaman.

Koča je videti zapuščena, iz dimnika se ne kadi, po oknih ne mezijo raztopljene ledene rože. Spodnji prostori so zaprti, zadaj se pride po stopnicah na skupna ležišča. Prostori so takšni, kot da so delavci, ki jih obnavljajo, pravkar odšli na malico. Če seveda ne bi smrdelo po miših in podganah. A te so še najmanj krive za to, da odideva nazaj v gozd ter si tam najdeva prostor za ognjišče. Gora ima pravo ime, res sva premražena in boječe se umikava ostremu, čeprav še tako rahlemu vetru.

Ogenj pa se noče prijeti: vse je ledeno, v boljšem primeru mokro. Vse mogoče stvari poskušava, hodiva v kočjo krast odpadni les, lepenko, od miši pregledano

predivo, celo staro zašmirano blazino. Bolj se ogrejeva od kurjenja kot od ognja. A toliko žerjavice vendarle napihava, da si lahko skuhava čaj. Odlično gori tudi olje iz ribje konzerve. Toplota, kolikor je je, raztaja kremeljce, s katerimi se sneg drži vej nad nama, in vsake toliko časa se belo in mrzlo pokadi na najin ogenj. Ki ni tako nedolžen, da mi ne bo zažgal podplata čevlja, v katerem bi si rad vsaj malo ogrel otrple prste. Postrga mi sneg z bunde ter privleče iz nahrbtnika rezervne nogavice. Smeji se, ko trkam po kruhu, ki nama je bil v bore četrte ure zmrznil. Ko bi vsaj imela kam sestiti!

Nekdaj sva hotela potovati skupaj, vendar nisva niti poskušala. Vedela sva, da bi imela drug drugega kmalu več kot preveč. Premočna sva in preveč trmasta, preveč svojeglava, da bi se na koncu ne stopla kot pobesnena zapornika iste celice. Ne vem, kaj je v nama, da sva si zmerom, kadar se jemljeva pomalem, bližje kot najbližja rojstna brata. Edini zaključek je, da je tako pač najbolj prav. Kadar je prišlo do nesporazumov, je bilo to zato, ker je takrat vsakomur manjkala ena polovica – to preklete dobro veva. Zato je čudovito, da sva premražena, mokra in utrujena lahko zdaj skupaj na južnem tečaju zasnežene Doline ali na severnem tečaju umazanega Zasavja. Samo to, da sva skupaj in da ne sediva v foteljih nekje na varnem in na toplem. Spet se vsuje z drevesa. Skozi veje se prepeljejo megle, potem si jih znova prisvoji pomarančasto bleščanje sonca.

»Saj res,« reče, »za vsakega imam še po eno mandarinno.«

Nakar izustiva skupaj:

»Prekleta Mrzlica!«

* * *

Najprej pravi, naj ne hitim, ker bi rad gledal naravo in si zapomnil vsaj katerega od poročno oblečenih dreves – nato pa ga strmina potegne vase in že poskakuje in kriči, zavira s palico, dela vrtoglave zavoje, se lovi ob drevesa in veje, naskakuje majhne skrite smrečice. Noge so težke, ko se kopljejo iz snega in se zatikajo ob trdo staro plast pod pršcem – toda glava je vroča in igra vabljiva kot zmerom, kadar si si jo bil šele izmislil.

Drevesa se znižajo, zablešči se prva, potem še druga senožet. Zareževa naravnost in sekava gaz vzpona, da je tisti napor že zdavnaj pozabljen. Odvezujeva majhne plazove, krhke kroglice snega poskakujejo in se razsipajo v manjše. Zame je konec poti takrat, ko zaslišiva prvega psa.

A glej, kar kriči še, si pozersko zatika palico pod pazduho, kremži ustnice in se tleska po izboklini na srčni strani nemške vojaške vetrovke! Prav, treba je izpiti do zadnjega požirka, prisrčnico prinašava k ustom z vselej drugačnimi kretnjami. Torej: katera bo najina naslednja gora?

Ne moreva skriti zadovoljstva. Nič slabega ni, če sva si spet nekaj dokazala – nasprotno. Pot je bila na najini strani, na najini strani sva tudi ti in jaz. Se nama bo vselej uspelo zavedati tega?

Na ledu ga spodnese podolgem in počez. Takoj zatem se še sam znajdem v snegu.

Štruca in Skuta

VERA PIPAL

KAMNIŠKI DEDEC

gre k LUČKEMU v vas.

Kmalu postane

obema dolgčas.

Tja pod PLANJAVO

čez SEDLO na BRANO

sta jo mahnila.

Ko sta na BRANO

utrujena sedla,

DEDECA bi jedla.

Doma pozabila

nahrbtnik sta s hrano.

Malo sta ŠTRUCE

si odlomila,

SKUTE preslastne

si privoščila

in še iz ŠKAFA

JEZERO pila.

Spočita in sita

domov sta krenila.

STOPITI MORAŠ V TO ŽIVLJENJE, DA TE VZAME V SVOJ ČISTI OBJEM

PREBUJENJA

PETER VOVK

Jug je zavel, vse se je spremenilo – ivje v zeleno svilo. Zganili so se zlahtni sokovi gozdnih dreves, smrečje je opojno zadišalo. Sedle so mačice na vrbove veje, na bukovih vejah so se napeli popki. Na jelki se je oglasila taščica s svojim srebrnim glasom. Ciciban je zaklical: »Že, že te vidim, pridi, pridi, pridi!«

Pomladni vonj gozda me do omotice prevzema. Kar se je zdelo v dolini težko, je tu gori preprosto in jasno. Duh je olajšan in sproščen. Sedem na klop pod smreko, sam sem in srečen, da me greje pomladno sonce. Pogled mi boža telohe, kronce in snežnice med razcvetenim snegom. V dolini je že vse v cvetju in zelenju. Tu gori pri tebi, Jelenov studenec, pa so še velike zaplate snega. Zven kril čebel, čmrļjev in os pa vendar že prijetno boža tenkočutna ušesa.

ZRAK JE POLN GLASOV

Zimskega obraza v gozdu ni več. Kolobarji sonca se z drevesnih vej spuščajo na tla. Tenka šumeča sapa boža ušesa. Delal se je dan, a brez svečnikov. Ves sem bil presijan od sonca. Čist sem bil kot umita cvetna čaša.

Neslišno stopam po mahu, med stebrovjem, kot v grškem hramu, kjer so se dogajale velike stvaritve. Slišim dih cvetja, potopljenega v mehko jutro. Objema me zvestoba gozda z zelenimi barvami, okamenela lepota skal, pokritih z žametnim mahom. Ležim na mahu ob ognju, z lesom pod glavo, tako mi je dobro. Tiha samota prevzema, studenec je miren in tih. Vetr razpenja sive niti pajčevine.

Trepetlika trepetaj, kot bi se bala, da me ne izgubi steza. Bela breza je kot nevesta. Prek sončne poti leže senčne piramide smrek. Dobro gozdno zemljo vonjam – vonj po večnosti.

Jelenov studenec, ne dosegaš ne vem kakšnih višin. A zrak je pri tebi tako čist, zdravi pljuča in srce umiri. Pa sluh se zdravi, saj je zrak poln glasov ptic in živali. In noge – podplati stopajo po mehkem mahu.

Sedim poleg ognja, skrivnostno tiho prasketajo veje. Poln sem sonca tu gori pri tebi, siva koča iz brun, sonca, ki kroži, in lune, ki se oži. Vsedel sem se poleg ognja na panj, letnice minljivih let, in se pokrili s tišino. Čudežne igre živali in ptic sem gledal. Razvozlavaj njihovo življenje in govorico. In tisto brnenje čebel, čmrļjev in os je polnilo ušesa.

Ta moj prostorček za Mestnim vrhom je tako lep in preprost. Poln drevja, grmovja, skal in kamnov, pokritih z mahom. Nikjer ni pregrad, nikjer ni zastorov. Nekje je zapel ptiček. Nekje srnjak zabokal in hrošč s svojimi krilci zabrnal. Se zazibal čmrļj na travni bilki, se klanjal meni samotnemu.

Čebela je letela od cveta do cveta. Obletavale so me

šoje in kričale. Na obisku imam veverici, samčka in samico, s polnima gobčkoma suhih vejic. Kot barve prazničnih mask frļijo metulji po toplem zraku. Muhe in mušice se vrtinčijo, dvigajo in padajo.

Mavrične kapljice srebrne rose jemlje sonce. Siničje dolgorepke obirajo drevesno skorjo in tiho čebļljajo. Hoja medi; srebrni cvetlice, trave, skale in mah. Za cel oblak rumenega prahu smrek je v zraku.

Ves sem bil presijan od sonca, čist kot umita cvetna čaša.

Tenko potrkava črna žolna z rdečo perjanico na glavi. Ves sem potopljen v to čudovito zvenenje. Tančica pajčevine je razpeta med suhe travne bilke. Cvetlice ne znajo govoriti, le slišijo čebele in čmrļje. Negibne se mi zde, same vase zagledane. Ko pride njihov čas, postanejo žalostne in začno veneti.

VSE JE KOT VELIKA UMETNINA

Hodim po rahlo zarisani stezi in se ne čudim, da mi dah zastaja z nogo. Na vrhu smreke se je oglasila taščica s svojim srebrnim glasom. Sinica je zaklicala: »Že, že te vidim, pridi, pridi, pridi!« Srce med rebri razbija močnejše. Kar se mi je zdelo v dolini težko, je tu postalo preprosto in jasno. Pozabljene so žalosti in razočaranja, duh je olajšan in sproščen.

Prišel sem k tebi, siva koča iz brun, brez pozdrava, tu sem, brez besede grem. Prišel sem k tebi kot poletni dež, kot aprilsko sonce, kot kapljice rose na cvetlicah in travah. Bil sem dan in noč, voda in ogenj, skala in kamen, drevo in grm, cvetlica in trava. Dim in pepel.

Brez fanfar sem prišel, brez koračnic, razkošnega slavlja. Brez umetnih rastlin, brez umetnega ognja. Če sem se obrnil tja, me je grelo sonce. Če sem se obrnil sem, me je božal topel dež. Če sem se obrnil k ognju, me je prijetno grel. Rahla poletna sapa me je hladila. Jelovo vejico sem zataknil za klobuk, brado naredil iz mahov in lišajev. Lapuhov list mi je namesto klobuka hladil glavo.

Gledam obraze gozda – vse je kot ena sama velika umetnina. Iz doline se oglašajo zvon iz visokih lin, iz bron ulit glas. Sence dreves in grmov se gnetejo na tleh. Sonce je razlilo rumenordeče olje po cvetlicah in travah. Merilec gibanja, luska smrekovega storža na pajkovi niti, meri moč rahle poletne sape. Mravlje nosijo suhe iglice smrek – zelene zidake na mravljišče.

Z lepo obarvanimi krili se pozibava metulj lastovičar. Visoke travne bilke s srčki na koncih so pozlačene in zrele. Peclji tenkih gobjih nog korakajo po preperem lesu. Kot školjka je velika skala ob poti, zlizana od dežja. Pesek siplje sončno uro čez pot, poldan je. Sloven nemir je v zraku, roj čebel na jelki. Gozdna zemlja ni več žejna, polna je kapljic dežja.

Ves sem prepojen z vonjem jelk in smrek. Žejno pijem glasove živali in ptic. Ne vem, kdaj so se skale in kamni

Čudežna koča iz brun pri Jelenovem studencu nad Kočevjem

tako lepo oblikovali. Vase je zamaknjen ta svet tu gori pri tebi, Jelenov studenec. Vse je lepo – hoja po mahu, kapljice rose.

Nič mi ne razjeda misli in srca. Jelenov jezik gledam in visoko, ozko praprot. Vsak klic, vsaka sled je odtisnjena v mehki zemlji. Tace medvedke z mladičem dodajajo k temu svoje. Debla dreves so s koreninami privezana k zemlji, da ne bi padla. Slast je poslušati, kako mi moj samotni klic vrača odmev.

Na streho koče se je povzpел ris in spet odskočil. Spodrsnilo mu je na mokrih krovnih deščicah. Večkrat se je oglašil bokajoči glas srnjaka. Vetrič pomaga pajku, ki pripenja mrežo na drugem koncu. Čas opazovanja poletja je to za človeka, ki je prišel iz mesta. Vsepovsod je lepota gozda, prijazno me vabi k sebi. S stoterimi obrazi me gledajo cvetlice. Vse je ena sama zapeljiva pesem, vse srebrni glas taščice.

HRANIL SEM SE Z LEPOTO

Razkošno plahutanje sape slišim po vejah dreves. Nihanje, tiho šepetanje je polnilo tenkočutna ušesa. Od taval sem do studenca, premišljujoč, kako je moje življenje preprosto in lepo, ko sem prišel utrujen iz mestnega prahu in asfaltne džungle.

Hranil sem se z lepoto ptičjega in živalskega sveta. Od drevesa do grma sem hodil, gledal gnezda ptičev, polna cvrčecih goličev. Polno drobnih bitij je bilo v svežem zraku. Gledam spominčice, ljubke svetlomodne. Iz skalnate vaze se dviga mehki duh ciklame. Oglašja se drevesna žaba, napenja svoj meh. Naznanja prihod toplih deževnih kapljic. Divje mačkice se igrajo v travi in se prerivajo s tačkami. Srna s srnjačkom pristopica na jutranjo pašo.

Nobene bolezni iz mesta ni več v meni, nobenega sledu asfaltne džungle in bencinskega smradu. Kot siva pajčevina si, Jelenov studenec, vedno znova me zapletaš vase – ne vem, koliko časa še. Vsako pomlad se ob tebi znova rojevam. Prinesel sem prošnjo, napisano z barvami mavrice. Nikoli nisem bil preganjan kot v dolin-

skem svetu. Prava svoboda je bila ta velika prostost. Čakalo me je pri tebi, koča iz brun, zdravje in veselje.

Ne vem, kdo mi je poklonil ta košček sveta za Mestnim vrhom nad Kočevjem. Štiri letne čase in vse ure dneva več let dolgo sem bil pri tebi, Jelenov studenec. Ogenj, voda, zrak, dež, sneg so bili drugačni kot v dolinskem svetu. Rahlo zarisane steze in bele gozdne ceste so vodile k tebi. Štiri strani neba, sever, jug, vzhod in zahod, so k vsemu temu dodajale svoje.

Še zmerom so tako živi spomini na tebe, Jelenov studenec. Lepa je tvoja okolica kot sončen poletni dan. Tako lepo je bilo življenje tam gori pri tebi, siva koča iz brun! Kot otrok sem bil, ko zagleda cvetlico – ves vesel in svež. Tako sanjavo je bilo življenje pri tebi. Nove in nove slike so se pojavljale. Tako silen se mi je zdel medved, ko je pricapljal k studencu pit vodo!

V ta gozdni svet je potisnjena moja bolna duša. Koraki so še živi, sveži, topli in polni. Neznani obrazi skal in skalnatih blokov mi delajo družbo. Suhe iglice smrek imam v laseh – to niso navadne mestne smeti. Sledi živali in ptic iščejo druga drugo. Kje sem zapisan jaz, na kateri strani poti?

Z drhtečim glasom se oglašja kukavica in norčavo šteje leta. V globinah neba se spreletavata kragulja – samec in samica in ljubezenski igri. Komarji muckajo v dremotni mir in pikajo s šilci. Kot prikazen se premakne jelen z roženo glavo. Glas stržka se izgublja v kupu preperelih vej. V smreko zavrtan vid najde lesno sovo, okrogle oči se obračajo.

KAJ SE SKRIVA V TIHEM JUTRU

Junjski hrošček strmi v zeleni svet gozda. Metulja sta se zllila v velik rumen cvet. Osa v črnorumeni obleki sesa vlago iz panja, zadek ji miglja. Z mačjim glasom se oglašja sivi ris. Lisica opleta s košatim repom med visokimi travami. Rdeči mak v zeleni travi je kot kaplja krvi. Iz grma skoči zajec, zadnje noge lovijo prve. Črna mravlja roji, striže s perutmi.

Grm leske ne ve, kaj sosednji grm sanja o poletju. Čas

prska je tu, srna nežno zaveka. Zaostalo seme javorja se vrtinči po zraku in tiho pada. Kot topla bela rokavica pokriva dišeči biser mahovnata tla. Krt rije pod zemljo, pokuka na svetlo in se znova vrne med korenine. Maline, še vse zelene, čakajo na zrelost. Jagode mi sladkajo usta.

Drevesa okoli koč iz brun so kot živa bitja, polna velikega, močnega življenja. Življenja, ki je tam, ki te čaka, da napolni prsi s čistim veseljem, z opojnostjo tišine, samote in miru. Vem, čaka me. Vedno, vsak dan. Tudi ta hip! Rad zahajam v ta kraj, kjer se sprehajam sredi srebrnih jelk in bradatih bukev. Čujem ptičje petje vsenaokrog. Sem v zavetju skal za Mestnim vrhom. Tako sta mi blizu sreča in lepota, tako blizu je to visoko življenje, izpolnjeno z globino in širino lepih doživetij! Stopiti moraš vanj, da te vzame v svoj čisti objem.

Na poti do studenca sem, čevljiček s pentljo gledam. Metulj apolon sede na cvetlico. Stopam po mahu neslišno, kot bi prisluškoval stopinjam večnosti. V meni je čudovit mir, ki ga ni v dolini. Zbrano sem vstal, pripravljen na sprejem. Veselo kot ptic na veji sem si zažvižgal pesmico. Živali, ptice in drobne živalce so se oglašale. Bal sem se za srno z mladico na paši, da se jima ne bi kaj zgodilo.

Sprašujem cvetje, kaj se skriva v tihem jutru. Pogovarjam se z drevjem in grmovjem, govorim s ptiči. Misel se topi v sanje in skrivnostno pravljico. Razkošna in krhka vaza jutra se budi. Polno lučk je prižganih v travi. Niti pajčevine so polne mavričnih kapljic srebrne rose. Sklanjam se nad cvetlice, vse še tiho diha. Veselje je še v prvem sončnem žaru skrito. Bratim se z drevjem, grmovjem in skalami. Gozd ne spi več, mahajo zelene veje. Gibke sence drevces pletejo iz zgodnjega sonca čipke. Prevezema me studenec in njegov oživljajoči čar. Kakor v sanjah slepec hodim med drevjem in grmovjem, med petjem ptic in glasovi drobnih živalic. Zgodnje jutro se spreminja, toplo je junijskih vonjav. Obrisi dreva niso več sivi in nejasni. Vse je že prebujeno. Ptiči pevci v nemajo drug drugega in si prižigajo pevski ogenj. Napenjam ušesa ob tej razigrani muziki, da bi slišal sleherni, tudi najmanjši šepet.

Ko se je v zraku sončna sapa umirila in pobrala kapljice rose, peruti ptičev pevcev spet zašepetajo. Spletajo gnezda iz drobnih vitic korenin in suhih trav. Smrekovala iglica na pajkovi niti meri moč rahle pomladne sape.

Trepetlika trepeta, sanjavo se umirja metulj apolon na cvetlici. Stopinje medveda gledam kot zamolklo osamelost. Nekaj tiho zazveni, zadene obme: brneča krila kačjega pastirja. Gozdni lazar leze počasi naprej – kot da sva se srečala že včeraj. Polž s svojo hišico leze v diamantne prostore mavričnih kapljic srebrne rose.

SREČA NA KOŠČKU SVETA

Objema me zvestoba gozda z zelenimi barvami, okamenela lepota skal, pokritih z mahom. Pot me pelje naprej, v samoto skal in stegnjenih drevces. Živalske tačice živčno iščejo pot, polno listja. V drobljenju kitic se iz leskovega grma oglašajo pogorelček. S tenkim, zvonom

glasom se iz kupa preperelih vej oglašajo stržek. Obrača repek, kot bi ugotavljal, s katere strani piha. Kot skrivnosten teman čar se oglašajo kalin iz mlade smreke.

Uharica plava kot čudežna ladja in išče zavetje pred svetlobo sonca. Zelena žolna trka po suharju, kot da se igra s črkami na pisalnem stroju. Kot majhne, nevidne eksplozije ugašajo mavrične kapljice srebrne rose. Penica pije vodo iz skalnate vaze, zajema jo s ključnikom in jo spušča po grlu. Prišumi lesna sova, tiho kot list, ki pada zviška.

Strmim v ozke, visoke stožce jelk in smrek, v zaobljene vrhove bukev. Mehko bokanje srnjaka na poseki me prebudi iz sanjskega sveta. Vrata koč se odpirajo, stopim v skrivne prostore kuhinje. Dragotine so tu. Pajčevina je v kotu, pajek čaka na muho. Miški sta nagrizli papir v škatli, za celo gnezdo ga je. Lesni črv škrtava v tramu, kot bi navijal leseno uro. Pod streho koč skakljata polha. Muhe na oknu so oživele.

Pot do studenca je postлана z listjem. Mah pokriva kamne in skale. Smreke in smola omamljajo nos. Rad imam ta kraj, kjer stoji kočica PD Kočevje, narejena iz brun. Jelenov studenec je tu, daje čisto mrzlo vodo. S to drobno ljubeznijo, potisnjen v ta košček sveta, sem srečen.

Stojim na pragu koč, gledam temnomodro nebo, zvezde in luno. Kresnice se dvigajo iz pritalnega sveta kot žive iskre sonca. Občutil sem, kako se je na zemljo kakor velika črna perut spustila temna noč. Slišal glasove sov in sovakov. Skovik je skovikal in klical samico k sebi. Kot potuhnjena božanstva noči so bile skale in kamni videti kot rokomavhi.

Lati lune so kot večna mehko sanj. Kako čisto se iskrijo migljajoče zvezde! V podnebesju gledam svetlo podobo satelita. Uharica plava kot čudežna ladja in išče zavetje pred svečavo lune. Sredi stihov nočnega gozda se oglašajo netopirji.

Pripet med veje drevces šepetam nekaj sam sebi. Noč moja črna, skrivnostna in jasna. Polno nočnih živali in ptic je okoli mene. Povsod naokrog je tišina. Tiho se oglašajo črički, kobilice strižejo trave. Luna se dviga k polnočnemu stolpu, meni pa do spanja ni.

Gori

VERA PIPAL

*Rada bi, da boš v belem,
kadar bova se ločili.
Ne zavijaj se v megle,
ko se bova poslovili.*

*Mnogo let sva se poznali.
Rada k Tebi sem hodila.
Moja pot se bo končala,
ti ne boš se spremenila.*

*Videla boš, kje bom spala,
kje mi noga je obstala.
Ti, mogočna, bela skala,
večno živa boš ostala.*

SKOZI FUKS GRABO V GERLINCE, NARCISAM NAPROTI

LISIČKE KAŽEJO ZANIMIVO POT

DARIO CORTESE

Zakaj bi se vozil, če lahko hodim? V teh krajih je cest sicer veliko, toda v gozdu tako lepo diši in ptiči tako prijetno žvrgolijo, da je hoja največji užitek. Ker tukajšnja naravo ne obiščem pogosto, jo opazujem s še večjim zanimanjem. Kdo pravi, da je Prekmurje ravna širjava? Tu je ravnine komaj za vzorec, drugače pa so sami hribi in doline. Prijetna toplota, drugačne dišave gozda in močno meandrirajoča struga potoka v dolini mi kažejo samosvojo podobo. Steza je prijetna, zrak čudovito dišeč, toplota ravno pravišnja, da se me poloti kar nekoliko lenobno razpoloženje.

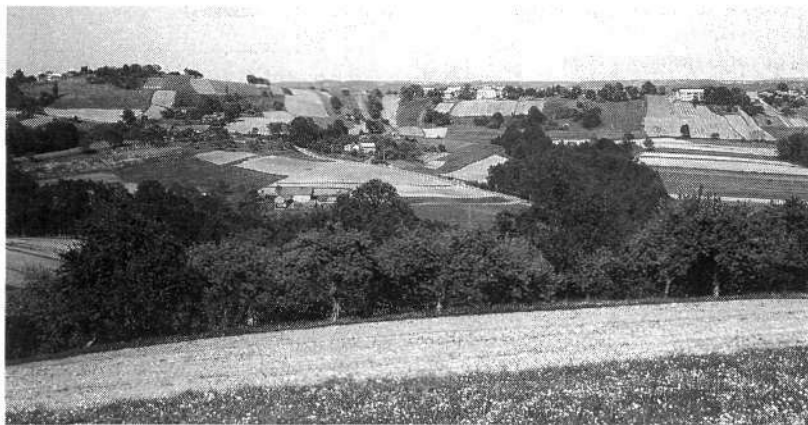
To ni običajna pot, ampak urejena gozdna učna pot, ki ima ime po grabi, skozi katero hodim, ta pa po lisicah. Lisičke mi kar naprej mahajo z repom na oznakah, beli odtisi njihovih tačk na zeleni podlagi so domiselne markacije, medtem ko številne klopi ob poti skrbijo za ne ravno hitro hojo in razgledovanje po gozdni pestrosti. V omamno dišeči in nekoliko lenobni družbi majsko zelenega gozda je odločitev za počitek prava. Govorica neštetič vonjav, šumov in zvokov se spleta v tih, vendar vztrajno močan govor gozda. Govorico, že pravo glasbo gozda doživljam neposredno: zvoki in vonjave, barve in oblike – gozd, pripoveduj! Vse, kar slišim, je večna resnica. Narava je tu, pripravljena na pomenek brez besed.

Ko iz gozda pridem na odprte kraje, sem kljub cesti odlično razpoložen za hojo. Travniki in polja si skupaj s hišami delijo prijazen gorički svet in kdo ve, kaj vse še čaka za naslednjim ovinkom, grabo in onstran nje. Sonce greje, travniki dehtijo, zelena polja bleščeče žarijo in splet vonjav pomladne narave me vleče naprej. Ko se povzpnem nekoliko višje, lahko pregledam drugačnost goričke pokrajine: gozdovi v dolinah, grabah, kot jim pravijo, hiše in polja na širnih plečatih slemenih. Gerlinci – lična, značilna gorička vas po plečatem sle-

Narcisni pozdrav na travnikih pri Cankovi

menu razloženih hiš. Menda so v gozdu nekje ob vasi prastare gomile. »Mimo gasilnega doma, levo navzdol, potem pa spet vprašajte. V gozdu v dolini so, prav blizu meje. Kar naprej po tej cesti, potem pa levo v gozd, jih boste že našli!« Res jih najdem, vrsto gomil, ki tiho samevajo v dišečem gozdu v dolini. Nenavadni grički v gozdu me hočejo speljati v preteklost. V čase, ko je življenje poznalo drugačne oblike in izraze. Kdo ve, kako je bila takrat oblikovana pokrajina, kjer stojim, kjer gozdno drevje raste iz gomilnih grobišč kot najlepši okras spomina na eno izmed podob človekove davnine. Kdo ve, kako so se pogovarjali in kaj so delali ljudje, katerih stopinje sledim. Med gomilami vlada mir, skozi katerega hitijo misli ugibanja o nekdanjosti, ki je še vedno tukaj. Ljudje so že prevajali njen jezik, ki govori z narečjem minulih dni, toda vse to je celota, katere del smo bili, smo in bomo. Pod usedlinami tisočletij se skriva še marsikaj. Vrsti gomilnih grobišč v gozdu pod

Gorička podoba po slemenih razloženih domačij

Gerlinci sta le eden izmed opominov spomina, da je svet in resničnost, kot jo poznamo, le ena izmed mnogih.

Samotni gozd, za katerega se zdi, da vanj le redko stopi človeška noga, ni strnjen in kmalu spet hodim po vročem soncu in se spogledujem z njivo žita, se zmotvilim mimo nje in se znova potopim v senco gozda. Med otenki zelenine in njihovimi vonjavami, ob travniku, ki rožnato in rumeno valovi z vetrom, se zavem nenavadne podobe teh krajev in njihovih samotnih gozdnatih otokov. Narava ima tu še vedno najmočnejšo besedo, v travnike in polja obdelana pokrajina na robu skoraj pragozdne samote je najlepši možni kraj, preprosto zato, ker je tukaj in zdaj.

Še nekaj mi ne da miru – narcise. Pravijo, da so na drugi strani polj, pri potoku, onstran katerega usodo ljudem kroji že druga država. Med žitom se pasejo srnjaki, čez polja hitijo ptiči, ki ljubijo zavetje trave in žita, iz vodnega kanala srfotata dve raci.

Ko jih zagledam, dišeče bele cvetke, se kar usedem k njim. Cvetovi kimajo, še bolj kot narcise v nasprotni

V tihem gozdu samevajo gomile

svetlobi žarijo neštete regratove lučke. Sklanjam se nad cvetove narcis in vpijam njihovo opojno vonjavo. Zahajajoče sonce mi pravi, da je pot še dolga. Na srečo se nikoli ne konča. Pričakujejo me še drugi in drugačni kraji, danes, jutri, vedno.

GORNIŠKI IZZIV MED ZIMO IN POMLADJO

SPOMLADANSKO JADRANJE PO RUŠJU PECE

ŽARKO JESENOVEC

V maju se v dolinah razcvete pomlad. Takrat je še zadnji čas za takšne, ki jih od mraza otrpli prsti, pogubni snežni plazovi, vetrovi, ki ne dajo dihati, odvrtačo od zimske gorske idilike, da jo vendarle nekoliko občutijo. V tem obdobju hodim že nekaj let na bližnje gore razmišljat o možnostih zimskih tur. Vsako leto najdem neki nov izziv, ki me popolnoma prevzame.

S preudarno hitrostjo vozim skozi mračno zaspano Dravsko dolino. Včerajšnji gorski tek na Lisco (947 m) mi ni pustil nobenih bolečih mišic, kar kaže na to, da se dobro pripravljam na 42.195 metrov dolg tekaški maraton. Snop žarometov naenkrat obsije umazano rumeno stvar sredi vozišča. Ko se približam, zaznam dotrajan fiat 126, seveda brez razsvetljave, v njem pa je utrujen ljubitelj nočnih prigod. Nekajkrat mu svetlobno utripnem. V vzratnem ogledalu mi čez nekaj trenutkov sledita oddaljujoči se lučki. Koliko se jih v teh zgodnjih jutranjih urah trudi, da svoje vozilo pripeljejo do doma!

»Državna meja« – tako preberem s table. Ponovno sem se preveč vživel v možnost uživanja prelestnostne pokrajine, ožarčene s prihajajočo jutranjo toplino. Dobro, da sem sam, kajti drugače bi jih že poslušal. Obrnem avto in sem po sto metrih že na pravi cesti. Malo bolj nerodno je, če zaidem tam zgoraj med skalami. Vendar je tudi to del doživetja, ki ni dano vsem.

Za Pohorjem se škrlati. Treba bo malo pohiteti, da s fotoaparatom zaobjamem pravi trenutek. Počasi se vzdiguje naša večna pečica in modrovijoličasto obzorje se prične rdečiti, dokler preko rumenenja ne preide v slepečo bellino. Nizki prozorni oblaki so sonce dodatno obarvali. Malo je barv, vendar toliko otenkov. Samo

še malo bolj nenavaden posnetek skozi smrečje proti Uršlji gori naredim in že je vsega konec. Pogled na uro: enaindvajset minut do šestih.

Z veseljem se preobujem v prave, kar težke gojzarice. Ob pripravah na svojo Ježo '95 od Ankarana preko hribov in gora do Maribora sem stehal, da so težki 2,5 kg. Palice si naravnam na ustrezno višino. V gorah jih uporabljam zelo redko, kajti na enodnevnih vzponih hočem krepiti predvsem noge, na večdnevnih turah pa me vsak dodatni kos opreme ovira. V zadnjih osmih mesecih tekaškega treninga pa sem nekako zanemaril ročne mišice in hoja s palicami jih bo malo razmigala. Na osojnih legah je že na višini 1500 metrov sneg.

Pred domom na Peci kljub rani uri poseda trojica. S korakom, usmerjenim naprej, jim voščim dobro jutro. Vem, da zdaj zame še ni čas za kramljanje. Nimam mnogokrat možnosti v zgodnjem jutru stopiti na vrh

Peca iz Mežice

Osrednje Kamniške Alpe z vrha Pece

Foto: Žarko Jesenovec

dvatisočaka. Odločim se za zavarovano pot, čeprav se mnogi v tem letnem času zanjo ne bi. Kako dobra odločitev! Od Raduhe preko Kamniških in Savinjskih gora do Storžiča se sprehajam z očmi. Zaradi južne lege je snega malo. Skale in jeklenice niso zamrznjene.

Vrh Pece je obsijan. Mrzel veter nad vrhovi že prične zbirati bele koproene. Tja do Krna seže pogled. Žiga že spet ni, niti transverzalnega. Menim: če so že žigi, naj bodo na vrhovih, ne pa v kočah.

Samota mi omogoča malo igranja s fotoaparatom in filtri. Morda pa uspe kakšna posebna fotografija! Prebujajoči se želodec bo počakal na toplejšo nižino. Daljši požirek pomarančnega soka pa si le privoščim.

Sestopil bom po lažji poti preko zasneženega vzhodnega pobočja. Na snegu se je čez noč naredila kar trdna ledena skorja, tako da kar malo zdrsuje. Čez dve uri pa bo povsod bela predirajoča se mehkoča, kar dokazujejo globoki vtisi stopinj iz prejšnjih dni.

Mahnem jo kar naravnost proti rušju, ki s svojimi dolgimi nepravilnimi in gostimi vejami s pomočjo sonca prebija snežno odejo. Rušje je pravzaprav najmanjši evropski bor, najpogosteje v obliki na vse strani razraščajočega se grma. Domislil sem drzne hoje izpred več kot deset let preko ruševja po rebrih Raduhe v Rogovilec.

Adrenalin prevlada nad razsodnostjo. Strmina je res blaga, kar pa onemogoča dobro orientacijo. Držim se osnovnega pravila treh opornih točk. Ena veja rušja me vleče v desno, druga v levo, navzdol pa pod težo telesa popušča tretja. Z očmi poiščem primerno naložene in odebeljene veje, da se s prosto nogo odzibam naprej. Ponekod pod vejami še leži sneg. Na redkih travnatih goličavah so sveži iztrebki, vendar ne vem, katero žival sem morda splasil. Meni pa te jasice nudijo predah.

Nekateri bori so pognali proti nebu. Držim se njihovih vrhov, da ne poniknem v globino petmetrske mreže vej. To je res kot jadrnanje na valovih. Tudi tam ne smeš dopustiti, da te zalije val. Nemalokrat sem se ujel med elastične veje, iz katerih se izviješ le s potrpežljivostjo. Posledično me je z naraščanjem notranje napetosti preplavljala toplota. Potne srage so se mešale z lepljivimi iglicami.

Kmalu bližajoči se zvok pogovora nakazuje, da sem blizu poti.

Na zadnji ravnici pred kočjo se malo očistim. Iz gozjaric se usuje tok iglic. Kar verjeti ne morem, od kod se jih je vzelo toliko.

Kot pravi sladkosned sem si po svoje začinil prekrasen dan.

odmevi

Hanzova pot

O nameri gorskih vodnikov iz Kranjske Gore, da spremenijo namembnost Hanzove poti na Prisank, je bilo več ali manj že skoraj vse povedano. Ker sem bil domala pet desetletij osebno intimno in poklicno povezan z gorništvom, naj dodam še svoje stališče.

Hanzova pot je slovenski zgodovinski, gorniški, kulturni in etnološki spomenik iz časov, ko se je sloven-

sko gorništvom prilagajalo krivični meji v naših gorah in je zato moralo na nekatere mejne vrhove graditi poti po severnih ostenjih. Takšni sta Hanzovi poti na Prisank in Mojstrovko. Hanzova pot na Prisank je zato nacionalni spomenik, kot so Tomiškova pot, Kredarica, Aljaževa pot čez Mali Triglav in nato naprej na vrh po Triglavskem grebenu, Aljažev stolp in še kaj. Hanzova pot je živ muzejski eksponat iz časov, ko še nismo hodili na italijanske 'ferate'. Hanzova pot je po eni plati edinstven nacionalni spomenik majhnega alpskega naroda na južni strani Alp, hkrati pa

spomenik trdoživemu in iznajdljivemu slovenskemu človeku, ki je znal in zmožel zgraditi nekaj takega. Zato mora biti ta pot neokrnjena in nenehno vzorno oskrbovana. Hkrati pa bi moral gornik, ki namerava po tej poti na vrh Prisanka, dobiti, denimo v Koči na Gozdu, ustrezno zgibanko, ki bi mu o tej poti povedala kaj več.

Glede na povedano je vsaka sprememba namembnosti Hanzove poti vandalsko početje, ki ga je mogoče primerjati s požiganjem slovenskih knjig, rušenjem sakralnih objektov in drugih spomenikov, uničevanjem muzejev in podobno.

Tisto, kar zbuja največ ogorčenja, je namera pešiče zgornjesavskih gorskih vodnikov, da želi poseči v ustaljen način slovenskega gorništvstva, ki so ga vpeljali drenovci (hoja brez najetih vodnikov) in uničiti slovenski nacionalni spomenik samo zato, da po Hanzovi poti nihče ne bi mogel sam in bi zato moral poiskati vodnika. Morda šele zdaj razumem kronično zanemarjenost poti čez Križko steno v preteklih dveh desetletjih, tako da smo se je s skupinami študentov res začeli izogibati. Očitno bi nas gorski vodniki zaradi lastnih pridobitnih ciljev radi vrnili v Kugyjeve čase. Za potjo na Prisank lahko nato sledi Hanzova pot na Mojstrovko, pa Jubilejna skozi Zadnje Prisankovo okno in tako naprej proti Bambergovi čez Plemenice... Nekaj sprevrženega je v takšnem ravnanju. Hkrati ko se hoče PD Kranjska Gora s svojimi gorskimi vodniki vključevati v komercialni mednarodni gorski turizem, pa na zelo obiskani izletni »krtini«, kot je Mavrinc (oz. Špica v sedelcih), ne more poskrbeti niti za zamenjavo raztrgane vpisne knjige in zamenjavo dotrajanega žiga.

In da ne bo nesporazuma: kot učitelj gorništvstva na Fakulteti za sport, kjer že trideset let vodim pohode študentov poleti in pozimi, odobravam ustanovitev organizacije polpoklicnih gorskih vodnikov. Gorski vodniki so nam potrebni, vendar ne na tak način, da rušijo, kar je že doseženo in zgrajeno, in zaradi osebnega zaslužka nasilno spreminjajo navade, ki so veljale doslej. Gorski vodniki morajo graditi na tem, kar že obstaja, in se potrjevati z lastnimi dejanji, ne pa na izsiljenih ruševinah dragocene dediščine. Za to imajo nešteto možnosti. Saj vendar lahko vodijo tudi po oskrbovani Hanzovi poti, pa po Jeseniški, pa po Hanzovi v Mojstrovki, da o neoznačenih plezalnih smereh in brezpotjih (npr. Zupancičeva in Vodebova pot Planica-Pokljuka) sploh ne govorimo. Vsaka pot je lahko »vodniška«, ne da bi kaj uničili ali pokvarili. In tako bo volk sit in koza cela.

Najslabši pa je izgovor (ki sem ga nekje slišal), da domačini z gorami in potmi, ki so v njihovi občini, lahko

počnejo, kar hočejo. To je provincialna, da ne rečem butalska miselnost brez primere. Dandanašnji še s svojo njivo ne moreš početi, kar bi rad.

Silvo Kristan,
član PD Kranjska Gora

Huascarán ni tretji!

V članku **Silva Babiča** »Huascarán, velikán Bele verige«, objavljenem v letošnji 2. številki Planinskega vestnika, sem na strani 72 zasledil napako. V tem članku namreč piše, da je ta vrh tretji v Andih. Kolikor vem, pa je v Andih velikostni vrstni red naslednji:

1. Cerro Aconcagua (6960 m), 2. Cerro Bonete (6872 m), 3. Nevado Ojos del Salado (6863 m), 4. Cerro Tupungato (6800 m), 5. Cerro Mercedario (6770 m) in 6. Nevado Huascarán (6768 m). To sem zaradi točnosti smatral za potrebno pojasniti.

Roman Kristan, Celje

»Nedovoljena« pot na Kojnik

Naša skupina »viharnikov« iz Koprca si je za prvi letošnji planinski pohod izbrala Kojnik. Za vodenje sva bila določena midva z Matjažem. Ugotovila sva, da kaže tudi za ta pohod po naši dobri stari navadi opraviti poprejšnji ogled poti. To še prav posebej zato, ker nihče ni znal točno povedati, kakšna je »prehodnost« planinskih poti okoli Podpeči in sploh kakšna je »situacija« v tej vasi, odkar so lansko leto nekateri vaščani pričeli iz vasi in s »svoje zemlje« poditi in celo napadati plezalce, planince in druge obiskovalce. Ne nazadnje pa je za ogled govoril tudi »zgodovinski« spomin, saj smo se že dvakrat podali na Kojnik (802 m), pa nismo – verjeli ali ne – niti enkrat prišli na vrh: prvič smo »raho« zašli, drugič pa smo onemogli pri lovskem zavetišču pod vrhom zaradi visokega snega (domačini radi povedo, da ima Kojnik rajši več kot manj snega od dobrih 200 metrov višjega Slavnika). Matjaž zaradi službe nikakor ni mogel najti časa in sva se zato na ogled v nedeljo, 10. januarja, namenila midva z ženo, na hi-

tro pa se nama je posrečilo v to vpreči še prijatelja Franca in Ado. Dan je bil kristalno čist, resnično božanski dan. Hitro smo se povzpeli na impozantni Kraški rob, ki se slikovito dviga od Ospja prek Črnege kala in Podpeči tja proti Zazidu, Kojniku... Imeli smo občutek, da smo na zgornji galeriji veličastnega krajinskega amfiteatra, ki so ga oblikovali tektonski prelomi in premiki in v milijonih letih »umetniško« obdelale naravne sile, erozija. Človek komaj zaobjame fantastične podobe in razsežnosti in zavest nekako dojema celo četrto, časovno dimenzijo, medtem ko se pogled s skalnate višave amfiteatra spusti v njegov »parter«, na koncu katerega se v soncu lesketa morje in se v beneški dalji preliva v modrino neba.

Pri nadaljnji hoji po Kraškem robu se razgled še razstira: Tržaški zaliv okvirja čipkasta bela obroba Alp z očakom Triglavom na čelu, na jutranji strani nas na poti spremlja Slavnik z Lipnikom in Kojnikom, izpod njih pa proti morju mehko vzvalovi Šavrinsko gričevje, Istra. Pogled rad zastane na verigi gradov in obrambnih stolpov ali njihovih ruševin: Socerb (Strmec)–Črni Kal–Podpeč–Zanigrad–Kubed (planinska »Pot gradov«). Ta obrambna linija istrskega mejnega grofa **Ulrika I.** je omogočala pregled in signaliziranje iz ene trdnjave v drugo in v zvezi s tem tudi skupno strategijo.

Varianta obrambne linije iz novejših časov pa nam je vso pot po Kraškem robu dobesedno pod nogami, ko prestopamo in se izogibamo dobro ohranjenih strojničnih in minometalskih gnezd iz leta 1953. Tudi sam sem se proti koncu tistega leta kot vojak znašel v teh »orlovskih« gnezdih, čeprav se takrat nismo počutili prav nič orlovsko, ko smo se morali pod pritiskom Angležev in Američanov »potegniti« nazaj od Trsta.

Iz zanosa ob uživanju narave pa nas nenadoma iztrga pogled na sledi uničenih markacij in kažipotov. Presenečenje je bilo toliko večje, ker smo bili že kar uro hoda oddaljeni od Podpeči in nihče ni pričakoval, da so šli Podpejci tako daleč. Te žalostne sledi razdiral-

nega besa nas spremljajo tudi vnaprej še kakšno uro hoje, vse tja do osrčja Kojnika.

Celotna pot po Kraškem robu je bila nekoč zgledno markirana; no, sedaj je, žal, »markirana« z nestrpnostjo in brezobzirnostjo prenapetežev, ki so res »vzorno« izsekali markacije z drevoja, na skalah pa jih razbijali ali premazali s sivo barvo. Kot je imel človek spočetka lahko določeno razumevanje za prizadevanja Podpejcev zoper objestnost nekaterih obiskovalcev, onesnaževanje in degradacijo okolja in podobno, pa nikakor ni moč razumeti in tolerirati tega izbruha nerazuma in brezobzirnosti.

Mi štirje smo vsi »poklapani« sledili poti in jo zlasti na razpotjih označevali po svojih najboljših močeh; med drugim smo postavili nekaj prav ljubkih kamnitih možičev. Videli bomo, če jih bodo Podpejci pustili »živeti«!

V soboto, 16. januarja, se nas je 27 »viharnikov« odpravilo na pot Hrastovlje–Zanigrad–Kojnik–Hrastovlje. Žal vreme ni bilo tako lepo kot pred tednom dni, toda dan je bil vseeno zelo lep in preživeli smo ga v prijetnem razpoloženju in dobri družbi. Iz Hrastovelj smo se spustili na dno Rižanske doline, nato pa zagrizli v kolena in se po hudourniški grapi in potem po sipkem flišu v ključih strojno povzpeli na Kraški rob in naprej na Kojnik. Vsi naši planinci so najprej osupli onemeli, ko so videli sledove uničenih markacij na poti, nato pa so kar deževala vprašanja: kako je to mogoče, kako so ukrepala planinska društva, občina, država, ali bomo kar poklekili in se sprijaznili z vsem in kje in kako se bo potem vse to končalo...

Precej megleni dan nas je to pot prikrajšal za razgled, delno smo to nadomestili z ogledom Zanigrada in Hrastovelj. Vasica Zanigrad pod Kraškim robom je popolnoma izpraznjena, toda zapuščene skromne hiš(k)e, postavljene v značilnih nizih, še vedno delujejo nekako prijazno. Pod vasico stoji romanska cerkva sv. Štefana s sliko »Poklon Modrih« (sv. Treh kraljev), ki jo je v 1. polovici 17. stoletja izdelal neznani slikar na usnju. Sliko je leta

letne voščilnice. V Hrastovljah smo si ogledali starodavni cerkveni tabor iz časov turških vpadov z romansko cerkvico z znamenitimi freskami, posebej cikel »Mrtvaški ples«. Najbolj vneti pa smo skočili na konec vasi pogledat še velik kip Šavrinke v obliki starogrške kariatide.

Pavel Pavlovec,
Koper

iz planinske literature

Planinske akcije in postojanke

To, kar je bilo prejšnja leta nekakšna brošurica, v kateri so bili zbrani podatki o celoletnih planinskih akcijah planinskih društev, včlanjenih v PZS, seznam planinskih postojank v slovenskih gorah in popis planinskih društev – članic PZS, ob tem pa še nekaj koristnih nasvetov o varni hoji po gorah, je letos prava knjižica vodniškega formata, debela sto strani, zvezana med pravimi barvnimi platnicami: Planinske akcije in postojanke 1999.

Vendar prvi videz vara: v tej embalaži in obliki ni ene same novosti, zaradi katere bi bilo mogoče govoriti o novi kakovosti te vsakoletne publikacije PZS.

Toda to je hkrati knjižica, ki je vsako leto – ne glede na trdno zacementirano vsebinski sklop – skoraj nepogrešljiv pripomoček pri načrtovanju planinskih poti in tur, pa tudi publikacija za zgodovino planinstva v Sloveniji: vsako leto se ve, katera društva sestavljajo PZS, kaj je vsako leto novega na področju planinskega založništva (vsaj tistih del, ki jih je izdala Planinska založba), katere nove planinske postojanke so zrasle v slovenskih gorah in katere niso več to, kar so bile, in katere nove zamisli uveljavljajo planinska društva pri organiziranju svojih prireditev – prijavljenih planinskih akcij pa je letos kar za 45 strani te knjižice – od 5. novoletnega srečanja na Plazu, ki ga je 1. januarja pripravilo PD Vipava, do Slovesa od 20. stoletja na Gori Oljki (v koledarju je si-

cer zapisano »od 19. stoletja«) v organizaciji PD Polzela in silvestrskih noči – praznovanja na prostem ob kresu pri planinskem domu Brnica v organizaciji PD Liboje 31. decembra. Še nekaj koristnih napotkov in informacij je v tej knjižici, ki je izšla v nakladi 3500 izvodov in katere urednik je tajnik PZS Janko Pribošič.

M. R.

društvene novice

Dr. Bojan Špicar in njegovih 85 let

Dr. Bojan Špicar je 8. januarja letos dopolnil 85 let, ki pa jih s svojim videzom in živahnou naravo ne kaže.

V osnovno šolo je vstopil 1919. leta v Radovljici, gimnazijo je končal v Kranju, diplomiral je na pravni fakulteti Univerze v Ljubljani, kjer je bil leta 1939 promoviran za doktorja prava. Naslednje leto se je zaposlil v socialnem zavarovanju pri krajevni bratovski skladnici na Jesenicah. Nemške okupacijske sile so ga spomladi 1941. z družino izselile v Srbijo. Preživljal se je najprej kot fizični delavec in kasneje kot nižji uradnik v podjetju Sartid. Po osvoboditvi Beograda se je zaposlil na Radiu Beograd. Avgusta 1945. leta se je vrnil v Slovenijo in ponovno začel delati v socialnem zavarovanju, in sicer v Glavni bratovski zakladnici in Državnem zavodu za

socialno zavarovanje. Novembra 1946. leta je bil premeščen v Beograd in postavljen za načelnika organizacijskega oddelka in uprave za tarife in norme v zveznem ministru za delo.

V jeseni 1951. leta se je dr. Bojan Špicar vrnil v Ljubljano in bil do 31. 3. 1953 pomočnik javnega tožilca na področju delovnih razmerij in socialnega zavarovanja, od aprila 1953 do konca junija 1974 pa direktor Republiške službe pokojninskega in invalidskega zavarovanja. V tem času je bil v šolskih letih 1962–1965 višji predavatelj na Ekonomski fakulteti v Ljubljani v drugem letniku za predmet »uvod v sistem socialne varnosti in obratostlove socialnega zavarovanja«, v četrtem letniku pa za predmet »socialna politika«. Pedagoško znanstveni svet Pravne fakultete v Ljubljani mu je 20. 5. 1974 podelil habilitacijo izrednega profesorja za pet let za predmet »socialna varnost«. Ta svet ga je 2. 4. 1980 ponovno izvolil za dobo petih let v isti naziv za isti predmet.

S 1. julijem 1974 je bil izvoljen za generalnega sekretarja Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja in Skupnosti zdravstvenega zavarovanja Jugoslavije, medtem pa je bil 7. 10. 1974 imenovan tudi za člana Inštituta za delo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.

Po upokojitvi leta 1979 je do pomladi 1992 opravljal neprofesionalno delo sodnika Republiškega sodišča združenega dela v senatu za delovna razmerja in socialno zavarovanje.

Vse svoje življenje po osvoboditvi je posvetil proučevanju in izvajanju ukrepov socialne varnosti tako v nacionalnem kot tudi v mednarodnem merilu.

Dr. Bojan Špicar je poskrbel za sprejem normativnih aktov, na podlagi katerih so gorski nosači, ki so med obema vojnama in prva leta po letu 1945 z nošenjem hrane oskrbovali planinske postojanke, lahko uveljavili določen obseg pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Na področju stikov z mednarodnimi organizacijami naj omenim le delo v Mednarodnem združenju za socialno varnost, za

kar je v tej organizaciji prejel priznanje z medaljo za zasluge.

Naš planinski Bojan je bil 17. 3. 1967 izvoljen za predsednika planinskega društva Ljubljana-Matica. Na tej funkciji je ostal do 1973. leta, ponovno pa je bil za eno leto izvoljen za predsednika leta 1979. Čas, v katerem je bil predsednik društva, je pomenil nov izziv za planinstvo, ki naj bi svoj program razširilo med članstvo, vključujoč aktivno delo pri obnovi in vzdrževanju planinskih bivalnih objektov in nadelavi varovanih visokogorskih poti, kar je pogojeval povečan obisk obeh triglavskih postojank.

Februarja 1968 je društvo vstopilo v 75-letnico svojega delovanja kot prvo planinsko društvo na Slovenskem. To mu je bil dodaten izziv za nadaljevanje in bogatitev ideje slovenskega planinstva. PD Ljubljana-Matica se je uveljavilo z vsem svojim potencialom najstarejšega in največjega planinskega društva na organizacijskem, alpinističnem, izletniškem in kulturnem področju. Iz tega jedra so nastala mnoga društva v delovnih kolektivih in nekatera krajevna na območju velike Ljubljane. Alpinistični odsek Matice je imel vsa leta s svojim delovanjem v resnici matični pomen zaradi svoje stanovitnosti, iniciativnosti in uspešnosti. Bojan Špicar je v društvu poglobljal pojmovanje zmernega planinstva in sprejel osvajanje novih idej alpinizma, ki je vodilo k večjemu tehničnemu napredku in k višjim oblikam alpinističnih uspehov. Zavedal se je, da je poglobljeno delo pri vzgoji članstva in mladine osnovna naloga vodstva društva. Več članstva pomeni več takih, ki sprejemajo ideje pravega planinstva ne samo v besedah, temveč predvsem v dejanjih, spoštujejo duhovno svobodo in ustvarjajo v gorskem svetu tisto vzdušje, zaradi katerega gredo v gorsko tišino in izvirmo naravo, s svojim obnašanjem pa nevsiljivo izobražujejo člane.

Za svoje delo je dr. Bojan Špicar prejel več državnih in planinskih priznanj. Od državnih naj omenim le Red jugoslovanske zvezde z zlatim vencem za delo na področju

mednarodnih stikov socialnega zavarovanja. Planinska pa naj naštejem kar vsa: srebri in zlati častni znak Planinske zveze Slovenije, zlati častni znak Planinske zveze Jugoslavije, zlati znak za zasluge PD Ljubljana-Matica in zlato značko društva upokojencev Slovenije. V letu 1993 je prejel tudi Bloudkovo zlato značko za dolgoletno in uspešno delo na področju športa.

Dragi naš dr. Bojan Špicar, prejmi čestitke vseh svojih sodelavcev, prijateljev, znancev, športnih entuziastov – vseh, ki smo se in so se kakorkoli srečali s Teboj!

Marjan Oblak

Savinova plaketa za Boža Jordana

Ob letošnjem kulturnem prazniku je na osrednji proslavi v občini Žalec Savinovo plaketo, priznanje občine Žalec, prejel **Božo Jordan**. V obraz-

Na Črno prst

SLAVICA ŠTIRN

*Bilo je hladno,
v dolini megla.*

*Bukev otresa
rumene cekine,*

*javor razprte
dlani.*

*Prešla sem nežne,
tihe planine;*

*kulise –
bele skale.*

*Na vrhu
otožnost.*

*Južni veter
polegal je travnati breg*

*in z ihto
gnetel oblake.*

*Nisem videla –
juga.*

ložitvi so zapisali, da prejema nagrado »za dolgoletno publicistično dejavnost na področju planinstva ter za prizadevanje za ohranjanje naravne in kulturne dediščine v Savinjski dolini...«, »da je že več kot 50 let dejaven član slovenske planinske organizacije. Skromen in marljiv je večino svojega dela posvetil izobraževanju in vzgoji mladih, varstvu okolja, varovanju, negovanju in ohranitvi lepe hribovske-gorske kulturne pokrajine in njene dediščine...«

To misel lepo dopolni misel **Jožeta Motoreta**, predstavnika komisije za vzgojo in izobraževanje pri PZS, ki jo je izrekel na neki drugi svečanosti, da »Božo piše za planince, za tiste, ki prenašajo to znanje drugim, in za tiste, ki ljubijo slovenski planinski svet. Nešteto je brošur, skript, opisov poti in drugih prispevkov, ki jih je napisal prof. Božo Jordan.«

Podobne misli preberemo v obrazložitvi nagrade: »Na področju planinske publicistike ga poznamo kot pobudnika, pisca ali vsaj soavtorja planinskih vodnikov (Vodnik po Posavskem hribovju, Spominska planinska pot pohoda XIV. divizije, Andraška planinska pot, Savinjska planinska pot itd.). V Planinskem vestniku je bilo objavljenih preko 380 njegovih prispevkov, bil je redni sodelavec v Planinskem koticu Novega tednika.«

Dopolnimo še, da je bil prvi njegov prispevek objavljen leta 1971; opisal je Matkov kot z Mrzlo goro in Skarjami, leta 1973 pa je opisal goro, ki je »njegova ljubezen«, Veliki Rogatec. Veliko je njegovih prispevkov o planinskih vodnikih, markacistih in gorski straži. Poudariti moramo njegovo izredno skrb za planinska pota, skrbi za markacije, zige in opise poti v Planinskem vestniku in drugje. Predvsem pa je Božo Jordan vzgojitelj stokrovnih planinskih delavcev in človek, ki mu je mar za naravo. Na vsakem koraku opozarja in uči, da je treba naravo varovati, da je treba ohraniti in zaščititi naravne in kulturne spomenike.

Zato še kako drži zaključek obrazložitve: »V njegovih iskrenih in plemenitih prizadevanjih odsevajo vsakdanje človeške nuje po razmisleku o potrebnosti in koristnosti

ohranitve neokrnjenih lepot narave. To temeljno sporočilo nam ponuja in razdaja Božo Jordan s svojim zavzetim, poštenim in predanim delom ter nas bogati s publicistično dejavnostjo.«

Božo, prejmi iskrene čestitke od savinjskih planincev in hvala za vse znanje, ki si nam ga nudi!

Franc Ježovnik

Občni zbor PD Bovec

Dne 26. februarja je bil v prostorih Doma zaščite in reševanja v Bovcu občni zbor PD Bovec, ki se je po večletni prekinutvi na pobudo nekaterih članov ponovno sestel. Po pozdravnem nagovoru je predsednik **Miran Klaves-Hlača** podal poročilo o delovanju društva za preteklo obdobje. Iz poročila je razvidno, da je bilo PD Bovec kljub navideznem nedelovanju kar precej aktivno. V letu 1998 je bilo v društvu registriranih (s plačano članarino) 121 članic in članov, tudi 53 članov iz OŠ Škofljica. Mogoče je to nekoliko skromna številka za okolje, kakršno je bovško, vendar pa se s planinstvom in gorništvom ukvarja bistveno več ljudi, ki pa ne čutijo potrebe po članstvu v PD. PD Bovec upravlja tudi z dvema kočama, in sicer s Kočo na Mangartskem sedlu in Kočo Petra Skalarja na Kaninu. Poslovanje obeh koč ni zadovoljivo, za kar je več razlogov; bistveni je ta, da obe koči stojita na neprimernih mestih.

Poročilo predsednika društva so sledila še druga poročila. Omeniti je potrebnost alpinistični odsek, ki je zaživel pred nekaj leti in uspešno deluje. Še posebno razveseljivo je bilo poročilo **Maje Bratuž**, ki vodi mladinski odsek v OŠ Bovec. V mladinskem odseku deluje 40 učencev, ki so v letu 1998 opravili 18 planinskih izletov. Ker je bil MO ustanovljen šele lani, se bodo uradno včlanili v PD Bovec v tem letu. Sledilo je še poročilo markacijskega odseka, iz katerega je bilo razvidno, da je bila v minulem letu uspešno izpeljana akcija Kanin '98, v kateri je bila v celoti obnovljena grebenska pot na Visoki Kanin, prav tako so bile na novo markirane

poti v pogorju Kanina in Rombona, po velikonočnem potresu pa je bil opravljen tudi pregled planinskih poti na območju PD Bovec.

Na občnem zboru je bilo izvoljeno novo-staro vodstvo PD. Za naslednje obdobje je bil za predsednika ponovno izvoljen Miran Klaves-Hlača, izvoljen je bil tudi nov upravni in nadzorni odbor. Občnega zbora sta se udeležila tudi predstavnik sosednjega PD Kobarid in župan občine Bovec **Siniša Germovšek**. Župan občine Bovec je v pozdravnem govoru navedel, da je vesel, da v občini deluje PD, ki seveda sodi v to čudovito planinsko okolje, da je takšna dejavnost v mladi občini potrebna in zaželena in da občina to dejavnost podpira in bo PD tudi predala nove prostore v po potresu obnovljeni občinski stavbi.

Uradnemu delu občnega zbora je sledilo družabno srečanje z zakusko in dobro kapljico, kjer pa se je pogovor vrtel predvsem o preteklih doživljenjih v gorah in o nadaljnjem delovanju društva.

Igor Zlodej,
Bovec

Slovenija – alpska dežela v Bazovici na Reki

Trinajsto odprtje razstave »Slovenija – alpska dežela« 3. februarja 1999 na Reki v društvenih prostorih je omogočilo podrobnejše spoznavanje dela in življenja zelo uspešnega druženja Slovencev v okviru kulturno-prosvetnega društva Bazovica, ki šteje okoli 2000 članov.

Začetki njihovega delovanja segajo v leto 1947, ko se je v tedanji Jugoslaviji zbrala skupina slovenskih zanesenjakov, trdno odločena, da ohrani slovensko besedo, pesem, običaje. Ime so povzeli po slovenski vasi Bazovica v neposredni bližini Trsta, kraju, kjer so padle prve žrtve fašističnega nasilja. Društvo je navezalo tesne stike s Slovenijo, saj so bili na številnih srečanjih dobrodošli rojaki iz domačih krogov. Srečevali so se na literarnih večerih, predavanjih, kulturnih in drugih prireditvah.

Po osamosvojitvi Slovenije so se medsebojni stiki še okrepili. Zlasti

Avtorica razstave prof. Slavica Tovšak in predsednik Slovenskega društva KPD Bazovica Marijan Keber

Foto: dr. Peter Pavel Klasinc

– »Približali ste nam slovenski alpski svet in zgodovino planinstva. Zelo lepo in hvalevredno!« – »Zaista lijepa izložba – čestitam!« – »Slovenija – alpska dežela ali Slovenija – planinska dežela – zelo ste nam približali domovino, posebno pa ste približali deželo šolskim otrokom. Ko pogledamo na zemljevid Slovenije, vidimo rjavo in temnorjavo barvo, ne vidimo pa lepote, ki se skrivajo pod barvo. Posebno lepe so barvne fotografije, pa tudi opisi fotografij. Prelepa hvala.« – »Prekrasno! To lepo srečanje se ne bo hitro pozabilo, saj ga je ovekovela vaša razstava. Srečno in še tako naprej!«

Avtorica razstave je bila naprosena, da predstavi »Slovenijo – alpsko deželo« tudi prek diapozitivov z glasbo. Obljubili so, da bodo prišli v velikem številu, saj je njihova domovina samo ena.

Slavica Tovšak

Pol stoletja Postaje GRS Tolmin

Letos praznuje Postaja Gorske reševalne službe Tolmin 50 let svojega delovanja. Iz zapisnika izrednega občnega zbora tolminske podružnice Planinskega društva Slovenije (22. september 1946) izverno, da so za vodjo skupine gorskih reševalcev imenovali **Janeza Vidmarja**. Kratak stavek »javijo naj se prostovoljci« pove vse. Na izrednem občnem zboru tolminske planinske skupine dne 11. januarja 1948 so se javili kot »dobrovoljci« za Gorsko reševalno službo **Janez Vidmar, Marjan Viduč in Mirko Fili**. Ta datum naj bi bil mejnik dela GRS na Tolminskem. Vidmar je v imenu skupine, ki so jo takrat imenovali Reševalno društvo, na občnem zboru PD ob koncu leta že izrazil zahtevo po nakupu sanitetnega materiala. Skupini sta se priključila še **Jože Munih in Evgen Božič**, ki so ju nameravali poslati že na prvi tečaj. Vsem petim reševalcem so razdelili tudi že prvo osebno opremo (puloverje). Leta 1950 sta bila v odboru zadolžena za GRS **Milan Fili** in **dr. Jože Valentincič**. To so bili prvi resnični začetki Gorske reševalne službe na Tolminskem.

so znana vsakoletna konzularna srečanja, kjer so se izmenjavale aktualne informacije iz matične domovine. S tem, ko so nenadno postali zdomci, so bili zavezani še k tesnejši povezanosti, k še večjemu delu, še večjemu boju za ohranitev slovenske besede, misli, pesmi.

Da je res tako, so dokazali tudi na odprtju razstave »Slovenija – alpska dežela«. Ponosno se je v dvorani slovenskega društva razlegala pesem mešanega pevskega zbora »Oj, Triglav, moj dom, kako si krasan...«. Zbor že vrsto let vodi maestro **Franjo Bravdica** in šteje 22 žensk ter 15 moških. Prislunhili smo lepi slovenski besedi, brez tujega naglasa. Tudi nekaj mladih je bilo vmes. Repertoar zbora je pester. V prvi vrsti prevladuje slovenska ljudska pesem, prisotni pa so tudi motivi istrskega in dalmatinskega melosa. Navezanost na Slovenijo izraža odlomek pesmi z naslovom *Zdomec*, ki jo je napisal in uglasbil **Slavko Arbiter**:

»Kako si mi lepa, dežela domača, daleč od tebe zdaj v duši trpim, spomin na dom v radost me vrača, kot rožo cvetočo te videt' želim.«

Razen pevskega zbora uspešno deluje dramska skupina KPD Bazovica, ki je odigrala že okoli 210 predstav. V letu 1991 je prejela celo zlato Linhartovo značko. Med drugim so z uspehom odigrali Hlapca Jerneja, Županovo Micko in še kaj. Enako uspešna je tudi folklorna skupina, ki je požela vrsto priznanj zlasti pod vodstvom baletne plesalke **Sonje Kern-Svoboda**. Med drugim je za svoje delo z mladimi prejela od Zveze kulturnih organizacij Slovenije zlato jubilejno Maroltovo značko, ki jo podeljujejo za

ohranitev in negovanje slovenskega ljudskega izročila.

Posebna skrb je namenjena najmlajšim, torej generaciji, ki ni več čustveno tako globoko vezana na matično deželo, kot to velja za njihove starše. Kar tri leta je delovala slovenska šola, ki pa je počasi zamrla zaradi pomanjkanja finančnih sredstev in kadrovskih problemov. Za govorjeno slovensko besedo je ostal le še družinski krog in delovanje v društvenih sekcijah.

Po osamosvojitvi je ponovno zrastle skrb za utrjevanje slovenskega jezika.

Intenzivno prizadevanje članov društva je pripomoglo, da se je začel v letu 1994 v sodelovanju z Ministrstvom za šolstvo in šport R Slovenije dopolnilni pouk slovenskega jezika. Vanj je vključenih 32 osnovnošolcev, srednješolcev in študentov.

Mnogi od njih so bili na odprtju razstave »Slovenija – alpska dežela«. Društveni prostori so bili skoraj pretresni za vse obiskovalce. Prek razstavnih panojev in eksponatov so se srečali s svojo domovino, slišali so slovensko besedo, zapeli so slovensko pesem. Bolj kot kadarkoli je razstava na Reki dosegla svoj namen. O tem govori tudi nekaj vtisov, zbranih iz vpisne knjige obiskovalcev:

»Kot planinca ste me z vašimi slikami spomnili na najlepše trenutke, ki sem jih doživljal v slovenskih gorah, posebno na Triglavu. Lep spomin na našo deželo! Najlepša hvala.« – »Čudovito, prinesli ste nam delček naše lepe dežele. Srečno in veliko takih razstav!« – »Slovenec nisam, planinec sam, al je Slovenija najlepša na svijetu. Lijepa izložba!«

Člani Postaje GRS Tolmin po vaji spomladi leta 1998

Foto: Edo Kozorog

Snežna ujma februarja 1952. leta na Tolminskem je pokazala, da je potrebno GRS v Tolminu in Kobariidu še bolje organizirati. Skupina GRS pri PD Tolmin se je decembra istega leta preimenovala v Postajo GRS Tolmin. Njen prvi načelnik je postal izkušen alpinist **Peter Berginc**. Postajo GRS v Kobaridu, ki je bila ustanovljena istočasno, je vodil **Janko Koren**.

Odhod načelnikov je povzročil, da je delo obeh postaj začasno zamrlo. Z vrnitvijo Petra Berginca v Tolmin je zamisel o obnovitvi dela GRS v letu 1959 ponovno oživela. Po prvih dveh uspešnih ustanovnih sestankih in vaji za občinstvo v Tolminskih koritih je bil organiziran tečaj za člane GRS na planini Razor. Kobariška in tolminska postaja sta se po sklepu reševalcev iz Tolmina, Kobarida in Podbrda združili (izredni občni zbor 16. maja 1959). Delo je spet oživelo.

Postajo so v naslednjih letih do danes vodili načelniki Peter Berginc, **Roman Rutar**, **Franc Istenič** in Janko Koren. V tem obdobju je postaja GRS beležila nenehen razvoj tako v številu reševalcev in njihovi usposobljenosti kakor tudi v opremljenosti. Zaradi boljšega obvladovanja terena sta bili leta 1976 ustanovljeni skupini GRS v Kobaridu in Podbrdu in kasneje še v Idriji.

Moštvo postaje GRS Tolmin šteje danes 45 registriranih članov, od tega 32 reševalcev, 6 pripravnikov

in 7 reševalcev, ki jim je GRS za delo nad 35 let podelila naziv zaslužni član GRS. Postaja ima še 8 neregistriranih gorskih reševalcev, ki so v preteklih letih prenehali delati v GRS.

V času svoje polstoletne dejavnosti so tolminski gorski reševalci posredovali v 206 akcijah, pomagali 241 osebam, od katerih je bilo 85 poškodovanih ali bolnih in 68 mrtvih. Vse pogosteje se dogaja, da gorski reševalci ne pomagajo samo v klasičnih gorskih nesrečah. Področje njihovega delovanja se vse bolj širi tudi v dolino, saj so kot dobro izurjeno moštvo nepogrešljivi pri prometnih nesrečah in nezgodah v zvezi s športno dejavnostjo (letalstvo, kajakaštvo, padalstvo).

Resno strokovno delo in neprestana skrb za usposabljanje postavlja GRS ob bok drugim podobnim organizacijam. Svojo strokovno usposobljenost so pokazali pri samem reševanju in na javnih predstavitvah, zlasti na vajah Cerkno '96, Soča '96, Idrija '97 itd. Postaja GRS sodeluje z Republiško in Regijsko upravo za zaščito in reševanje, Občinskim štabom za civilno zaščito v Tolminu, Kobaridu in Idriji ter z območnimi enotami policije.

Postaja GRS Tolmin je povezana s PD Kobarid in PD Podbrdo. Matična postaja društva je PD Tolmin. Postaja kadruje svoje člane zlasti iz Soškega AO, s katerim tesno sodelujemo.

Janko Koren

Občni zbor Postaje GRS Bovec

V gostišču Žvikar pri Bovcu je bil 19. februarja redni občni zbor Postaje GRS Bovec. Izvolitvi delovnega predsedstva so sledila poročila načelnika, finančno poročilo, poročila gospodarja, oskrbnika službenega vozila in nadzornega odbora.

Načelnik **Lado Mrakič** je v svojem poročilu navedel, da postaja šteje 32 aktivnih članov, od tega 5 pripravnikov. V letu 1998 so trije pripravniki opravili izpite za gorskega reševalca, dva člana pa sta opravila izpite za inštruktorja. V preteklem letu so bila opravljena tudi vsa načrtovana usposabljanja iz zimske in poletne tehnike reševanja ter prve pomoči in tudi obnovitveni izpiti. Vodnika lavinskih psov in reševalci-letalci so se udeležili vseh dejavnosti, ki sta jih organizirali podkomisiji.

Delo za reševalce bovške postaje GRS se je začelo takoj po velikonočnem potresu, kjer sicer na srečo ni bilo potrebno reševati človeških življenj, so pa gorski reševalci nudili pomoč pri sanaciji poškodovanih objektov: odstranili so visok dimnik, porušili visok zid v tovarni Lesna v Bovcu in prekrili strehe starih vojašnic, kamor so domačini spravljali pohištvo iz porušenih domov. Kar precej škode je utrpelo tudi nekaj naših gorskih reševalcev.

Reševalci Postaje GRS Bovec so v letu 1998 sodelovali na 12 reševalnih in iskalnih akcijah, na srečo brez smrtnih primerov. V petih reševanjih je sodeloval helikopter LPE MNZ, v enem primeru pa helikopter 15. letalske brigade SV. Sodelovanje ocenjujemo kot zelo dobro. Med reševalnimi akcijami je bilo tudi nekaj takšnih, ki si zaslužijo javno predstavitev in ki naj bodo v poduk, saj do njih ne bi nikoli prišlo, če bi udeleženci upoštevali osnovna pravila obnašanja:

1. Dne 27. maja 1998 se je skupina petih državljanov Avstrije s kajaki spustila po reki Koritnici. Ko so pripluli do kanjona Velikih korit, ki so zaradi težavnosti neplavna, sta dva

kajakaša zaplula v kanjon, kjer ju je prevrnilo in sta se po okoli 200 metrih ob izredni sreči nepoškodovana le rešila smrtonosnega objekta. Ostali so še pred kanjonom izstopili na skalno polico, kjer pa so bili povsem nemočni. Po več urah reševanja so gorski reševalci nepoškodovane, vendar močno prestrašene kajakaše potegnili iz kanjona.

2. Dne 11. avgusta 1998 se je skupina štirih državljanov Nemčije, ki so bili na počitnicah v enem od kampov, odločila, da bi preživela *avanturistično noč na vrhu Svinjaka*. Okrog polnoči je več občanov opazilo svetlobne znake na vrhu gore in gorskim reševalcem ni preostalo drugega, kot da gredo v akcijo. Ko so sredi noči prišli na vrh, so lahko le ugotovili, da Nemci nepoškodovani mirno spijo v spalnih vrečah in čakajo na sončni vzhod.

3. Dne 14. novembra 1998 se je slovenski državljan **F. S.** udeležil slovesnosti ob 80. obletnici konca prve svetovne vojne. Slovesnost ga je tako očarala, da se je precej opil, zaradi česar mu je pri hoji po delno poledeneli in zasneženi planinski poti v bližini Krnskega jezera zdrsnilo, kar je imelo za posledico poškodbo leve noge. Naslednji dan so ga s helikopterjem odpeljali v dolino.

Na občnem zboru je bil sprejet načrt aktivnosti postaje za leto 1999 in finančni plan. Občnega zbora so se udeležili predstavniki sosednjih postaj GRS Tolmin, Rače, Kranjska Gora in Mojstrana ter župan občine Bovec in komandir PMP Bovec, ki so pozdravili občni zbor in mu zaželeli uspešno delo.

Igor Zlodej,
Bovec

Ravenski planinci o svojem delu

V soboto, 16. januarja, so se člani Planinskega društva Ravne na Koroškem sestali, da bi pregledali svoje delo v preteklem letu in izvolili novo vodstvo.

Občni zbor je potekal v prijetnem

vzdušju. Na začetku je zapel dekleški pevski zborček OŠ Prežihovega Voranca pod vodstvom **Tanje Krivec**, čudovite odlomke iz planinske literature pa je brala **Mojca Prašnički**.

Po kulturnem sporedu se je začel uradni del zbora, ki je pokazal, da so ravenski planinci lani dobro in zavzeto delali ter dosegli skoraj na vseh področjih zavidljive uspehe.

Brez dvoma je delo mladinskega odseka izjemno pomembno, saj odvrta mlade od »ceste« in drugih škodljivih vplivov. Zaradi tega mu v PD posvečamo posebno skrb.

Za uspešno delo PD je treba vzgojiti dobre strokovne kadre: planinske vodnike za varno vodenje na turah, mentorje v šolah, markaciste za vzdrževanje in obnovo poti ter planince, ki bodo skrbeli za vzgojo mladih, pa tudi manj mladih na področju varstva narave. V društvu smo imeli posluh za strokovno usposabljanje, saj smo svoje člane pošiljali na različne rečaje, ki sta jih organizirala Meddruštveni odbor PD Koroške ter Planinska zveza Slovenije. Skrb za strokovno usposobljene kadre se obrestuje predvsem v dobrem delu PD.

Lani smo nadaljevali obnovo koč na Naravskih ledinah, ki je postala zelo prijetna postojanka za utrujene planince, ko se vračajo z Uršlje gore. Za razvoj planinstva na tem območju je zelo pomembno, da je koča stalno odprta in še zlasti pozimi nudi varno zavetje.

Ravenski planinci so sprejeli tudi program dela v prihodnjem obdobju. Naloge, ki so jih posebej poudarili, so sprotno vzdrževanje koč, vzgoja mladine v okviru planinske šole, skrb za strokovno usposabljanje in vzgojo vodnikov ter markacistov, udeležba na tečajih za varstvo narave in strokovno usposabljanje mentorjev. Posebno pozornost bomo v društvu namenili postavitvi oziroma obnovi smerokazov na planinskih poteh ter pobudi za namestitev turistično-planinskega panoja na avtobusni postaji. Pripravili bomo gorniške ture za člane in osnovnošolsko mladino ter otroke iz vrtcev – s posebnim poudarkom na varni hoji.

Ker že nekaj let število članov rahlo upada, so udeleženci občnega zbora sprejeli pobudo o dejavnostih, ki bi negativni trend obrnile; tako bi PD spet povečalo število članstva in preseglo število tisoč.

Občnega zbora sta se udeležila tudi županja občine Ravne **Ivana Klančnik** in podpredsednik PZS **Adi Vidmajer**. **Mirko Mlakar** je podelil priznanja MDO PD Koroške. Prejeli so jih **Angelca Haramija**, **Mojca Prašnički**, **Alojz Pristavnik** in **Franc Pudgar**.

V upravni odbor so ravenski planinci izvolili **Jožeta Žunca** (predsednik), **Ivana Cigaleta**, **Mirka Čreslovnika**, **Angelco Haramija**, **Ferda Igerca**, **Veroniko Kotnik**, **Ivana Meha**, **Sonjo Mihev**, **Jožeta Pandela**, **Mojco Prašnički** in **Franca Pudgarja**, v nadzorni odbor pa **Vinka Krevha**, **Draga Cvitaniča** in **Bredo Orožen**. Častno razsodišče v novem mandatnem obdobju sestavljajo **Jože Borštnar**, **Alojz Pristavnik** in **Franc Šisernik**.

Jože Žunec

Delovno leto Vodniškega odseka

Leto 1998 je bilo za Vodniški odsek PD Ljubljana Matica doslej eno od najuspešnejših. Dosegli smo rekordno število akcij, vseh je bilo 197. Na njih je sodelovalo kar 3729 udeležencev (torej v povprečju skoraj 19 na aktivnost). Največ je bilo lahkih izletov (avtobusni izleti, kopne-A in snežne-D ture), kjer je bila tudi udeležba najštevilčnejša. Sledijo zahtevnejše (B) ture. Izlete, pohode in ture smo izvedli tako v Sloveniji kot v tujini. Večino avtobusnih izletov in vsa letovanja je vodil »starosta« našega odseka **Luka Kočar**, največ izletov in pohodov v letu 1998 pa je izvedel **Slavko Krušnik**. Precej odmevni in med udeleženci priljubljeni so bili večdnevni izleti na Korziko, Elbo, v Tatre in na Velebit, ki jih vsako leto izvaja **Stane Soklič**. **Brane Koderman** je organiziral zanimivo 5-dnevno potepanje v Švico, **Joško Knez** pa tradicionalni pohod peš iz Ljubljane na Triglav. Obiskali smo še 187

nekatero »klasično« slovenske gore in nekaj vrhov Poti prijateljstva. Novost v našem programu so bili mladinski izleti oziroma pomoč pri vodenju šolskih otrok. **Marko Jurič** je bil pobudnik med udeleženci izredno dobro sprejetih popoldanskih (kar med tednom) oziroma tako imenovanih kondicijskih tur. Tako kot vrsto zadnjih let smo organizirali tudi nekaj najzahtevnejših tur po brezpotjih (teh je sicer manj kot 10 odstotkov od vseh aktivnosti). Prvi do zdaj smo izvedli tudi nekaj zahtevnih snežnih tur, saj je nekaj naših vodnikov pridobilo to kategorijo vodenja.

Organizirali smo 8 vzgojno-izobraževalnih akcij z udeležbo 115 gornikov. Na tečajih gorniških večšin smo naučili udeležence osnov varnega gibanja na zelo zahtevnih kopnih turah pod vodstvom vodnikov. Na uvodnem predavanju v trgovini Iglu so se seznanili s tehnično opremo. Tu so lahko opremo tudi kupili ali si jo izposodili. V treh popoldnevih v plezalnem vrtcu Turnc pod Šmarno goro smo udeležence naučili izdelave vozlov: osmice, varovalnega, bičevega, podaljševalnega, Prusikovega in kravatnega. Plezalne pasove smo prilagodili velikosti tečajnikov, jih naučili navezovanja in jih obremenili na vso težo. Navezali so se še na glavno vrv in v praksi preizkusili gibanje naveze. Tečajniki so plezali tudi ob vrvi ograji. Tehniko gibanja po brezpotju smo preizkusili s kratko turo po bližnji okolici, pri čemer smo inštruktorji opozorili na tehnike gibanja pri vzponu in sestopu na različnih terenih. Osnove plezanja so tečajniki spoznali v teoriji in praksi pri plezanju plezalnih smeri do IV. stopnje težavnosti. Za plezanje po zavarovanih poteh smo tečajnike naučili tudi samovarovanja, za trening smo se vzpeli in sestopili po plezalni poti na Grmado. Na koncu smo tečajnike opozorili še na nevarnosti v gorah. Naučeno smo preizkusili na zaključni turi, kjer smo se vzpeli na Staničev vrh v Grintovcih. Tečajnikom smo napeljali 200 metrov vrvinih ograj, tako da je bil vzpon varen, sami pa so v praksi preizkusili, kako poteka zelo zahtevna tura.

Organizirali smo dva osnovna in nadaljevalni tečaj gorniških večšin v snežnih razmerah. V trgovini Iglu in kasneje na dvodnevem usposabljanju na Vršiču ter na zaključni turi na Šitno glavo smo udeležence v teoriji in praktično seznanili z opremo, tehnikami gibanja v različnih vrstah snega, uporabo palic, cepina in derez, ustavljanjem zdrsa, z zimo značilnimi nevarnostmi, predvsem pa z varstvom in reševanjem iz plazov. Tako kot vsako leto smo organizirali tudi tečaj osnov turne smuke. Na dveh teoretičnih predavanjih in petih turnih smukih so se udeleženci seznanili s potrebno opremo, različnimi tehnikami, nevarnostmi pozimi in reševanjem. Žal so turni smuki edina kategorija tur, kjer je bilo številčno manj aktivnosti kot v letu 1997.

Zadnja vzgojno-izobraževalna akcija je bila planinska šola, ki smo jo organizirali prvič po več letih. Udeležba je bila precej številna, tako da bomo v letu 1999 organizirali vsaj dve.

Za vse vzgojne akcije imamo napisano svoje gradivo, ki ga razdelimo tudi udeležencem.

Za odsek je vodilo 18 vodnikov, v vlogi pomočnika pa je sodelovalo kar 47 vodnikov, alpinistov, gorskih reševalcev oziroma izkušenih planincev. Na najzahtevnejših turah so sodelovali gorski vodniki. Naših tur so se udeleževali tudi vodniki drugih društev, v letu 1998 pa smo bili kar 25-krat mentorji vodniškim pripravnikom. Kot reklamo za svoje aktivnosti smo imeli kar pet pogovorov na Radiu Glas Ljubljane.

Našo dejavnost so v letu 1998 sponzorirali ali bili donatorji trgovina Iglu, ELES, Motvoz in platno, SKB, Mladinska knjiga in Energo.

V letu 1998 smo prispevali odločilno vlogo k ponovni obuditvi mladinskega odseka društva. Po polletni razpravi smo sprejeli Pravila Vodniškega odseka, kjer smo opredelili splošna določila, članstvo, organe odseka, dolžnosti in pravila članov, uvedli smo tako imenovano interno licenco, opredelili način vodenja, obliko razpisa in poročila aktivnosti, pripravo letnega programa dela, financiranje, kotizacijo in

splošne zadeve. Pravila imajo kar sedem prilog. Decembra smo se s sklepom upravnega odbora društva preimenovali v Vodniški odsek.

Vladimir Habjan

Pet let PD Moravče

Kako hitro mineva čas! Zdi se mi, kot bi bilo včeraj, pa vendar je za nami že pet let uspešnega dela na področju razvoja planinstva na Moravškem. To je kratek čas, če pomislimo na več kot stoletno planinsko udejstvovanje v naši domovini, a nas kljub temu veseli, da smo začeli tudi tu, pri nas v Moravčah. Na občnem zboru društva 22. 1. 1999, ko smo podali obračun svojega dela za preteklo leto, smo se spomnili tudi pete obletnice obstoja društva.

Po zadnjih podatkih šteje društvo 639 članov. Veliko je mladih, katerim še posebno posvečamo veliko pozornosti. Skrbimo za njihovo gorniško opismenjevanje, jih navajamo na življenje z naravo in aktivno preživljanje prostega časa. Veliko lepega so mladi doživeli na taborjenju na Menini planini in na Komni.

Za vse člane smo v tem času organizirali 125 pohodov, preko 30 še posebej za mlade in najmlajše člane. Na svojih pohodih smo obiskali Julijce, Kamniške Alpe, Karavanke, Pohorje, zasavske vršace, Slavnik, Nanos in še marsikaj. 19. julija 1994 smo bili na strehi Evrope – na Mont Blancu.

Alpinistične odprave PD Domžale v Peru se je udeležil tudi naš član **Matjaž Novak**. Dosegli so lepe uspehe. Nekaj naših članov se je udeležilo odprav v Grčijo, na Sicilijo in Korziko. Skupaj s člani PD IMP so se povzpeli na Olimp, Etno, Stromboli in druge vrhove.

Dobro sodelujemo s sosednjimi planinskimi društvi, posebej še z Litijo, Blagovico, IMP Ljubljana, navezujemo stike s planinci iz Zagorja in od drugod.

Uredili smo Moravško planinsko pot, ki je lepo obiskana. V dveh letih jo je prehodilo in prejelo spominske značke 328 pohodnikov. Od teh so jo najbolj navdušeni prehodili že desetkrat – **Franci Rajh** in **Milan**

Meden iz Maribora ter **Ivo Komar** iz Domžal.

Akcije Za 5 let 25 vrhov pa se je udeležilo 110 pohodnikov iz 25 planinskih društev.

V letu 1995 smo razvili lep planinski prapor.

Kupili smo parcelo za gradnjo planinskega doma na Uštih in že pričeli s pripravljalnimi deli za gradnjo.

To je zelo kratek povzetek o delu društva v preteklih petih letih. Tudi priznanja najbolj pridnim niso izostala. PZS je več našim članom podelila visoka priznanja za uspešno delo na področju planinstva: zlati znak, več srebrnih in bronastih znakov PZS, zlati znak mladinskega vodnika in znake za zasluge za delo z mladimi. Ta najvišja priznanja niso bila podeljena le za delo v PD Moravče, pač pa za dolgoletno delovanje v planinstvu. Tudi naši najmlajši vsako leto dobivajo številna priznanja Mladinske komisije za uspešno udejstvovanje v planinski organizaciji.

Društvo je ob svoji peti obletnici odlikovalo svoje najzaslužnejše člane z bronasto plaketo: **Nika Capudra, Leona Lavriča, Franca Peterca, Marijana Grila, Jureta Novaka, Nuško Kokalj, Jureta Jesenška in Natašo Kos.**

Ne bi bilo prav, če se ob obletnici ne bi spomnili številnih sponzorjev, Občine Moravče in vseh, ki so nam kakorkoli pomagali.

In naši načrti? Skušali bomo zgraditi svoj dom. Tudi v prihodje bomo za člane organizirali zanimive pohode, vzdrževali planinske poti, usposabljali in izobraževali člane, posebej še mlade – za varno hojo v gore.

Marijan Gril

Osmi nočni pohod na Grmado

Grmada. Iz Ljubljane je bila letošnjega 29. januarja videti malce nevarna. Strm, nazobčan greben je bil in tam pobeljen s snegom, za katerim je pogled čutil poledenelo skorjo.

Mrzla, jasna, vetrovna januarska noč. Privabila je veliko ljudi. Posamezne gruče, kdo pa tudi sam, so se napolile navkreber proti gozdu

Pogled s Polhograjske gore (Lovrenca) proti Grmadi

Foto: Janko Stanonik

nad Polhovim Gradcem. Letos smo se zbirali na dveh zbirališčih. Eno je bilo v Srednji vasi, drugo pri Pratkarju. Tako pri vpisu ni bilo gneče. Kar 456 planincev je pustilo svojo prijavo zapisovalcem. Prišli pa so tudi z drugih strani, kjer ni bilo vpisnih mest. Ob strani hiše pri Dvanajščakovih v Srednji vasi 34 je bilo zapisano: »Ko je 15. januarja 1992 našo državo kot samostojno Slovenijo priznala večina držav (ZDA, Kanada, Vatikan, države Evropske enajsterice in druge), smo se tri družine, Dvanajščakova, Oblakova, Zalokarjeva in **Vinko Železnikar** odločili, da se v čast temu dogodku povzpemo na Polhograjsko Grmado. To smo storili 17. januarja, kjer smo točno ob polnoči nazdravili samostojni državi Sloveniji. To je bilo enkratno doživetje: noč, polna luna, v daljavi Ljubljana v tisočih lučeh. Odločili smo se, da v naslednjem letu pohod ponovimo. Tako smo se srečevali vsako leto januarja, na petek, ki je najbližji polni luni, v vedno večjem številu. In tako ste letos z nami tudi Vi.« Sosedska zamisel je dobila velik, širše slovenski obseg.

Med znane obraze in postave so se ob medli svetlobi vaških luči pomešale tudi neznane. Nenavadno se je bilo pogovarjati z njimi, ker je obraz, kamor so ponavadi uprte oči, zakrivala tema in je le glas nakazoval in izdajal človeka ter njegove čustvene vzgibe. Tako je bilo tudi pri pozdravljanju. Čutiti je bilo veselje in dobrodejno energijo med ljudmi.

Prišli so z vseh koncev Slovenije. V skupini je bil tudi nekdo iz čisto

južnega dela Slovenije, s Kostela ob Kolpi. In kaj je v trenutku združilo živahen pogovor čisto neznanih ljudi? Mogoče je za Slovence to značilno – kultura, podjetni nameni njihove vasi, da bi napisali slovar svojega narečja. To bi bilo tudi v slovenskem merilu opazno. Upajmo in želimo, da se bodo načrti uresničili. Vnet nočni planinec je za ta pohod že dalj časa vedel iz časopisov. Potem je poklical kar na pograjsko pošto. Vesel je bil, da je bil tukaj. Pa še nekaj je povedal: tudi pri njih imajo pohod, ki je predzadnje nedeljo v maju. Zagotovo pomladna narava v malce odmaknjenih krajih ob Kolpi še dodatno razsipa svojo lepoto. Bogve, od kod so se še vse nabrali obiskovalci osmega pohoda na Grmado!

Pot je bila ponekod čisto kopna, a tla so bila trdno zmrznjena. Potrebna je bila velika previdnost. Še bolj pazljiv pa je bilo treba biti tam, kjer je na stezi ležal sneg ali led. Pri prvem postajališču pri lovski koči smo se ogreli, malo od kresa, malo pa od čaja, in se zagrizli v strmino nad kočo. Na vrhu se je od časa do časa zasvetila luč. Prvi so bili že na cilju.

V daljavi se je videlo morje močnih luči našega glavnega mesta. Po njih sodeč je kar velika tale naša Ljubljana. Tudi na vrhu Krima in še kje se je bleščala svetloba. Cerkvica na Koreni je bila otroško sijoča v svetlobi, ki se je odražala v črni noči, tisti na Svetih Treh kraljih, ti sodijo že na žirovski konec, pa je razdalja vzela moč in se je bolj medla kazala iz daljave. Na sredi gojenjske ravnine je žarelo brniško

letališče, od gorá pa je bil še posebno izrazit mogočni Blegoš nad Poljansko dolino. Mesečeva svetloba na poseben način približa pokrajino človeku.

Kolona se je ustavila. Prišli smo do nevarnega mesta. Organizator je na to računal. Na več mestih so napeli varovalne vrvi, na najbolj izpostavljenih pa so stali gorski reševalci in priporočali, kako je treba zastaviti korak, da ne bi zdrsnili po strmih in zaledenem pobočju. Na vrhu se je gnetlo ljudi. Tudi pozdravi med naključnimi znanci so bili prešerno veseli.

Pokrajina pod nami pa je kazala svojo črno-belo sliko. Kopni deli so se menjavali z ledelinami snega, ki so se po okoliških hribih izoblikovale v dolge bele pasove. To so bile poti po senošetih in gozdovih, kjer se je sneg bolj upiral nedavni odjugu.

Na Gontah je bilo prav veselo. Nekateri pari so se vrteli v ritmu domače glasbe. Mogočen kres je plapolal v višino in oblaki isker so kot utrinki drobnih majhnih zvezdic sršeli po zraku.

Vračali smo se po Mačkovem grabnu. Čeprav je bila noč, se je v gozdu temina smrek odražala v drugačni barvi kot golo vejevje bukovja in drugih listavcev. Pot je bila ledena in prav je prišlo opozorilo tistih, ki so hodili tisto noč pred nami, da je treba hoditi ob strani ali pa po sredi poti, le po kolesnicah ne. Te so se kar bleščale v ledeni svetlobi. Tako kot kristalčki snežink v snegu, ki je ležal v osojah ob vodi in poti.

Polhov Gradec nas je sredi noči pozdravil s svetlobo luči. Grmada, kjer so se nekateri do jutra veselili življenja, pa je ostala v ozadju. Vsi smo srečno prišli z njenega pobejenega grebena. Lepo je bilo.

Milka Bokal

Orlovo gnezdo in stena Sočerge

Strma in ozka cesta, speljana skozi gozd, me pripelje na plano do sv. Kirika (410 m) in do že znane podobne tamkajšnje cerkvice. Majhno pokopališče je obdano z visokim kamnitim zidom, tako da lahko

samo ugibam o njegovi podobi. Kaj hitro zasledim prve markacije in se po ravnem, s travo poraščenem kolovozu napotim do bližnjega TV pretvornika. Odpre se mi prelep razgled do Učke, dela Slavnika, na greben Žbenvica – Kojnik ter na Kuk, od koder sem pred nekaj meseci ravno tako opazovala sv. Kirik.

Pot vijuga mimo mnogih skalnih tvorb, ki mi prav popestrijo hojo. Žlebiči, škraplje, ponvice, vse to se mi razkriva v različnih oblikah, ki jih moja domišljija še po svoje preoblikuje. Tako se pot rahlo spušča do sedelca, kamor pripelje kolovoz iz Dvorov. Toda moj cilj je Orlovo gnezdo, zato se znova prepustim lagodni hoji med grmički ruja in posameznimi drevesčki hrasta, dokler ne stopim v hrastov gozdiček na Velem Bádnu (359 m). Od tod me markacije usmerijo na plano do visokih ostrih škrapelj, za njimi pa uzrem skrinjico z vpisno knjigo in žigom. Znajdem se na Orlovem gnezdu, kjer malce popazim, saj je rob stene oddaljen le nekaj korakov, pogled pa mi že uhaja k ostankom gnezda planinskega orla, ki naj bi tukaj gnezdil pred več leti. Vpišem se še v vpisno knjigo in jo z radovednostjo prelistam, dokler ne naletim na svoje ime, napisano pred približno enim letom.

Od tod dalje se mi ponuja najzanimivejši del poti. S pomočjo kovinskih stopov in jeklenic sestopim do vznožja stene. Še zadnjič se ozrem k ostankom orlovega gnezda in z razmišljanjem o tej čudoviti živali pohitim naprej. Z mislimi prehodim pot pred seboj in se zavem, da se mi od tukaj dalje ponujajo karseda zanimive naravne mojstrovine. Najprej me poraščena pot pripelje do vbokline v steni, v katero na vsak način silim, dokler se skorajda ne zaplezam. Po nekaj korakih pa se mi odpre pogled na čudovite spodmole, v katerih so številne kapniške tvorbe, ki se v različnih oblikah vrstijo brez prestanka. Nikakor se ne morem naučiti lepote tukajšnje narave, zato tavam od spodmola do spodmola, dokler ne raziščem zadnjega skritega kotička. Polna prelepih vtisov se sprehodim še do bližnjega naravnega

mostu. En samcat pogled nanj mi zadostuje, da se v meni prebudi želja povzpeti se nanj in v nekaj minutah priplezam na njegov hrbet. S pogledom objamem gričevja in dolino pod seboj in si v trenutku zaželim, da takim doživetjem ne bi bilo nikoli konca.

T. B.

Nagradni izlet na Veliko planino

Kot dobitnika zlatega znaka v akciji Mladi planinec sva bila povabljeni na nagradni izlet na Veliko planino, ki ga je 16. januarja letos organizirala Planinska zveza Slovenije, povabljeni pa so bili dobitniki zlatih znakov v letu 1998 iz vse Slovenije. Bilo nas je okoli 40 vključno s spremljevalci. Izlet je vodil **Rado Marhold**, pomagala sta mu Ivanka in Gregor. Predvideno je bilo, da bi šli na Veliko planino peš. Vendar so se zaradi novo zapadlega snega in poledenele poti vodniki odločili, da vzpon opravimo z nihalko. Na vrhu smo se zbrali v gostišču Šimnovec in se napolili proti Zelenemu robu. Hodili smo ob robu smučišča. Vreme je bilo sončno, na vrhu pa je pihal močan veter. Ves čas nas je spremljal prelep pogled na Kamniško-Savinjske Alpe. V koči na Zelenem robu smo si odpočili, se okrepčali in nadaljevali pot proti najvišjemu vrhu Velike planine, Gradišču. Na vrhu smo se na strmem delu smučišča učili ustavljanja s cepinom. Nato smo pot nadaljevali proti predelu Velike planine, imenovanem Na jamah. Ta del smo gazili po zelo globokem snegu. Ko smo se vračali proti gostišču Šimnovec, smo se po smučišču drsali po bundah. V gostišču smo imeli kosilo, po kosilu pa predavanje o nevarnosti omrzlin, zaščiti pred njimi in prvi pomoči. Po vsem tem smo imeli eno uro prosto, ki smo jo izkoristili za kepanje in druge užitke na snegu. V dolino smo se vrnili z nihalko.

Izlet nama je bil všeč, ker sva spoznala veliko novih mladih planincev iz vse Slovenije.

Ilaž in Rok Šenkinc, 6.a,
OŠ Antona Žnidaršiča
Ilirska Bistrica

23. planinski ples v Velenju

Velenjsko planinsko društvo, ki je eno od najaktivnejših v Sloveniji, letos praznuje pol stoletja organizirane planinske dejavnosti, jubilej pa bo poudarjen še z dvema imenitnima obletnicama: 45-letnico planinske kočice na Paškem Kozjaku, ki je dom šaleških planincev, ter 25-letnico Šaleške transverzale. Obsežen program dejavnosti, prireditev, predvsem pa planinarjenja so objavili pred tedni.

Uvertura v okrogel, petdesetletni jubilej Planinskega društva Velenje, kakršno so si planinski prijatelji lahko le želeli, je bil sredi februarja tradicionalni, že 23. planinski ples v Beli dvorani v Velenju. Z njim so šaleški planinci pričeli načrtovano bogato sezono planinarjenja, več vzgojno izobraževalnih in naravovarstvenih aktivnosti, pa tudi praznovanje 45-letnice planinske kočice na Paškem Kozjaku ter 25-letnico Šaleške planinske poti. Na njej je 21 planinskih točk, povprečen planinec pa jih težko obhodi v tednu dni, še zlasti, če izkoristi gostoljubje domačinov in možnosti za razvedrilo na tej slikoviti poti po obronkih hribovja med Savinjsko in Mislinjsko dolino, Koroško ter Savinjskimi Alpami.

Ne le ples, tudi spomini na čudovite trenutke v slovenskih planinah so jih družili.

Planinske točke so predstavili kar na odru, za kar je skupaj s sceno imel zasluge **Jože Napotnik**, tudi sam vnet ljubitelj planin. Ples pa ne bi bil prava poslastica, kot je običajno bil, če ne bi imeli vajeti v rokah takšni muzikantje, kot so Vagabundi. Ob gostih večera, zakoncih **Jožetu** in **Citi Galič**, **Nataliji Verboten** ter nekaterih udeležencih 23. planinskega plesa ni bilo nikomur od skoraj sedemsto udeležencev dolgčas; bolj kot o napornih pohodih v skale so tokrat razmišljali o tem, kako zdržati na nogah ob zares živahnem tempu zvitih Vaga-

bundov. Ti so igrali vse do jutra, ko se je megla s Paškega Kozjaka splazila nazaj v Šaleško dolino.

Jože Miklavc

4. pohod Škocjan-Vremska dolina

Turistični društvi Vremska dolina in Škocjan prirejata tudi letos, že četrtoč, zadnjo nedeljo v aprilu, 25. 4. 1999, pohod Škocjan-Vremska dolina, ki ga zaradi poti po dolini reke Reke imenujemo tudi pohod po dolini mlinov in žag.

Start in cilj bosta letos na prireditvenem prostoru TD Vremska dolina na Škofljah ob Škofeljskem mostu, kajti letos je glavna organizacijska teža na strani TD Vremska dolina. Pohodna trasa vodi skozi več vasi, in sicer Škoflje, Naklo, Matavun, Škocjan, Betanja in Gradišče. Na sami poti pohodnik obiše več kontrolnih točk, kjer dobi žig v knjižico, se okrepča ter razgleda po znamenitostih, kot so soteska in dolina reke Reke, cerkve v Škocjanu, Naklem, Gradišču, razvaline gradu Školj...

Letos bodo posebej vztrajni in pridni pohodniki tudi nagrajeni z bronasto, srebrno in zlato značko. Po prihodu na cilj pa sledi zabava z ansamblom, seveda ob hrani in pijači ter kulturnemu programu. Pohod se prične ob 8.30, dolg pa je približno 8 kilometrov oziroma 3 ure normalne hoje.

Največja nagrada za ves trud, ki ga društvi vložita v prireditev, je vseka-

Iščemo manjkajoče številke Planinskega vestnika

Geografski inštitut Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU išče za svojo knjižnico manjkajoče številke Planinskega vestnika.

Manjkajo nam Planinski vestniki: letnik 1982: številke 5, 10 in 12; letnik 1984: številka 9; letnik 1988: številka 11; letnik 1989: številka 11 in letnik 1990: številka 2.

Če morda imate kakšno številko, prosimo, pokličite **Boruta Peršolja** na telefon 061/1256 068 int. 213. V zameno nudimo posamezne številke Geografskega obzornika ali Geografskega zbornika.

Kdo ima vabilo iz leta 1907?

PD Snežnik Ilirska Bistrica prosi starejša planinska društva, da pogledajo v svoj društveni arhiv, če morda hranijo vabilo nekdanje ilirskobistriške podružnice, s katerim je podružnica **vabila na otvoritev Vilharjeve kočice v Črnem dolu pod Snežnikom 5. julija 1907**. Veseli bomo tudi fotokopije.

Morda bomo s to prošnjo vendarle prišli do zanimivega dokumenta. *Takratni arhiv podružnice je bil v času italijanske okupacije žal uničen. Ostal je le račun, s katerim je podružnica tiskarni plačala tiskanje teh vabil. Tiskani so bili tudi dopisni listi z zaglavjem, ki žal tudi niso ohranjeni.*

Vojko Čeligoj

kor veliko število obiskovalcev. To kaže, da so ljudje prireditev sprejeli za svojo, kajti iz leta v leto jo obišče več obiskovalcev.

Za morebitne informacije se lahko obrnete na **Mirjam Frankovič Franetič**, predsednico TD Vremška dolina, na telefon 067/66-287 ter na **Franca Ivančiča**, predsednika TD Škocjan, na telefon 067/61-199.

Nataša Matevjič

Planinska šola v naravi

Za učence sedmih razredov osnovne šole Bogomirja Magajne iz Divače smo lani že peto leto organizirali planinsko šolo, in sicer od

14. do 19. septembra v domu ZPM Bežigrad v Kranjski Gori. Udeležilo se je 39 učencev, zaradi bolezni sta izostala samo dva. Skupino smo spremljali štirje mentorji, ki naj bi učence naučili osnov praktičnega nujenja prve pomoči, jih seznanili s tem, kako naj se znajdejo v naravi in po potrebi bivakirajo in kako se orientirajo, poleg tega so pridobili osnove planinske šole in se naučili izdelovati uporabne predmete. Poleg tega so učenci vsak dan hodili na krajše in zahtevnejše ture ter tako preizkušali svoje telesne zmogljivosti. Namen šole je bil predvsem ta, da bi učenci opravili praktični del prve pomoči ter pridobili veselje do

zdravega načina življenja. Velik poudarek je bil na varnosti v gorah, o čemer je govoril gorski reševalec **Klemen Volontar** iz Mojstrane.

Tisti učenci, ki so tudi sicer v šoli ali doma aktivni planinci in v akciji Mladi planinec hodijo na izlete, lahko z opravljenim testom pri osemnajstih letih dobijo zlati znak mladega planinca, ki ga podeljuje Mladinska komisija PZS. Na naši šoli dobi ta znak, ki je dobra podlaga za pridobitev naziva planinski vodnik, vsako leto nekaj učencev. Tako imamo v našem PD Sežana že nekaj vodniškega podmladka, ki bo sčasoma nadomestil starejše vodnike.

Mirjam Frankovič Franetič

Marijan Krišelj LOTOSOV CVET

Knjiga **Marijana Krišlja LOTOSOV CVET** govori o alpinistih in o njihovem doživljanju gore, o ljudeh torej, ki so v objemu včasih tudi krute gorske narave prepuščeni svojim usodam in odločitvam.

LOTOSOV CVET je simboličen naslov pripovedi, ki odkriva bralcu skrivnost alpinistovega doživljanja, ko se v tujih gorah, najvišjih na svetu, znajde v izjemni življenjski preizkušnji, ko je sam z goro in je s prijatelji povezan zgolj z negotovo tehnično napravo, ki se imenuje oddajnik – sprejemnik.

»Kakšen nemir žene alpiniste, da zapustijo udobje svojega doma in toploto bližnjih in se v daljni Himalaji poskušajo povzpeti na visoko goro, imenovano *Cha Pu Nga*?« se sprašuje **Danilo Cedilnik-Den**, ki je tudi sam bil že mnogokrat v taki situaciji... »Kakšne stiske vejejo iz nekaterih besed, koliko obupa, obžalovanja, trme, koliko življenja... Ob magnetofonskem traku, kjer je posneto skoraj vse glasovno dogajanje na gori, je avtor prodril do najglobljih skrivnosti med ljudmi in goro *Cha Pu Nga*. Tako je na izjemno neposreden način, morda bolje, kot bi to storil s filmom, prikazal dogajanje na odpravi. Zato je **LOTOSOV CVET** novost v gorniški literaturi.«

Knjiga LOTOSOV CVET

obsega 176 strani formata 12,5 x 21 cm in je opremljena z barvnimi prilogami, ki sta jih za to priložnost prispevala naša znana himalajca Viktor Grošelj in Anton Škarja, izdala in založila pa **Planinska zveza Slovenije**.

Informacije in telefonska naročila: PZS, Dvorčakova 9, 1000 Ljubljana, tel. 386 (061) 134 30 22 int. 104, 134 30 23 int. 104, fax: (061) 13 22 140.

Knjiga **LOTOSOV CVET** bo izšla konec aprila.

Za prve kupce smo pripravili 20 % nižjo prednaročniško in akcijsko ceno, ki velja do 31. maja 1999, to je **2.560 tolarjev, plačljivo po povzetju v enkratnem znesku. 5 % prometni davek ni vračunan v ceno.**

- KAPUCA
- KEVLAR ZAŠČITA
- ZADRG
ZA ZRAČENJE
- ŽEP ZA
RADIJSKO POSTAJO
- PREKLOPNE ROKAVICE
- BOČNI ŽEP NA HLAČAH
- ANATOMSKO OBLIKOVANO
KOLENO
- KEVLAR ZAŠČITA
- ZADRG
- NAŠA OBLAČILA NOSIJO:
Andrej Markovič
Davo Karničar
- IZDELANO V SLOVENIJI

SEDEŽ PODJETJA

Trg svobode 16
4290 Tržič
tel. & fax: +386 64 564 400
E-mail: vrh@siol.net

TRGOVINA VRH BLED

Ljubljanska 4
4260 Bled
tel.: +386 64 742 777

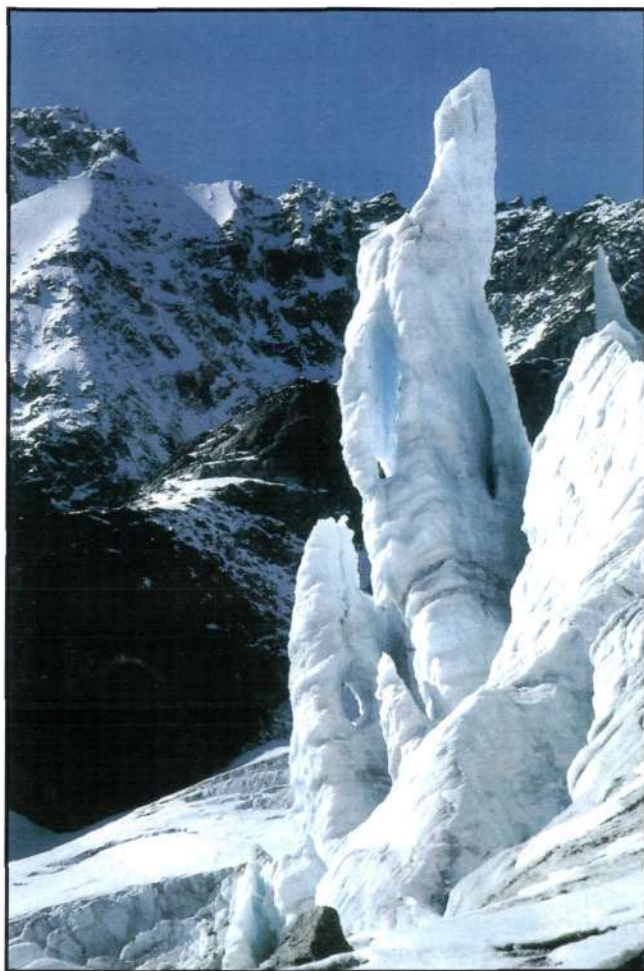

**WIND BLOK JOPIČ
PULI HUSKY
GORNIŠKE HLAČE**

HUSKY KEVLAR

schoeller®
Switzerland

VSE ZA POHODNIŠTVO PROSTO PLEZANJE ALPINIZEM

GOSPOSVETSKA 3, 1000 LJUBLJANA, TELEFON: 061 1257 126